Posamezna številka 8 dinarjev

Poštnina plačana v gotovini

ZASAVSKI vestnik

Izdaja Okrajni odbor Socialistične zveze delovnih ljudi v Trbovljah — Urejuje in odgovarja uredniški odbor — Odgovorni urednik: Stane Šuštar — Tiska Mariborska tiskarna v Mariboru — Naslov uredništva in uprave: „Zasavski vestnik" Trbovlje 1., uprava rudnika — Telefon št. 54 — Račun pri podružnici Narodne banke v Trbovljah štev. 614-„T"-146.— List izhaja vsako sredo — Letna naročnina 300 din, polletna 150 din, četrtletna 75 din, mesečna 25 din — Posamezna številka 8 din — Rokopisi morajo biti v uredništvu najkasneje vsak petek dopoldne in se ne vračajo

LETO VI. — ŠT. 29. TRBOVLJE, 22. julija 1953 GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZASAVJA

Pred dvanajstimi leti in danes

Pred dvanajstimi leti je z verige spuščeni fašizem že neusmiljeno bičal nekaj narodov. Tedaj so se naši narodi prvi postavili okupatorju po robu, ker niso hoteli biti zapisani med mrliče.

Naravno je bilo, da so izginile s površja le tiste sile, ki so predstavljale umirajoči svet po vseh zakonih družbenega razvoja. Zato je zginila s površja slovenska buržoazija, ki je bila najbolj jalov in negativen pojav v zgodovini bojev našega naroda. Ker se je ona pojavila na narodnem telesu kot divji izrastek, ni bila nikdar dovolj hlapčevska in se zato nikdar ni borila za našo samostojnost. Če je buržoazija v bankah in kraljevski armadi tako sramotno razpadla v nekaj dneh, je bilo potrebno le nekaj dni, da so se naši narodi zbrali okrog Komunistične partije po trenutnem obupu. Na lastni koži smo občutili prvo grozo izdajstva buržoazije. Toda narod je ostal čist in sam svoj gospodar, ki je na razpotju svobodno odločal o svoji usodi.

Mladi jugoslovanski narodi niso imeli velike izbire. Ena pot je vodila v izdajstvo in v kapitulacijo, druga pa v oborožen upor in v svobodo. Zato je bil oborožen upor naše premišljeno dejanje, kajti le pot borbe drži v tako svobodo, brez katere ni življenja ne napredka. Z 22. julijem izražamo to odločitev, izražamo lastno moč in enotnost, ki je postavila okupatorju nasproti komuniste, delavce, kmete in ljudsko inteligenco, to je silo tistega trdnjavskega četverokotnika, ki zmaguje že dvanajst let. Ker ne poslušamo votlih učenjakov in politikantov, nas nihče ni mogel zadrgniti v tesno zanko. Naš narod je gledal široki svet z višine zrelega in pogumnega naroda, ki je videl svojo moč v Osvobodilni fronti s triglavskih višin svoje sposobnosti.

Klesali smo svojo bodočnost in ta je zahtevala pogum, pravico in resnico. To je bilo naše silno orožje, ki je premagovalo večmilijonske sovražne armade in skrhalo mesarice belogardizma, ki je sekal glave rodoljubom, ki so bolj ljubili svojo mater in pregaženo domačo zemljo kakor Judeževe groše. Trpinčeni narod si je vse to dobro zapomnil. Zato znamo ceniti enotnost in bratstvo jugoslovanskih narodov, ki so prav zaradi tega zmagali tudi nad nasiljem Informbiroja.

Čeprav smo z dvojno zmago v naši revoluciji postavili trdno podlago naši socialistični stavbi, uvedli široko demokracijo in lepe družbene odnose, ne smemo dopuščati da bi se ljudje odvadili politično misliti. Zelo smo ponosni na uspehe samoupravljanja, pa tudi na strokovnost naših kadrov. Sedaj, ko nam to ne dela več začetnih preglavic, imamo vedno boljše pogoje, da utrjujemo politiko stvar naše družbe, da poštenosti ne omajajo ostanki kapitalistične nepoštenosti, da ne bo otrok čutil svoje vesti na zadnji plati in da ne bodo odrasli iskali moralne pomoči in zavesti na vzgojnem delu ali v zaporu.

Politično delo in preučevanje našega razvoja pa ne sme biti doktrinarsko in ločeno od življenja. Da je marksizem zastarel in da je religija sprejemljiva za revolucionarno delavstvo, je teza, ki se komaj še drži na teoloških fakultetah, je teza zmešanega profesorja, podobnega tistemu, ki je meril srčni utrip žabe, potem pa žabo vtaknil v žep, uro pa zagnal v mlako. Marxa bi radi zamenjali s sv. Tomažem. To pa ne gre tako enostavno kakor z žabo in uro. Ker se je podobni poizkus že pojavil, moramo vedeti, za kaj gre. Ako se loteva takšnih poizkusov iskren človek, bi on rad zgradil most za prehod iz religije v socializem; ako pa izhaja s stališča, da je tudi krščanstvo revolucionarno gibanje, potem je to le način borbe proti socializmu, je del borbe krščanstva, ki se drži naukov svojega mesije Mussolinija. In socialdemokratizem ni daleč od tega mesijanstva. Zato ne moremo pričakovati socializma ne od krščanstva in ne od socialdemokratizma. To je nemogoče, kakor je nemogoče, da bi kopriva rodila orehe.

Tudi preučevanje demokracije in naše zakonitosti ne sme služiti iskalcem razpok v naši zakonodaji, da bi jih še razširili in se skozi nje dokopali na površje in uveljavili nam nasprotne gospodarske in politične koristi. Strokovnost nam je nujno potrebna, ako hočemo napredovati. Toliko naivni pa zopet ne smemo biti, da bi to nujnost zamenjali s takim strokovnjakarstvom, ki naj bi nadomestilo vsako orožje v borbi za socializem. Naivneži na primer, ki dopuščajo, da prehaja socialistični sektor v privatne roke pod pretvezo kulturnejše postrežbe, so se oddaljili od borbe in obesili puško na smreko. Obsodili so socializem in dovolili, da reakcija legalno uspeva.

Vsi mitingi, manifestacije, partizanski pohodi, odkritja plošč in spomenikov padlim partizanom in žrtvam fašizma, vsa gospodarska, politična in kulturna rast mesta in vasi je dokaz plemenitih ciljev naše revolucije, ki mora napredovati. Doseženi uspehi nas ne smejo uspavati, prevarati nas ne morejo votlooki, boječi in ozkosrčni doktrinarji, kajti naše revolucije nismo posuli z naftalinom.

Padli borci! Zvesto bomo čuvali svojo domovino. Najmlajši vojaki so temu porok — pri predvojaški vzgoji pridno vežbajo kako ravnati z orožjem

Rogaški steklarji Borisu Kidriču

V nedeljo so rogaški steklarji v preddvorju svoje steklarne slovesno odkrili spomenik borcu in revolucionarju Borisu Kidriču. S posebnimi vlaki, avtobusi in kamioni so se pripeljali na svečanost številni gosti iz vse Slovenije in tudi iz sosednje Hrvaške so prišle delegacije mnogih delovnih kolektivov. Zbralo se je okrog 20.000 ljudi. Za vse seveda ni bilo prostora v tovarni, zato so mnogi zasedli bližnje obronke

Na častni tribuni so se poleg vdove pokojnega Kidriča, **Zdenke Kidričeve**, zbrali najvidnejši predstavniki slovenskega javnega življenja: podpredsednik Zveznega izvršnega sveta **Edvard Kardelj**, predsednik Izvršnega sveta LRS **Miha Marinko**, podpredsedniki Izvršnega sveta LRS **dr. Marijan Brecelj**, **Boris Kraigher** in **Ivan Maček**, člani Izvršnega sveta **Boris Ziherl**, **Zoran Polič**, **Josip Vidmar** in **Tomo Brejc**, predsednik Ljudske skupščine LRS **dr. Ferdo Kozak** in drugi.

Ko je godba zaigrala državno himno, je tov. Edvard Kardelj v daljšem govoru orisal lik in delo pokojnega Borisa Kidriča. Ob svečanih zvokih Internacionale je nato odkril spomenik. Zastopniki delovnih kolektivov in množičnih organizacij pa so položili k spomeniku vence in šopke cvetja. Pred svečano tribuno je prišla tudi partizanska patrola, ki je obiskala vse partizanske kraje v okolici. Po svečanosti so združeni pevski zbori ob spremljavi godb na pihala iz Ljubljane in Trbovelj zapeli več pesmi.

BORBENI POZDRAV IN ČESTITKE VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU OKRAJA TRBOVLJE OB PRAZNIKU

Dneva vstaje — 22. juliju!

POŠILJAJO

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR TRBOVLJE
OKRAJNI KOMITE ZKS TRBOVLJE
OKRAJNI ODBOR SZDL TRBOVLJE
OKRAJNI SINDIKALNI SVET TRBOVLJE
IZVRŠNI ODBOR LJUDSKE PROSVETE TRBOVLJE
OKRAJNI ODBOR ZB NOV TRBOVLJE
OKRAJNI ODBOR ZDRUŽENJA REZERVNIH OFICIRJEV TRBOVLJE

Okrajni ljudski odbor v Trbovljah pred novimi nalogami

Preteklo sredo so se sešli odborniki Okrajnega ljudskega odbora v Trbovljah, da se porazgovore o važnih gospodarskih vprašanjih v naših revirskih krajih.

Predsednik OLO Trbovlje, tov. Martin Gosak, je v svojem poročilu razčlenil gospodarski položaj okraja. To poročilo naj bi bila osnova za boljše in pravilnejše reševanje naših gospodarskih nalog.

Bilanca dela in uspehov delavskega upravljanja v treh letih njigovega razvoja nam pokaže, da so organi delavskega upravljanja — naši delavski sveti in upravni odbori — kljub raznim pomanjkljivostim in neizkušenosti vendar na splošno dobro gospodarili in neizprosno in dosledno razgaljevali razne administrativne, nesocialistične in birokratske pojave v podjetjih.

V našem okraju je od 886 izvoljenih članov delavskih svetov 687 ali 77,7% delavcev, ki delajo v proizvodnji ostalih, t. j. uslužbencev je pa 199 ali 22,3%. Važno je poudariti, da je v naših delavskih svetih 169 žena. Negativno je, da je število žena v delavskih svetih naših velikih podjetij majhno. Revolucionarno zavest delavskih svetov dviga 245 članov ZKJ.

Čeprav so naši delavski sveti dajali pri delitvi presežkov ustvarjenega dela le preradi prednost koristim posameznikov, t. j. da so veliko vrednost presežkov (lani v našem okraju okrog 154 milijonov din) razdelili med člane delovnih kolektivov, so vendar hkrati dali znatna sredstva na razpolago našim ljudskim odborom za njihovo stanovanjsko in komunalno dejavnost, kar dokazujejo obsežna in živahna komunalna dela v vseh centrih našega okraja.

Poleg mnogih kompetenc in funkcij, ki so jih organi delavskega samoupravljanja prevzeli od državnih organov oz. uradniškega aparata, je ena izmed najvažnejših ta, da delavski sveti sami obravnavajo zaključno računsko poslovanje svojih podjetij, zbor proizvajalcev in okrajni zbor okrajnega ljudskega odbora pa potrjujeta te obračune z ustreznimi pripombami.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Smrt v ognju leta 1944 . . .

Lepo majsko popoldne je bilo. Partizanske puške so pokale po raznih krajih naše domovine. Nanje so odgovarjale nemške esesovske puške.

Mrak je prihajal in z njim težka, mučna noč. Že sam mrak nam je naznanjal, da se bo to noč zgodilo nekaj strašnega, groznega Ko smo legli k počitku, nas je mučila težka slutnja, da nismo mogli zaspati. Šele po dolgem premetavanju se nam je to posrečilo.

Napočilo je jutro. Visoko nad dolino je ležala megla, ki je bila črna in je nekam čudno smrdela. Vstali smo precej zgodaj, vsi bolj trudni kot spočiti. Odpirali smo vrata in okna na vse strani, da bi videli, kaj nam je prineslo to majniško jutro. Že same slutnje in pa črna smrdljiva megla so nam pravile, da se je ponoči nekaj zgodilo. Vzšlo je sonce in počasi preganjalo meglo. Ni je moglo kmalu pregnati. Bolj ko je megla izginjala, bolj so se videli obrisi dima, ki so naznanjali požar. Vsi vaščani smo se zbrali na bližnjem hribčku in ugibali kaj neki se je zgodilo. Kmalu pa je prišel mimo partizan-kurir in povedal, da so esesovci požgali v Orehovici tri hiše z vsemi gospodarskimi poslopji. Ko sem vprašala mladega kurirja, kaj je z ljudmi, mi je žalostno dejal, da so vsi zgoreli... Nekaj časa sploh nismo mogli verjeti, da bi kdo mogel kaj takšnega storiti.

Čez dva dni sem šla v Zagorje. Pot me je zanesla mimo požganih hiš. Ko sem šla mimo prve, sem pogledala skozi prvo okno. Strašen prizor: sredi sobe so ležala trupla ena čez drugo. Iz trupel se je še kadilo. Iz enega so se videla črева, vsa ožgana, kajti meso in drugo je že prej zgorelo. Grem nekaj korakov dalje k drugemu oknu. Spet grozna slika: tudi na drugem koncu hiše, kjer sta bila mlin in kovačnica, so ležala človeška trupla in so še gorela. Vprašala sem neko ženo, ki je šla ravno mimo, koliko ljudi je bilo v tej hiši. Povedala mi je, da jih je bilo devet, v sosednji hiši pa pet. V naslednji hiši, ki je bila tudi požgana, je zgorela le neka stara žena.

Vprašala sem mimoidočo tovarišico, kako se je vse to zgodilo. Dejala je, da so zvečer prišli esesovci, obkolili hiše, zaprli vrata, da nihče ni mogel iz hiš uiti, in zažgali... Ljudje, ki so bili v hišah, so kmalu videli, kaj se godi, namreč da gorijo njihove hiše in da njim samim grozi smrt. Začeli so klicati na pomoč. Ko jih je dim že dušil, so začeli razbijati okna, da bi skočili skozi nje na prosto. Toda esesovci so jim to zabranili: potiskali so jih spet nazaj v gorečo sobo v ogenj. Po dveurnem boju z življenjem in smrtjo ter klicanjem na pomoč so nesrečniki omahnili v strašno smrt.

Razvaline teh hiš lahko vidimo še danes. Ostanki zidov so nam neme priče tega strašnega dogodka

J. H.

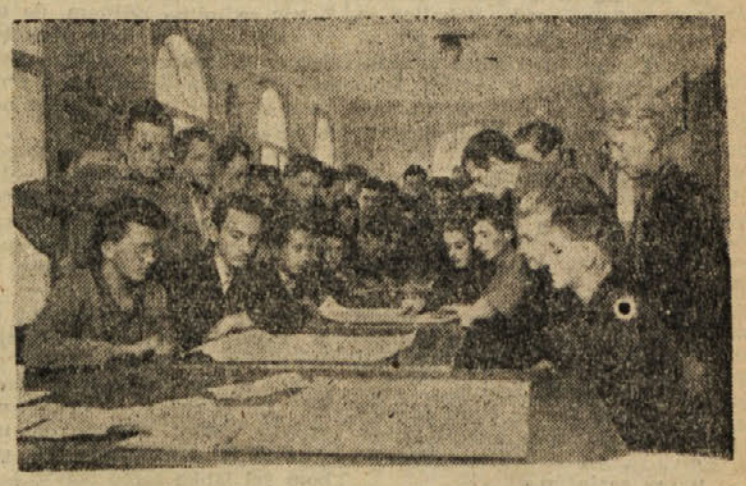

Obvezniki predvojaške vzgoje se uče tudi čitanja vojaških kart

Koristi družbe in posameznikov utemeljujejo Zakon o gozdovih

(Izpad v prirastku v gozdovih povzroča našemu okraju 93 milijonov dinarjev škode letno)

Vsesplošni pomen gozdov za naše narodno gospodarstvo ter stanje naših slovenskih gozdov sta vzrok za izdajo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o gozdovih, ki ga je sprejela Ljudska skupščina LRS pred nedavnim na svojem petem rednem zasedanju.

Osnovni namen tega zakona je, preprečiti še nadaljnje uničevanje gozdnega bogastva ter odvrniti z njim težko ali sploh nepopravljivo škodo v naših dragocenih gozdovih. Stanje in razmere v gozdarstvu terjajo namreč kar najodločnejše korake za očuvanje naših gozdov in sredstva za njihovo nego in vzgojo.

Podatki in analize gospodarske in statistične službe dajejo o slovenskem gozdnem gospodarstvu sledečo sliko:

Gozdnih površin imamo v Sloveniji 871.571 ha ali 43% celokupne površine Slovenije. Od tega je 35% splošno ljudsko premoženje, 65% je pa zasebnih gozdov

V našem okraju pa imamo 25.990 ha gozdne površine ali 50 % celokupne površine okraja. Od tega je 12% splošna ljudska last, 88 odstotkov gozdov je pa zasebna lastnina.

Medtem ko je normalna zaloga lesa v gozdu na 1 hektar 250 kub. metrov, znaša v okraju Trbovlje v zasebnih gozdovih to povprečje komaj 82 kub. metrov (republiško povprečje: 86 kub. metrov). V državnih gozdovih je pa povprečje zaloge večje in sicer 135 kub. metrov na hektar. Zaradi tako velike izčrpanosti gozdov znaša letni prirastek na 1 hektar v našem okraju le okrog 2 kub. metra lesa (republ. povprečje: 2,2 kub. metrov) — čeprav bi moral znašati ta prirastek v normalnih pogojih vsaj 5 kub. metrov na hektar. **Prirastek je torej za več kot polovico manjši!**

Samo izpad v prirastku naših gozdov že sedaj povzroča tudi zmanjšanje narodnega dohodka za okrog 12 milijard dinarjev letno — **v trboveljskem okraju pa okrog 93 in pol milijona dinarjev na leto,** če računamo vrednost prirastka okrog 1200 dinarjev za kub. meter lesa. Po strukturi gozdov oziroma po lesni zalogi sodi naš okraj med najšibkejše v Sloveniji. Sedanja izčrpanost gozdov predstavlja skrajno dopustno mero, ki še omogoča, da z intenzivnimi prijemi stanje v naših gozdovih obdržimo in ga ozdravimo.

Treba je pa tudi vedeti, da imamo v naši republiki okoli 31.000 ha goljav in okrog 189.000 hektarov grmišč, ki jih pravzaprav že ne moremo več šteti med gozdove ker imajo na 1 hektar samo še pičlih 40% potrebne zaloge lesa Tako sestavlja skoraj polovica vseh gozdov v Sloveniji pasivni gozdni fond.

Tu in tam je slišati trditve, da je do takega slabega stanja naših gozdov največ privedla velika sečnja v povojni dobi. Takšne trditve so neutemeljene in netočne V resnici sega pretirano izkoriščanje naših gozdov daleč v preteklost, kajti že leta 1919 je prav zaradi prehude sečnje v preteklosti znašala zaloga lesa v naših gozdovih le 68% od normalne — leta 1919 do leta 1938 se je pa ta zaloga skrčila že na 56% normale, v dobi okupacije pa na 52 odstotkov

Pustošenje gozdov pri nas je torej pojav in proces, ki je bistveno načel naše gozdno gospodarstvo in smo tedaj že leta 1945 prevzeli slabo dediščino. Če smo pa tudi po letu 1945 sekali več kot bi smeli, so nas silila k temu povojna leta z vsemi slabimi posledicami iz okupacije: obnoviti smo morali vse porušene domove, mostove, industrijske naprave itd. Zato, da smo si kupili najpotrebnejše v tujini, smo morali les izvažati.

Najbolj smo pa morali sečnjo lesa povečati po napadu Informbiroja na Jugoslavijo Tedaj nismo imeli potrebnih denarnih sredstev, informbirojevske države so nam pa ustavile svoje že naročene pošiljatve — niti nam niso vrnile že v naprej plačanih zneskov za naročeno blago, bili pa smo tedaj sredi borbe za industrializacijo in elektrifikacijo države. Tudi iz Zahoda nismo tedaj še prejemali pomoči, niti zadostnih posojil. Največja je bila sečnja v letih 1948—1950 Toda — kar je bila tedaj nujnost, je danes škoda za naše gospodarstvo Že leta 1951 smo sečnjo lesa že zmanjšali, še bolj pa v letih 1952 in 1953. Letos je planirana sečnja že v skladu s količinami, ki jih dopušča desetletni sanacijski načrt našega gozdnega gospodarstva.

Pa tudi lesna trgovina je povročila gozdarstvu veliko škodo. Zakon je preprečil špekulacije nekaterih lesnih podjetij in posameznih lastnikov gozdov z lesom. Zakon bo zbudil zanimanje za čisto kmetijsko proizvodnjo pri tistem kmetu, ki je dosedaj živel na račun svojih gozdov, v katere ni vložil prav nobenega dela. Prav tako bo nov zakon omejeval porabo lesa v tiste namene, kjer les lahko nadomestimo z drugim materialom. Da bi pa to dosegli, je bilo treba stare predpise in zakon o gozdovih dopolniti z nekaterimi novimi določbami, ki so ostrejše in ki ne dovoljujejo prav nobenega izigravanja.

Treba je torej, da vsakdo ve za nekatere nove predpise, ki jih bodo morali izvajati privatni in državni lastniki vseh gozdov.

Praviloma je prepovedano gozdove krčiti ali pa jih spreminjati v druge kulture. Gozd bodo lahko njegovi lastniki spremenili v druge kulture le z izjemnim dovoljenjem državnega sekretarja za gospodarstvo — seveda, če bo to koristno za splošni gospodarski napredek. Odslej bo prepovedano širjenje planinskih pašnikov na škodo gozdov, zlasti pa na škodo rušja in drugega pritlikavega drevja. To je zelo važna določba, ki bo odpravila znane spore med kmetijci in gozdarji, kajti kmetijci so želeli širiti planinske pašnike na račun gozdov, da bi povečali rejo živine. Odslej bodo morali gledati živinorejci, da dvignejo živinorejo v planinskih predelih samo z izboljšanjem pašnikov ki jih do sedaj niso negovali — Že pred časom je bilo nadalje mnogo gozdov spremenjenih v njive. Zakon določa, da bo za vpis take spremembe v kataster dal dovoljenje Okrajni ljudski odbor. Če pa ta odbor takega dovoljenja ne bo izdal, tedaj bo moral lastnik gozdne parcele v določenem roku tako zemljišče pogozditi. Vsi lastniki in upravitelji gozdov pa bodo morali pogozditi vse goličave na katerih je bil nekoč gozd — nove poseke je pa treba pogozditi najkasneje v treh letih po sečnji Če lastniki gozdov tega ne bi storili, tedaj bodo to delo opravili po okrajnih ljudskih odborih določeni ljudje na račun lastnika parcele. Seveda bo pa država po svojih močeh in razpoložljivih sredstvih podpirala pogozdovanje zadružnih in zasebnih zemljišč tako gmotno kakor tudi s strokovno pomočjo.

Na splošno je pa sečnja na golo praviloma prepovedana ter je dovoljena le prebiralna in oplodna sečnja, za kar pa bodo morali posestniki imeti sečno dovoljenje. Tako dovoljenje bo moral imeti lastnik tudi tedaj, če bo sekal za svoje lastne potrebe, kajti že lokalna potrošnja lesa predstavlja nevarnost za stalno nižanje gozdne glavnice, zaradi česar bo treba tudi sečnjo za lastne potrebe skrčiti na najmanjšo mero. Eno kmečko gospodinjstvo porabi pri nas 11,4 kub metrov drv na leto, kar je zelo veliko v primerjavi z ostalimi evropskimi državami. Tako porabijo n. pr. v Avstriji za iste potrebe trikrat manjšo množino lesa. v drugih državah pa še dosti manj.

Tudi to je nujen državni prijem, kajti prav to, da za zasebno sečnjo ni bilo treba dovoljenja, so mnogi ljudje izkoriščali za nedovoljeno sečnjo in trgovino z lesom.

Enako strogi so predpisi o paši. Paša koz in konj v gozdu je prepovedana Prav tako ne bodo smeli kmetje puščati živine v gozdove ali pa na zemljišča, ki so pripravljena za pogozditev ali pa se naravno pomlajajo. Vsak lastnik gozda bo moral v prihodnje takoj uničiti ali pa storiti potrebne korake, če se bodo na drevju pokazali škodljivci. Nov je v zakonu predpis, ki pravi, da državni sekretar za gospodarstvo odredi akcije za uničevanje škodljivcev, pri katerih morajo sodelovati vsi prebivalci ogroženega okoliša.

Predpisi zakona določajo tudi upravo gozdov in nadzorstvo nad njimi. Uzakonjen je namreč predpis, po katerem bo treba za izgradnjo žag in podobnih objektov privolitve drž. sekretarja za gospodarstvo. Ta korak je umesten, ker imamo v Sloveniji, pa tudi v našem okraju že sedaj preveč žag. V členu 28 zakona je rečeno, da bo okrajni ljudski odbor prevzel v upravo vse tiste gozdove, kjer se bo izkazalo da gospodar slabo neguje in vzdržuje gozd. Taka uprava ne sme trajati manj kot 10 in ne več kot 30 let

Zaradi izboljšanja gospodarjenja v gozdovih je ustanovljen sklad za obnovo gozdov. S tem fondom so zagotovljena izdatna sredstva za obnavljanje, nego, varstvo in urejevanje gozdov.

Spričo tega smo v našem perspektivnem načrtu obnove gozdov predvideli prav obširna gozdno-gojitvena in gozdnovarstvena dela: v našem okraju bomo v 10 letih pogozdili 21 ha goljav, spopolnili 53 ha gozdnih površin in 657 ha grmišč, pogozdili okrog 1009 ha degradiranih gozdov in počistili 752 ha zaplevelenih gozdnih nasadov. Za izvršitev tega načrta bo treba 2.601.000 raznih gozdnih sadik in 53.558 kg raznega semena.

Skupni interesi, ki se lahko uveljavijo samo v socialistični družbi, nam omogočajo, da bomo take lepe načrte uresničili in z množičnim sodelovanjem izvajali predpise Zakona o varstvu in zaščiti gozdov — nedvomno največjega prirodnega bogastva v Sloveniji. M Č.

Okrajni ljudski odbor v Trbovljah pred novimi nalogami

(Nadaljevanje s 1 strani)

Poslovanje naših velikih gospodarskih podjetij je urejeno in organizacijsko čvrsto, le v manjših podjetjih je nekaj izjem, kjer je zlasti knjigovodska služba dokaj šibka. Tako so naša velika podjetja kljub obsežnemu delu pravočasno izdelala bilančne račune, majhna jih pa zaradi neurejene knjigovodske službe niso mogla.

Sledeči podatki so značilni za uspešno, pa morda tudi za neuspešno poslovanje naših velikih podjetij v lanskem letu.

Plan proizvodnje rudnika Trbovlje-Hrastnik je znašal lani 953 tisoč ton premoga, dejanska produkcija pa je bila ob koncu leta za 30 tisoč ton manjša. Tako so bili tudi dohodki podjetja za 138 milijonov dinarjev manjši kot predvideno in so znašali 2 milijardi 486 tisoč dinarjev. Glavni vzrok za to je iskati delno v pomanjkanju premogovnih zalog na dnevnem kopu in v zahodnem revirju rudnika, delno v motnjah pridobivanja premoga zaradi okvar na zastarelih in iztrošenih mehanizacijskih napravah rudnika, do neke mere pa tudi, da rudniku manjka 150 kvalificiranih jamskih delavcev. Po spremembi gospodarskega sistema v državi, spomladi leta 1952, je podjetje naletelo na velike težave v prodaji premoga, vendar se je položaj pozneje izboljšal, dasiravno še ni povsem zadovoljiv.

Lansko leto so se zaostrili tudi odnosi med rudnikom in samostojno kalorično električno centralo v Trbovljah, ki je kot glavni odjemalec premogovega prahu (20 odst. celotne produkcije rudnika) iz nerazumljivih vzrokov začela izpopolnjevati mehanizirane prevzemne nakladalne naprave na železnici ter kupovati premog iz oddaljenega bosanskega rudnika Banovići kljub že davno obstoječim specialnim napravam za prevzem premoga neposredno iz separacije in depota trboveljskega rudnika. Komisija za pregled zaključnega računa je predlagala zato okrajnemu ljudskemu odboru, da posreduje v tem sporu ker narekujejo rešitev tega spora gospodarski interesi okraja.

Proizvodnja premoga na rudniku Zagorje je pa lansko leto porastla za 4.34 odst. Podjetje je zato svoj začrtani letni dohodek prekoračilo za 18 milijonov 876 tisoč dinarjev. Premogovne zaloge rudnika Zagorja so tehnično ugotovljene na štirih določenih obratih. Problematični so edino premogovni skladi na sektorju Loke-Moravče. Zato podjetje strogo pazi, da ne troši denarja za investicije tam, kjer premogovne zaloge niso natanko ugotovljene Gospodarsko pravilno pa je, da rudnik čimprej skonča objekte v izgradnji in da začne še s potrebnimi novimi investicijami, kakor hitro bodo na razpolago denarna sredstva.

Cementarna v Trbovljah je presegla planiran dohodek lansko leto za 17.1 odst. Zvišanje proizvodnje je narekovalo predvsem povpraševanje po cementu na domačih in tujih tržiščih. Toda podjetje ima velike težave s svojimi strojnimi napravami v tovarni, ki so tudi že izrabljene Tako so n. pr. vzdrževalni stroški na starih pečeh stali lani 17 milijonov dinarjev ali 440 din na 1 tono klinkerja, na novi peči pa le 88 din. Izboljšanje strojnih naprav v cementarni pa terja investicije, ki niso majhne

Glede Strojne tovarne »Miha Marinko« v Trbovljah je bilo lansko leto določeno, da se bo perspektivno razvila v veliko tovarno rudarskih strojev in naprav. V ta namen je podjetje dobilo na razpolago 213 milijonov dinarjev, kasneje so se pa ta sredstva znižala za 50 milijonov

(Dalje prihodnjič)

Z VSEH STRANI SVETA

SEUL. — Spričo stalnega odšanja južnokorejske delegacije, ki noče skleniti premirja, skušajo severni izkoristiti nesoglasje med Združenim poveljstvom in Sing Man Rijem ter položaj na fronti, kljub temu pa Južnokorejci uspešno napredujejo na posameznih odsekih fronte. — Južnokorejci nameravajo organizirati vojsko, ki bo štela milijon ljudi. To povečanje vojske naj bi omogočilo »ponovno osvojitev izgubljenega ozemlja« in odvrnitev vsakega morebitnega novega napadalca.

WASHINGTON. — Posebni odposlanec ZDA Robertson je na povratku s Koreje izjavil, da so Korejci proti premirju, ker se boje, da ga hoče nasprotnik izkoristiti le kot ukano in s pogajanji doseči tisto, kar mu ni uspelo na bojišču. Pripomnil je tudi, da se Sing Man Ri boji, da se politična konferenca, ki bo sklicana takoj po premirju, ne bi zavlekla v neskončnost in bi nasprotniku bila samo maska, s katero bi zakrival prodiranje v Južno Korejo.

MOSKVA. — Moskovska »Pravda« poroča o sestanku v obrambnem ministrstvu, na katerem so sprejeli resolucijo, ki v celoti podpira zamenjavo Berije. Zanimivo pa je, da sestanku nista prisostvovala maršala Vasiljevski in Konjev, dasiravno sta med najbolj vplivnimi vojaškimi poveljniki v SZ. V Londonu sodijo, da je bila odstranitev Berije izvedena po posvetovanju z vojaškimi poveljniki in z njihovo privolitvijo. Opazovalci vidijo v tem dokaz za vedno večji vpliv, ki ga ima vojska v kremeljskih zadevah.

ŽENEVA. — Bivši posredovalec za premirje v Palestini Ralph Bunche je kritiziral ameriške izolacioniste zaradi njihovega neprijateljstva in pretiranih napadov na Združene narode. Ker menijo izolacionisti, da je povezovanje z Združenimi narodi nekaj »neameriškega«, pravi Bunche, da je tako mišljenje nevarno in predstavlja nezaupanje v kolektivno varnost po tistih, ki še verujejo, da je Amerika trdnjava, ki lahko živi sama zase.

EGIPT. — Sporno sueško področje je spet razburilo duhove in razvnelo strasti, ki se še tudi po razkritju epizode britanskega letalca ne morejo pomiriti. Med letalcem-dezerterjem in najnovejšim ameriškim predlogom, ki so ga v Kairu krstili za ameriško noto, čeprav Američani zatrjujejo, da gre le za »zelo važno tistino«, sicer ni prave zveze, toda v ozadju je Suez in gre le za to, da bi to ozadje odpadlo.

BONN. — Na pogajanjih med delegacijo zahodnonemškega obrambnega ministra in ameriško vlado je bilo ugotovljeno, da je zahodnoevropska obrambna skupnost edina možna oblika za ponovno oborožitev Nemčije. Zato mora Zahodna Nemčija organizirati 12 divizij, kot to določa pogodba o obrambni skupnosti. Oprava te vojske je zagotovljena. Nemčija dobi tudi 300 reaktivnih letal, oficirji in podoficirji nemških kontingentov se pa bodo šolali v ameriških centrih v Nemčiji.

BEOGRAD. — Izzivanja organov albanske obveščevalne službe so v zadnjih dneh vse pogostejša. Od začetka leta do danes jih je bilo 58. Največ incidentov je zaradi pretihotapljanja diverzantov in vohunov v našo državo. V Albaniji imajo namreč šolo, v kateri učijo emigrante, kako naj bi slabili moralo jugoslovanskega obmejnega prebivalstva — V Albaniji je trenutno — kakor sodijo — okoli 100.000 Albancev v raznih taboriščih, pobegi v Jugoslavijo se pa kljub vsemu terorju nadaljujejo, ker nezadovoljstvo albanskega ljudstva neprestano narašča.

Naročite in čitajte

„Zasavski vestnik“

Vinko Možina — Hrastnik (3)

Muzikant Drejc

»Ah, slivovka!« je vzkliknil in se s prosto roko pogladil po prsih in trebuhu. »Kako dolgo je že nisem imel na jeziku. Odkar so mi razbili lonce za kuhanje žganja, je nisem poskusil.«

Zaljubljeno je pogledoval steklenico, jo prav narahlo božal in nagibal...

»Poslušaj, Martin,« ga je čez čas vprašal zaskrbljeni Drejc, »potem je s slivovko v nebesih konec?«

»Konec, Drejc! Nikoli več je ne boš pil in si gladil grla z njo... Samo vodo, pokalico in kostrivniško slatino boš pil za žejo. Če boš imel srečo in sklenil prijateljstvo s svetim Blažem, nebeškim čebelarjem, boš mogoče še kdaj okusil medico. To pa je tudi vse!«

»Jaz pa pravim, da jo bom še pil,« je s posmehljivim glasom dejal Drejc in zvito pogledal Martina.

»Misliš...? Imaš upanje?« se je ta razveselil.

»S tvojo pomočjo si upam vsak teden pritihotapiti v nebesa najmanj deset litrov žganja!«

»Deset litrov žganja...? Kaj pa misliš?« se je čudil Martin.

»Odlično idejo imam! Domeniva se, kje se dobiva zvečer, pa ti vse razložim.«

Martin je obljubil, da bo prišel zvečer spet k njemu, nato pa bosta odšla k samotni pečini, kjer se bosta lahko brez skrbi pogovarjala. Na sestanek bo pa povabil še svetnico Lenčko, ki bo prav gotovo njuna zavezница. Drejc proti temu ni imel pomislekov in Martin se je že močno mehak v kolenih skoraj solzan poslovil.

Zvečer je na sestanku, ki se ga je udeležila tudi svetnica Lenčka, Drejc povedal svojo zamisel:

»Najpogostejšo in najzanesljivejšo zvezo z zemljo ima smrt. Z njo se toliko poznam, da mi bo rade volje prinesla vsak teden desetlitrsko steklenico žganja Največja težava bo v tem, kako spraviti steklenico čez nebeško obzidje.«

»To že jaz uredim!« se je ponudila Lenčka, ki je rade volje pristopila k tihotapljenju. »Stražarja na obzidju premamim, kadar hočem! Že večkrat sem opazila, kako skrivaj pogleduje za menoj.«

»Potem ga bomo pa pili,« se je razveselil Drejc in objel Lenčko okrog pasu; Lenčki pa je bilo to očitno všeč, kajti prav nič se ni branila. »Tebe pa, Martin, doleti naloga, da me spraviš iz doma, kajti na pot bom šel lahko samo ponoči.«

»Brez skrbi! Si že pri meni!« mu je obljubil vinski patron, ki se ga je začelo žganje spet prijemati.

Skupno so nato odšli k stolpu, kjer je stražil vojak, ki naj bi postal Lenčkina žrtev. Ona je še pokazala, kam ga bo odvedla in kako bo prišel Drejc najlaže čez obzidje. Zadovoljni, da ni za tihotapljenje žganja več nobenih težav, so sedli za bližnji grm, kjer so steklenico do zadnje kaplje ožeti.

Martin je res preprosil Frančiška, da je Drejcu dovolil stanovati pri njem. S tem je bila odstranjena zadnja ovira. Domenili so se, da bo Drejc naslednjo noč poizkusil srečo.

Lenčki je brez težav uspelo zvabiti vojaka s stolpa in Drejc je lahko zapustil nebesa. Spet si je krajšal čas s preklinjanjem in še pred deseto prispel do križišča. Skril se je za čuvajnico in nestrpno čakal Tilčko. Kmalu je prižvižgala skozi zrak z debelim trgovcem; ustavila se je pred čuvajnico in pozvonila, da bi priklicala Kozmijana.

»Tilčka, Tilčka!« jo je prav narahlo poklical Drejc.

»Kdo me kliče!« je začudeno vprašala in se ozrla naokrog.

»Pst, tiho! Jaz sem, Drejc!« je ta šepnil in pomahal z roko. Takoj je bila pri njem.

»Česa želiš?« ga je zaskrbljeno vprašala. »Bi rad nazaj na zemljo?«

»To pa ne!« se je prestrašil Drejc. »Ko boš opravila s trgovcem se dobiva za prvim ovinkom Velja?«

»Velja!« je šepnila Tilčka in mu segla v roko.

Drejc še ni dobro sedel in že je bila za njim.

»Česa želiš, muzikant?« ga je vprašala in sedla v njemu v travo.

»Saj veš, da ga rad pijem. V nebesih pa ne premorejo vesele pijače. Kar želodec se mi obrača, kadar gledam svetnice, kako se nacejajo s kostrivniško slatino in zatrjujejo, da je to najboljša pijača na vsem svetu. Ali bi mi hotela takole, vsak teden, spotoma prinesti tole steklenico žganja,« jo je poprosil Drejc in pokazal na trebušasto pletenko.

»Težko bo šlo... Vendar... za tebe...,« se je zvijala in kar ni hotela s pravo besedo na dan.

Drejc pa je koj uganil, kaj jo tišči.

»Za hvaležnost ti bom pa vsakokrat kadar boš prinesla žganje, igral na harmoniko, kolikor boš hotela.«

»Seveda ti ga prinesem, še jutri ga dobiš prvo pletenko,« se je razveselila smrt.

»Pa še na citre brenkati te naučim,« se je ponudil Drejc. »Samo citre in dovolj strun si preskrbi, kajti nekam ostre prste imaš. Da bova pa imela več časa za vaje in igranje, mi boš nosila žganje do tistega borovca na vrhu klanca Velja?«

»Jutri ob devetih me pričakuj pri borovcu Najbrž bom prinesla tudi že citre s sabo,« mu je obljubila Tilčka in se poslovila.

Utrujen, a vesel, se je Drejc vrnil v nebesa Ko se je plazil mimo grma, v katerem je Lenčka zapeljevala vojaka, je rahlo zakašljal in jo s tem opozoril, da se je vrnil. Kmalu za njim je prišla tudi Lenčka k Martinu Drejc jima je povedal, da sta se pomenila s Tilčko. Vsa srečna, da bo poslej preskrbljena z žganjem, je svetnica kar vpričo Martina poljubila Drejca na lice. Ta je ob tej ljubeznivosti rahlo zardel; Lenčka ga je pa takoj potolažila:

»Nikar ne zardevaj, muzikant, vpričo Martina. On je videl še vse hujše stvari, pa še z očesom ni trenil; ali ne, Martin?«

Martin je v odgovor samo pokimal in se zvito namuznil.

Naslednjo noč je Lenčka spet motila vojaka in Drejc se je čez nekaj ur prismejal s polno steklenico slivovke. Svetnika sta videla da je slivovke dovolj, zato nista varčevala z njo. Postajala sta vse zaupljivejša, dokler nista začela kar vprek pripovedovati Drejcu:

»Muzikant, ti nisi dobro zapisan v nebesih. Tvoje igranje med procesijo ti štejejo za velik greh. Oprostili so ti ga le zaradi tega, ker je bil storjen prvi dan in ker sva se midva in še nekaj nezadovoljnih svetnikov zavzeli za tebe. Svetnica Urša, ki je menda iz vaših krajev, se je pa prav posebno zavzemala, da bi te izgnali v pekel...«

»Seveda, Urša, moja soseda, ki je prav zaradi mene postala novopečena svetnica! Kako me je pa potem spreobrnila, če počenjam takšne grehe, a?« je besnel Drejc.

»Tega ne veva,« sta mu odgovorila, »opazila sva pa, da ne želi, da bi ostal v nebesih. Midva sva te kot najboljšega prijatelja posvarila, ti pa se sedaj pazi. Novopečeni svetniki so najhujši, teh se boj in v bodoče jih ne draži. Že zaradi naju, ki te ne bi rada izgubila, se vzdrži...«

Žganje in priznanje svetnikov so Drejca tako razgreli, da je začel obkladati Uršo s priimki, ob katerih sta najbolj utrjena svetnika zardevala. Da bi ga potolažila, sta ga kar naprej zalivala s slivovko. Šele ko se je obnemogel zvalil pod mizo, sta se oddahnila in se tudi sama pošteno napojila.

»Škoda bi ga bilo, huk... škoda, huk . pošten muzikant je, huk...« je kolcala že močno okrogla Lenčka.

Ker ni smela zamuditi prve maše, se je le nerada poslovila od pletenke.

Martin je odel spečega Drejca z odejo, skrbno skril steklenico in se tudi sam zmotal v posteljo. Med brundanjem vinske popevčice, ki jo je znal še od takrat ko je hodil po zemlji, je sladko zaspal.

(Dalje prihodnjič)

Spomini ob zgodovinskem prazniku

Pred osmimi leti je bilo...

Med najdrznejše podvige trboveljskih partizanov moramo nedvomno šteti ugrabitev tov Jožeta N. s Kleka iz trboveljske bolnice meseca marca 1945. leta, ki ga je okupator določil za usmrtitev. Tovarišica Pepca F., ki je bila med glavnimi partizanskimi akterji pri tej drzni ugrabitvi, kjer so vsi tvegali svojo glavo, pripoveduje o tem zanimivem dogodku sledeče:

Prav gotovo ga mnogi poznajo. Bil je med tistimi našimi ljudmi, ki so bili med prvimi pripravljeni, da s hrano, dajanjem zavetišča partizanom ali drugače podprejo našo narodnoosvobodilno vojno. Vedel je, da s svojim delom tvega mnogo, da niti ni več gospodar svojega življenja vendar ga vse zastraševalne metode hitlerjevih plačancev in privržencev niso ustrahovale. Lepega dne ga je pa okupator zaprl, toda njegova volja tudi v zaporu ni popustila. Neprestano se je ukvarjal z mislijo, kako bi jim utekel, da ne bi s tem škodoval ostalim pripornikom

Zaradi nesnage v zaporu se je začela širiti srbečica. Tudi on se je nalašč hotel okužiti z njo, vendar se mu to ni posrečilo. Pa mu je nekega dne svetoval Rudi Dolničar, ki je z njim sedel v zaporu, takole: »Jože, če se po telesu ubadaš s šivanko, bo izpuščaj podoben izpuščaju srbečice.« In Jože je res storil, kakor mu je Rudi svetoval. Potegavščina je uspela in Jožeta je okupator poslal v bolnico, ker so se njegovi zaslišev alci bali, da se tudi sami ne nalezejo te nadloge.

Jože pa seveda tudi tu ni bil zadovoljen. Bil je prepričan, da jim bo kaj kmalu »dolgčas« po njem in da ga bodo premestili takoj po ozdravljenju v staro Figabirtovo klet. Da se to ne bi zgodilo, in ker je bil prepričan, da bo vsa »srbečica« na čistem zraku brez vseh mazil izginila, je sklenil, da se bo pozdravil kar na svoje stroške. Ni maral, da bi Nemci — s katerimi nikakor ni mogel priti do sporazuma — imeli z njim nepotrebne stroške in skrbi, »kako bi ga odrešili trpljenja na tem svetu«. Ko je vse to v svojih možganih natanko premlel, se mu je naenkrat tako zelo mudilo, da ni odšel iz trboveljske bolnice skozi vežna vrata, ampak jo je »podurhal« kar skozi okno stranišča. Medtem ko je stražar, ki ga je spremljal, čakal pred vrati, kdaj se bo Jože vrnil iz stranišča, se je ta spustil po žlebu in jo mahnil v zeleni gozd, kjer se je pridružil prvim partizanom.

Okusil je vse tegobe in nevšečnosti partizanskega življenja, toda tudi to ga ni omajalo. Z dobro voljo je premagoval vse težave. Nekega dne pa je imel spet svoj »slab dan«. Bilo je mrzlo februarsko jutro 1945. leta, ko je rinil v hrib proti Podbevškovi domačiji. Tam pa je padel v zasedo.. Ker se na poziv ni ustavil, ampak jo je ucvrl nazaj, od koder je prišel, so udarili za njim streli. Bil je težko ranjen. Peto mu je raznesla, vendar se je še privlekel do Rozmanovih v Grabnu, kjer se je skril v stranišču. Krvava sled v snegu je pa bila njegova poguba. Nemci so ga našli, privezali na sani in ga odvlekli v dolino. Vlačili so ga po Trbovljah, da bi se našel kdo, ki bi poznal tega »bandita«. Veliko jih je bilo, ki so ga osebno zelo dobro poznali, a ga niso izdali. Samo nekdanji zloglasni avtobusni podjetnik J. Z. je čutil potrebo, da je izdal njegovo pravo ime.

Ko se je Nemcem zdelo, da je nastala nevarnost, da jim »bandit« zaradi prevelike izgube krvi izdihne, so ga v bojazni, da ne bi bil prehitro rešen trpinčenja, spet poslali v trboveljsko bolnico, da ga tamkaj pred usmrtitvijo pozdravijo. In Jože se je spet zdravil. Ker pa je imel časa na pretek, je razmišljal kako bi okupatorja ukanil. Vedel je, da dan naše osvoboditve ni več daleč. Da bi ta dan dočakal v bolnici, si je skušal na rano na nogo »napacati« cigaretnega pepela, a ga je pri tem ovirala obloga iz mavca. Rana se nikakor ni hotela inficirati in zdravljenje je vse preveč hitro napredovalo. Obveščeni smo bili o njegovih neuspelih poskusih, kako bi ušel; sklenili smo, da ga rešimo.

Prva naša zamisel je bila, da nam bi pomagale lahko bolniške sestre v bolnici; treba bi bilo samo, da nam pustijo zvečer vrtna vrata in ena vrata za vstop v bolnico odklenjena. To pa je bil račun brez krčmarja. Vrtna sestra mi je lepo povedala, da tega ne morejo storiti, ker bi se moglo zgoditi, da bi jih potem Nemci zaslišev ali; one bi jim morale v takem primeru vse lepo po pravici povedati, kajti lagati je »greh«. Vse naše prepričevanje, da bi bili »odpustki« za pomoč pri reševanju na smrt obsojenega — ki ni ničesar zakrivil — gotovo večji in da bi odtehtali ta »greh«, je bilo brez uspeha

Sprevideli smo, da bo treba najti kak drug način Dne 8. marca 1945 leta pa nismo prav nič več razmišljali ampak smo se kar na hitro odločili. Mesec na nebu nam je razsvetljeval pot, ko se je skupina osmih partizanov-terencev spuščala navzdol proti trboveljski bolnici. V vrt bolnice smo se splazili pod ograjo. Nasproti sta nam prišli dve nuni. Z Lipčetom sva ju zaustavila. Trepetajoče sta nama povedali, da je Jože še v bolnici, in sicer še vedno v sobi v drugem nadstropju. Dodali sta še, da se nahaja pod stražo. Hoteli smo ju prisiliti, da nam odkleneta vrata, vendar nam je ena izmed nun tako hitro ušla skozi klet, da je nismo utegnili potegniti za krilo in ji preprečiti beg. Istočasno sta pa dve drugi sestri hoteli iz bolnice v stanovanje v sosedno vilo. Nista namreč vedeli, da smo mi pred bolnico in sta nam tako nehote odprli vrata Vstop v bolnico je bil prost.

Joco, Adam in še neki tovariš — čigar imena se pa danes žal več ne spominjam — so sklenili, da ostanejo zunaj, da nas v primeru nevarnosti opozorijo in nas vse, ki smo šli v bolnico, zaščitijo. Njihova naloga nikakor ni bila lahka, ker ima poslopje velike bolnice več izhodov. Zadaj za bolnico so bili vojaški hlevi, nasproti bolnice v neposredni bližini pa Eberhartov »Heimatbund«! Trboveljski »dolgin« Jožko, ki je bil z nami, je moral medtem za nas vzdrževati red med osebjem bolnice in bolniki — midva z Lipčetom sva pa imela nalogo, da razbijeva telefon, da ne bi kdo izmed osebja bolnice klical Nemce na pomoč, nato bi pa skupno s Pavletom in Cvetom ugrabili našega bolnika, ki o našem podvigu ni imel pojma.

Spočetka je šlo vse kakor po loju. Telefon, ki je bil v prijavni pisarni bolnice, je pa naenkrat zgrmel na tla.. Ne vem, ali je bil tamkaj samo en aparat, ali jih je bilo morda več; vem samo še to, da se nama je takrat prokleto mudilo, zato sva razumljivo pozabila pogledati okrog sebe. Nastal je ropot, ki je vznemiril v sosedni sobi »Verwalterja«. Ta je odprl vrata svoje sosedne pisarne, a Cveto, ki mu je za hrbtom stal Pavle, mu je pomolil brzostrelko pod nos. Prestrašen se je umaknil nazaj in zaloputnil vrata za seboj; kakor smo pozneje izvedeli, se je mož zabarikadiral še z omarami in mizami. Njegov strah in delo sta pa bila popolnoma nepotrebna, ker zajetje tega moža tisti večer pač nismo imeli v načrtu.

Medtem sva se z Lipčetom že znašla v drugem nadstropju. Bila sva v bolniški sobi, kjer je ležal Jože. Ko se danes po osmih letih spomnim na obraze bolnikov v sobi, mi gre prav pošteno na smeh: pred očmi vidim štiri pare vzdignjenih rok in štiri smrtnoblede obraze, nadalje Lipčeta z brzostrelko, oblečenega v nemško uniformo, na glavi pa mu je razumljivo čepela partizanka, nagnjena nekoliko na stran. Tudi sama sem bila oborožena, saj sem imela s seboj pištolo kalibra 6,35, vsak trenutek pripravljeno, da zagrozim z njo (na tiho pa naj povem, da ni bilo v njej nobenega naboja, ker ga pač nisem imela). V prvem presenečenju naju ni spoznal niti Jože — vendar je trajalo to samo nekaj trenutkov.

Šla sva k Jožetu. Oklenil se je naju okrog vratu, vzdignila sva ga na roke. Ker pa ni bilo časa, da ga še oblečeva, sva si s postelje »izposodila« bolniško odejo. Nato sva se zadensko umaknila iz bolniške sobe, z odejo čez ramo, Jožeta pa na rokah. Ključ v vratih bolniške sobe sva za vsak primer obrnila.

Skupno s Pavletom in Cvetom, ki sta se nama pridružila na hodniku, smo prinesli na pol golega bolnika v pritličje bolnice, kjer se nam je pridružil še naš »dolgin«, zunaj pa ostali trije. Tako smo zapustili bolnico. Mudilo se nam je. Pot je bila silno težavna, kajti šla je strmo v hrib mimo loške cerkve. Jože namreč ni mogel hoditi, morali smo ga nesti. Ko smo prispeli do prvega kozolca, smo sneli tamkaj lestev, slekli s sebe, kar smo še mogli, da smo obleko položili na lestev ker bi sicer Jožeta ta »transport« preveč žulil. Na vse to smo položili Jožeta in ga pokrili z »izposojeno« bolniško odejo. Jože je drgetal od razburjenja, seveda pa tudi od mraza. Približno četrt ure smo ga nesli nepokritega, oblečenega samo v kratko srajco, tako da je kazal vse, kar je prinesel s seboj na svet... Vsepovsod je še ležal sneg.

Pri Felicijanovih na Kleku smo dobili zanj potrebno obleko in perilo ter nadaljevali pot proti Sv. Planini. — Ko smo bili že precej oddaljeni od vasi, smo zavriskali in zapeli. Od veselja smo spustili nekaj rafalov, da na ta način sporočimo drugim tovarišem, da naš večerni pohod ni bil brezuspešen.

Zbrani na posvetu pred pohodom

IZ HRASTNIKA

Članek »Trbovlje in slovenski jezik« v zadnji številki našega lista velja tudi za Hrastnik in menda tudi za Zagorje. Preberite si ga dobro! Ne uporabljajte več spakedrank in tujk ter spoštujte svoj materin jezik- Saj menda še niste pozabili, koliko gorja nam je prinesel tujec.

Vinko Trinkaus:

PATRULJA

Gosta, kot črnilo gosta tema objema dolenjske hribe. Nočni mir trgajo rafali, eksplozije bomb, izpod neba se utrinjajo rakete in utripajoče padajo v rosno travo. Nato je spet za hip vse tiho, mirno, kakor da se ni nič zgodilo. Ta hip izkoristijo partizanske patrulje; poženejo se naprej in neutrudno iščejo, tipljejo sovražnika, ki je zapustil utrjene postojanke in se pomika v nenaden napad.

Skozi hrastov gozdič se počasi vrača Debevčeva patrulja, ki bi morala dobiti zvezo z osmo brigado. Na čelu trojke stopa s težkimi, trudnimi koraki sloki desetar Debevc. Preden pride do prvih straž bataljona, ki zavzema položaje na vzhodnem pobočju velike ceste, se ustavi in se utrujen zlekne kar v roso. Borca prisedeta in Bevc načne spet kočljivo vprašanje: »A naj poskusimo znova?« Po daljšem prerekanju prepričata puškarja Debevca, da je vsak ponoven poskus, zmuzniti se med sovražnimi zasedami, smrt. Slabe volje počasi vstanejo in nadaljujejo pot. Bolj ko se Debevc bliža štabu, bolj ga peče vest; zdi se mu, da bi moral nazaj k cesti, vendar — noga mu sili naprej; od zadaj pritiskata puškarja. Ko pride v bataljon, se mu prav nič ne mudi h komandantu Žarku, a nazadnje le mora predenj.

»Tovariš komandant, vsepovsod so zasede,« poroča s krhkim glasom.

»Vem!« mu pritrdi komandant in stisne ustnice.

»Streljali so po nas,« nadaljuje negotovo Debevc.

»Slišal sem!«

»Vse, vse smo poskusili,« jeclja Debevc.

»Kaj ste poskusili, kaj?«

»Da bi se prebili.«

»Pa?«

»Ni bilo mogoče...«

»Ni bilo mogoče? Streljali so po vas?« ga zbada komandant. »Ali si mislil, da vas bodo z muziko pričakali, a? Le kako si se mogel vrniti brez...«

»Poskusil bom še enkrat,« mu pade v besedo vodnik in hoče oditi.

»Čakaj!« zavpije komandant. »V bataljonu ostaneš! Kurir!... Pripelji Koritnika--«

»Tovariš komandant,« menca Debevc.

»Tišina... tišina!« sikne komandant in mu obrne hrbet.

Kmalu zaslišita Koritnika, ki se spotoma na vse viže pridušuje. Ko pa zagleda komandanta, takoj utihne.

»Kaj se repenčiš, a?«

»Dve noči že nisem spal,« se brani Jože, »pa me kurir spet drega: ‚Alo, v patruljo'!«

»Dobiti moram odgovor od osme,« s poudarkom zloguje komandant. »Debevc ga ni prinesel, zato pojdeš ti. Brez odgovora se ne vračaj, razumeš?«

»Razumem, tovariš komandant,« odseka Koritnik in udari s petami. »Brez odgovora se ne vrnem!«

Naglo se obrne in steče k svoji desetini.

»Kaj pa je?« ga prestreže Drago.

»Napravi se! V patruljo gremo. Pa hitro! mu zapove in že stresa še ležečega Staneta: »Halo, Stane... vstani! Gremo! V patruljo gremo!«

»Pusti me, saj smo šele prišli,« zagode Stane in se prevali na drugo stran.

»Ali misliš, da te bom prosil!« zavpije Koritnik še glasneje, že skoraj razjarjen, potegne s Staneta koc in mu ga vrže v glavo.

Presenečen Stane takoj vstane in se molče opravlja. Globoko, sunkovito dihanje izdaja razburjenost; da ga Jože tako razžali vpračo Draga, paničarja, tega mu zlepa ne pazabi.

Ne mine minuta, že se Jožetova patrulja previdno pomika po zapuščenem gozdnem kolovozu. Desetar Jože zaskrbljen gleda na vzhod. Na obzorju postajajo oblaki svetlejši. Bledijo. Polagoma se svita. Kmalu bo vstalo sonce in — prehod bo nemogoč. Če Debevčeva patrulja ni usepela ponoči, kako naj oni pri belem dnevu? Vendar — brez odgovora se ne vrne. Obljubil je komandantu in obljubo bo držal. Prispel je do razpotja; ena pot drži še naprej po gozdu, druga se spušča v dolino.

»Ali gremo v dolino?« vpraša Jože.

»Ti si desetar Vodi!« mu hladno odvrne Stane.

Jože za hip obstane in se obrne.

»Kaj? Takšen si? Ali se sploh zavedaš, na kako nevarno pot gremo? Debevc se je vrnil, ker se ni prebil. Tudi mi se ne bomo, če ne bomo vsi pazili, katera pot je najboljša. Trmoglaviš, a? Beli ne spijo. Nisem se drl, da bi te žalil. Če se je Debevc vrnil brez odgovora, mi se ne bomo, vsaj jaz ne!« preudari Koritnik in pogleda Draga.

»Jaz tudi ne!« mu ta naglo pritrdi.

»Doslej še nisem bil paničar. Kar v dolino zavij!« ju s prisiljenim nasmeškom zavrne Stane in se obrne po predlagani poti prej ko Koritnik, tako da ga skoraj prehiti. Počasi, potihoma se priplazijo do koče na oglu med kolovozom in cesto. Na Jožetov ukaz z roko sedejo.

»Za hišo je most čez potok,« šepeta tovarišema, »pripravno mesto za prehod.«

»Ob mostovih postavljajo zasede,« ju opozori Drago.

»Ti vidiš za vsakim grmom zasedo,« ga zbode Stane.

Dekletom je pa najbolj všeč desetar Jože. Marsikatera Dolenjka si je za vedno vtisnila v spomin njegov okrogli, temnopolti obraz, srčasta, skoraj dekliška usta in rjave, žgoče oči. V bojazni, da ne bi ostala pozabljena, mu je ob slovesu stisnila v roko sliko, ki jo je potem spravil k zbirki v prsni žep. Kadar imajo čas, si ogledujejo te slike; Dragu in Stanetu se ob takih trenutkih zdi, da se dekleta ne smehljajo samo Jožetu, ampak tudi njima.

Na obzorju se svetlika, fantje pa tipajo vztrajno naprej. Hipoma obstanejo in se začudeno spogledajo. Iz gozda zaslišijo šumenje. Drago se hitro pomakne za visok hrast, Stane izzivalno obstoji na mestu, Jože pa hitro zdrkne za parobek. Vsi trije zgrabijo za bombe in čakajo... Šum se bliža... Nihče

Nešteto krat so se takole zbrali partizani ob zemljevidu. Treba je bilo dobro premisliti kako in kam, da enota ne bi naletela na sovražnika

Drago, navajen podobnih opomb, samo rahlo potreplja Staneta po rami.

Po štirih se plazi do poti in naglo nabere pest kamenčkov. Zadenski se vrne, počasi vstane in po prstih zdrsne do vogala koče. Kamenčke zažene na cesto in se naglo umakne za steno.

Z nasprotnega brega se oglasi strojnica; krogle jim zasikajo nad glavami. Jože in Stane se podzavestno vržeta po travi, Drago se pa le še bolj stisne k steni. Pod nebo švigne raketa in za nekaj hipov grozeče razsvetli okolico.

»Gremo?« šepne Drago.

»Kam boš hodil! Ali ne slišiš zasede,« sikne Stane in pokaže s prstom na nasprotni breg.

»Aaa... zaseda?« se začudi Drago, ki se je medtem spet priplazil k tovarišema. »Zehnilo se je belčku v postojanki, pa je sprožil...«

»Če ne bi zaropotalo, bi te zabrisal...«

»Tišina!« vikne Jože.

Spet se oglasi strojnica in spet švigne v zrak raketa.

Jože se brez besed z dolgimi, mačjimi koraki odplazi nazaj v gozd, Stane in Drago mu sledita.

Počasi napreduje ob robu gozda, ki se vije vzporedno z dolino.

Drago, srednjevisok, svetlolas fant, umirjenega obraza stopa v patrulji ves čas zadnji. Zadnji je, ker se noče prepirati z mlajšim, sedemnajstletnim Stanetom, ki hoče biti na vsak način drugi, pred njim. Zato ga Drago neprestano zbada. Stane se pa na vsako Dragovo pripombo razvnema in je prepričan, da je Drago paničar, ki mu ni para

Stane, poddesetar, kot ga včasih kliče Drago, je za spoznanje manjši, bolj čokat in črnolas; redkih črnih kocin si še ne brije, prekomerno kadi, rad se priduša in na prvi pogled je videti starejši.

se ne premakne... Razločijo že korake; vsi trije napenjajo oči; preden pa zagledajo kakršnokoli postavo, skoči izza grma lisica in jo še ta hip pobriše v loku nazaj v gozd. Nehote se nasmehnejo in še previdneje nadaljujejo pot.

»Dobro si se skril,« šepne čez čas Stane.

»Tebi so se pa kocine podaljšale za pol centimetra,« mu odvrne Drago

»Meni se pa le zdi...«

»Pst!« sikne Jože.

Približujejo se postojanki. Čas hiti neusmiljeno naprej. Dani se. Jože si odtrga bilko, vtakne jo v usta in jo nemirno grize; z begajočimi očmi preletava pregledno dolino in zaman išče kolikor toliko varen prehod. Pogleda na Staneta; ravnodušno koraka za njim in se le poredko ozira v dolino, medtem ko Drago sunkovito obrača glavo in venomer pregleduje gozd, grmičevje in valovite travnike.

Že hočejo zaviti v gozd in v velikem loku obiti postojanko, a nenadoma obstanejo; obrazi se jim raztegnejo: pod njimi se spušča v dolino globok, zjeden kolovoz, po katerem bodo lahko neopaženi prišli skoraj do ceste.

»Poskusili bomo. Če naletimo na zasedo, se vrnemo,« odloči Jože in se spusti v kolovoz.

Del poti pretečejo sklonjeni, ko se pa izjeda začne iztekati, se plazijo po štirih. Kakih dvajset metrov pred cesto obstanejo. Za hip se oddahnejo, preletijo s pogledi okolico in stečejo preko ceste, razrušene proge, preko mostu, po travniku. Glave so jim zlezle med ramena. Napeto poslušajo, kdaj bo zadrdrala strojnica. Ne zaslišijo je, zato se še hitreje poženejo navkreber. Ustavijo se šele pred samotno kočo ob robu gozda. Velik ovčjak se divje zaganja proti njim in kaže, da bo vsak čas pretrgal močno verigo. Hočejo že oditi. Ta hip se prikaže na pragu gospodar, majhen, suh možic. Miri psa.

(Nadaljevanje sledi)

Nekaj misli o delavskem upravljanju hrastniške steklarne

Kaj so naši delovni ljudje dosegli z zakonom o delavskem upravljanju v naših podjetjih, menda ni treba posebej razlagati. Zaradi tega se hočem na tem mestu dotakniti samo vprašanja, kako so hrastniški steklarji razumeli to upravljanje in kako gledajo na organe upravljanja in vodilne ljudi kolektiva.

Nedvomno so steklarji v Hrastniku v vrsti tistih kolektivov, ki so svoje obveznosti do države opravili vsa leta stoodstotno, ne glede na vse težave, ki so jih imeli v povojnih letih, tako na primer težkoče pri nakupovanju surovin, pomanjkljive investicije v tovarni ali pa celo sploh nobene, drage uvozne surovine, slab družbeni standard (pomanjkanje stanovanj), katera vprašanja so pa organi upravljanja reševali stalno kot prvenstvene naloge podjetja; danes so že vidni uspehi tega prizadevanja.

Vendar se pa naši delavci takoj po izvolitvi prvih delavskih svetov in upravnih odborov niso takoj sprostili; manjkalo jim je tudi poguma za upravljanje, saj je to zelo odgovorna naloga. Prav tako je bilo opaziti še tendence in posledice prejšnjih vodstev podjetja, ki niso pustila priti v ustrezni meri do izraza delavsko voljo in delavske predloge, na kar pa je bilo ljudem takoj pri prvih delavskih svetih težko pozabiti, prav tako se še niso mogli vživeti v novo dobo, v kateri naj upravlja podjetje kolektiv sam. Situacija se je pa hitro spremenila, ko so delavci sprevideli, da so za to nalogo sposobnejši, kot so si mislili. Rezultat prvega leta upravljanja je bil pač izpopolnitev vseh produkcijskih in ostalih obvez, izboljšanje delovnih pogojev — in kar je glavno: sprostitev delavcev na njihovih sestankih in uveljavljanje delavskih predlogov.

Seveda še ni v podjetju vse tako, kot bi moralo biti, kajti izvršitev produkcijskih in drugih gospodarskih nalog predstavlja le en del velikega programa socializma, izobrazba ljudi pa njegov drugi del; in ravno pri drugi točki tega programa so posamezni člani delavskega sveta grešili toliko, da niso opozarjali na ozkost dela in gledanja med delovnimi tovariši na deloviščih, tako da se v vrstah kolektiva še danes pojavljajo razne socialno demokratske tendence in se skušajo uveljaviti razni škodljivci našega napredka, kar je seveda uresničenju socializma absolutno kvarno in bo treba ravno v tej smeri mnogo mnogo več delati. Tako se na primer spričo nepoznavanja naše gospodarske situacije in njenih potreb uveljavljajo tendence, da bi se celoten dobiček podjetja razdelil med kolektiv, kar je seveda škodljivo za kolektiv in socializem.

Slaba stran je tudi v tem, da se vodilni organi upravljanja, to je delavski svet in upravni odbor podjetja, v premajhni meri poglabljajo v gospodarsko situacijo kolektiva na širši bazi gledanja, premajhen je v kolektivu političen prikaz gospodarskega položaja v sami državi; v vse preveliki meri se ti organi izgubljajo v drobnem obravnavanju raznih tehničnih vprašanj podjetja, ki jih mora reševati tehnično vodstvo podjetja, to pa zaradi tega dostikrat spregleda druge večje naloge, ki stoje pred organi upravljanja, kar je do neke mere opravičljivo, kér delamo z mladimi kadri, ki rešujejo odgovorne naloge.

Da pa prihaja v podjetju do izraza demokratičnost, izpričuje zgovorno to, da upravni odbor in delavski svet steklarne vse večje probleme podjetja obravnavata skupno z vsemi člani kolektiva. Tako prisostvuje zasedanjem delavskega sveta stalno precejšnje število nečlanov delavskega sveta — sindikalna podružnica pa prav tako na svojih množičnih sestankih prenaša in razlaga sklepe delavskega sveta, s čimer je dana možnost vsem članom kolektiva, da k tem sklepom stavljajo svoje pripombe in koristne predloge.

In ravno zaradi tega, ker delavski svet teži za tem, da pri vseh važnih razpravah sodeluje čim širši krog delavcev in ostalih članov kolektiva, je stanje v tem kolektivu — lahko rečemo — dobro, kar so na primer pokazale diskusije okrog zaključnega računa podjetja, o tarifnem pravilniku, kjer ni šlo zgolj za parolo delitve dobičkov (razen nekaj izjem), marveč za sklepe, da se razpoložljiva denarna sredstva uporabijo za izboljšanje stanovanjskega problema in naložitev denarja za razne tovarniške objekte, investicije in podobno.

K uspešnemu delu teh organov upravljanja pa doprinese največ skupno složno delo in dobra povezava članov delavskega sveta in upravnega odbora v soglasju s funkcionarji sindikata in seveda sporazumno z odgovornim direktorjem podjetja. V tem pogledu — lahko rečemo — je hrastniška steklarna na višini. Tukaj poudarjam, da nikakor ne sme priti do tega, da bi morda že kar trije ali štirje ljudje predstavljali organe upravljanja ter odločali o dolečenih važnih stvareh, za katere je pristojen kolektiv. To se v našem podjetju doslej ni zgodilo, ker se vsa taka vprašanja rešujejo s članstvom kolektiva.

Na nekaj bi še opozoril, kar postavlja v neko čudno luč organe upravljanja v našem in še v drugih kolektivih, to je, da se člani delavskega sveta in člani uprave med seboj kličejo na primer »gospod inženir« in podobno. Tako nazivanje ruši osnovno načelo potrebe odpravljanja razlike med vrednostjo umskega in fizičnega dela določenega podjetja, kajti tako nazivanje ustvarja med preprostimi delavci občutek manjvrednosti, čemur se moramo izogibati, saj v takem primeru ne more priti do iskrenega in res zaupnega sodelovanja, ki je v korist stvari absolutno potrebno. To se dogaja še vedno na sejah in tudi v tovarni. Delavci s takim gledanjem bodo mislili, da taki »gospodje« pomenijo »nekaj več« pri odločitvah o upravljanju podjetja in si v danih, za podjetje važnih trenutkih ne upajo z besedo na dan, je pa to za podjetje potrebno. Samo ob sebi razumljivo je, da s prednjim nikakor ne mislim podcenjevati naše inženirje kot tehnične in strokovne moči v podjetju, marveč želel bi z mnogimi drugimi le, da zrušimo socializmu in demokraciji kvarno gledanje, da se vrednost človeka »začenja šele pri akademski izobrazbi«. Da to ni res, sta že v neštetih primerih pokazala življenje in praksa.

Imeli bi pa lahko še več uspehov v delavskem upravljanju, če bi sindikalna podružnica bolj ostro in dosledno postavljala skrb za strokovno, politično in splošno izobrazbo članov delavskega sveta in upravnega odbora. To je koristno in potrebno, da uveljavimo načelo Marxa in Engelsa: Tovarne in podjetja naj vodijo sposobni delavci! Vsak delavec mora biti sposoben voditi podjetje! Rigo

Delavski svet steklarne Hrastnik v letu 1953

NANDE FERLUGA

Dne 29. junija t. l. se je smrtna ponesrečil v 62. letu svoje starosti **Nande Ferluga**, šolski upravitelj na osnovni šoli v Toplicah pri Zagorju. Novica o

Nande Ferluga v mladih letih

smrti tega neutrudnega borca za boljše življenje ter vztrajnega aktivista in borbenega komunista je globoko odjeknila v zagorski dolini. Velika udeležba na pogrebu je dokaz, kako so vsi sloji prebivalstva spoštovali umrlega prosvetnega delavca. Iz nagrobnega govora, ki ga je imel učitelj Tone Leskovšek, posnemamo burno in revolucionarno življenje pokojnega Ferluge.

Nande Ferluga se je rodil v sončni Primorski blizu Trsta (na Opčinah), v neuklonljivi zemlji, ki je rodila junake in nam dala tudi njega. Rodbina Ferlugov je bila branik slovenstva na Primorskem in Ferdo je bil sin te zemlje.

V življenju je izkusil toliko kot malokdo med nami. Izbral si je poklic slovenskega učitelja in doštudiral je takrat, ko je naša zasužnjena domovina potrebovala Ferluge — in on ji je daroval samega sebe. Kot mladeniča ga je zajela vojna vihra prve svetovne vojne. Kot Slovenec se ni hotel boriti za avstroogrsko monarhijo in streljati na slovanski narod. Prešel je na rusko stran z drugimi rodoljubi. V tedanjih avstrijskih časnikih zasledimo kratko obsodbo: »Ferdo Ferluga obsojen na smrt na vešalih« Mačehovska Avstrija ni imela moči maščevati se nad sinom tlačenega slovenskega naroda. — V Rusiji je bil med organizatorji jugoslovanskih prostovoljcev. Prepotoval je celo Rusijo od Vladivostoka do Odese. Leta 1916 se je boril na strani srbske vojske kot oficir-dobrovoljec v Dobrudži. Leta 1917 in 1918 je bil v diplomatski službi v Rimu. Prepotoval je Anglijo, Francijo in Italijo ter zbral naše ljudi, raztresene po ujetniških taboriščih kot dobrovoljce — prepričan, da je narodnostna svoboda vsem Slovencem zagotovljena.

Leta 1919 se je pokojni Nande udeležil bojev za Slovensko Koroško. Naši so zasedli našo zemljo — toda za zeleno mizo so sklenili drugače; niti Koroška niti njegova sončna Primorska nista bili deležni svobode in sta trpeli pod tujim jarmom. Kakšno razočaranje za Ferlugo, ko je moral prositi za dovoljenje, da je lahko obiskal svojo rodno vasico Občine, ko je moral tuj narod prositi, da je lahko stopil na lastno slovensko zemljo! Ni klonil. Nandeli — tako so ga klicali v rojstni vasi — je bil povsod. Na očetovem konju je jezdil po primorskih vaseh in vodil pevske zbore, orkestre in dramske družine. Treba je bilo ohraniti naše ljudstvo. Ne več puška, temveč domača pesem je bila njegovo orožje, močnejše od topov italijanskih kletvic. Sredi tega plemenitega dela so ga Italijani aretirali. Ko je pred nedavnim s svojimi učenci — vajenci obiskal Novo Gorico, jim je zadnjič pokazal svoj rojstni kraj, svojo rojstno vasico. V svoji skromnosti jim ni povedal, da so ga vodili po teh krajih viklenjenega italijanskj karabinjerji, da je bil v Trstu zaprt kot vohun, kjer so ga pretepali in mučili. Ko so ga izpustili iz zaporov, je bilo njegovo delo otežkočeno. Nadzorovale so ga italijanske oblasti. Zapustil je nesvobodno Primorsko in leta 1922 pobegnil preganjan po italijanskih karabinjerjih čez mejo v Jugoslavijo. Tu je bil nastavljen kot učitelj v Koroški Beli. Tu je nadaljeval delo, ki ga je dokončal v svoji rojstni vasi zaradi italijanskega nasilja. Po svojem glasbenem talentu in veselju do narodnih pesmi je na naši severni meji vodil zbore in orkestre. Leta 1926 je bil premeščen v Rajhenburg (Senovo), kjer je pokazal svojo široko razgledanost tudi v kmetijstvu in sadjarstvu. Plemenito sadno drevje, ki ga je gojil v šolskem vrtu, rodi še dandanes pri kmetih v okolici Senovega. Svojo borbenost je pokazal, ko je razgaljeval nepoštenost in korupcijo v strankah stare, gnile Jugoslavije.

Leta 1928 so mu pokopali očeta. Vsa okolica je bila zastražena po italijanskih karabinjerjih, ki so čakali, kdaj pride na pogreb tudi njegov sin Nande. Le od daleč in na skrivaj je lahko opazoval množice primorskega ljudstva, ki so se poklonile očetu, zavednemu Slovencu in rodoljubu. Sam se ni smel udeležiti pogreba.

Začela se je tretja epoha njegovega borbenega življenja. Fašisti so razbili predaprilsko Jugoslavijo, njemu so pa ustaši potrgali epolete in ga izročili Nemcem. Postal je rob, vojni ujetnik v Nemčiji. Njegovi znanci so ga izprosili domov in naselil se je v Zagorju pri domačih. Od tistega časa poznamo Ferda kot tihega, vase zaprtega človeka. Trpljenje našega zagorskega ljudstva je bilo njegovo trpljenje. Borbeni duh v njem ni klonil. Navezal je stike z NOV. Delal in pomagal je skrivaj doma do 1944. leta, ko je prijel za puško in se pridružil našim borcem.

Po osvoboditvi so ga klicali vsepovsod. Želeli so ga kmetje iz Rajhenburga kakor tudi njegovi rojaki Primorci, ki so ga klicali v rodni kraj; ne enim ne drugim ni ugodil — uklonil se je potrebi; nastavljen je bil kot referent za prosveto mariborskega okrožja, nato je služboval v Zagorju, potem pa kot poverjenik za kulturno in prosveto okraja Trbovlje. Zadnje njegovo službeno mesto je bilo spet Zagorje, kjer je vzljubil naše ljudstvo in bil njegov učitelj v borbi za boljše življenje.

Leta 1946 mu je umrla tudi mati. Nova fašistična Italija mu ni dala dovoljenja, da bi stopil v svojo rojstno vas in se poslovil od matere. Tudi njo so pokopali — kot očeta — brez spremstva njenih sinov.

To je v kratkem življenjska pot, ki jo je prehodil Nande Ferluga brez omahovanja in premišljanja kot borec in ljudski učitelj. Na šoli je bil tovarišem mentor, pomočnik in zaščitnik, šolarjem pa drugi oče. Nesreča ga je iztrgala iz naše srede. Ob vsakem koraku srečujemo sadove njegovega dela, koščke njega samega, zato še vedno ne moremo doumeti v zeli, ki je nastala v naših vrstah z njegovo izgubo. Niso še zamrli koraki njegovih učencev po šolskem hodniku, še vedno nam zveni v spominu njihova pesem na koncu šolskega leta: »Lipa zelenela je...« — a njega, ki je naučil malčke peti, ni več med nami. Izgubili smo učitelja — borca. T. L.

O nekaterih načelnih vprašanjih kritike amaterskih gledaliških predstav

To, kar že vedo nedvomno vsi amaterski režiserji in igralci, zlasti pa kritiki, da sta namreč mehanizacija in formalizem največja sovražnika sodobnega gledališča, poudarjam ponovno in v časopisni javnosti prvikrat: da je globoka resnica, katere se pa — rečem žal — ne zavedajo dostikrat niti eni niti drugi, ki se ukvarjajo z gledališčem, pač pa ve to naša publika. S tem so pa — žal — nekateri »kritiki«, da jih tako imenujem, ponižali gledališče na stopnjo obrti, na nekakšno fabriško obrt, ki je mrzla in brez duše. Surovo in suho strokovnjakarstvo nevarno ogroža veliko poslanstvo slovenskega gledališča, zlasti pa še amaterskega. Jasno in razumljivo bi moralo biti končno že enkrat vsem tistim, ki se s teatrom ukvarjajo, da se z njim eksperimentirati ne da. Žal sem pa to opazil ponovno pri nekem — baje mladem — začetnem kritiku v Trbovljah. Pred nedavnim je priobčil nekakšno kritiko o uprizorjeni komediji dr. Bratka Krefta »Kreature«, ki jo je dalo dramsko gledališče »Svobode II« v Trbovljah. Tam pravi kritik nekako takole: »Igralec M. J. in igralka A. Z. verjetno nista razumela pomena svoje vloge,« — nadalje, »da sta bila v nekaterih trenutkih patetična in da sta padala v ekstreme, kar da je igro znatno motilo.« Pravi tudi za igralko A. Z., »da je nedvomno zmožna igrati boljše in upam, da bo to prihodnjo sezono tudi pokazala.« — Nastopajoča A. Z. je pa v Trbovljah na tem odru nastopila vsega skupaj samo dvakrat, zato je po mojem mnenju nemogoče govoriti — zlasti pa kritiku — da je nedvomno zmožna odigrati tudi boljše in težje vloge, dasiravno je po njegovih besedah ni razumela. Besede zvenijo sicer nekoliko božajoče in pomirljivo, toda ob stvarnem presojanju uprizoritve premiere te igre na zagorskem festivalu in reprize na domačem odru pride nujno do trenja mnenj publike in pisca te kritike; kadar koli namreč gledajoče občinstvo neko izvajano delo v gledališču sprejema z odobravanjem, šepetanjem in razpravljanjem o njem še naslednji dan, lahko mirno govorimo o uspeli uprizoritvi. To se je zgodilo tudi ob priliki zagorskega festivala. Takšna kritika pa, ki samo bežno preleti misli avtorja ter vztrajnost in trud igralcev, nikakor ne more biti v prid gledališču, kateremu je kritika posvečena. Podobna ocena lahko uide izpod peresa samo suhemu analitiku, ne pa kritiku, ki naj dela in piše v korist velike dejavnosti — poslanstvu gledališča. Kritik je omenil poleg navedenih dveh še dva druga igralca na podoben način, medtem ko ostalih pet pomembnih oseb ni omenil, se jih sploh ni dotaknil niti z besedo.

Nedvomno so igralci grešili — saj greši še tako slaven igralec — res je nadalje, da so napravili marsikakšno napako, ki je povprečen igralec ni opazil. Vendar pa lahko mirno trdimo, da so bili med njimi rutinirani igralci, ki so šli preko ovir in zaprek, ki jih v tako zahtevnem delu, kot so Kreftove »Kreature«, ni malo, in jim dostikrat ne bi bili kos celo starejši, kaj šele mladi začetni giralci. Njihove številne ali pa neštevilne napake jim radi odpustimo, ker so pokazali, da razumejo poslanstvo gledališke umetnosti in ker se zavedajo svoje odgovornosti — zlasti pa še zato, ker so igrali odkritosrčno, neprisiljeno in naravno. Njihov dialog je bil sočen in plastičen — in to je glavno. Na kratko povedano: ravno ta njihova odkritosrčnost in sočnost jih odlikujeta. Poznal sem in poznam marsikaterega igralca, ki je mojster svoji gledališki obrti. Vzbuja občudovanje občinstva — in nič več. Ne para pa publiki srca, ne pretrese je, ne poboljšuje je — to pa zlasti zaradi tega, ker v igralcu pri prikazovanju neke gledališke vloge ni dovolj človeškega, prisrčnega, iskrenega. Kritik se je omejil ob začetku zlasti na jezikovno plat v podajanju igre. Morda je zadel v črno, to pa zaradi tega, ker se člani tega gledališča dobro zavedajo, da odrski jezik še daleč ni samo stvar suhe gramatike, filologije, pravorečja in artikulacije, marveč predvsem stvar življenja, estetike, logike in — srca. Ker verujemo v igralca-človeka in prav nič v igralca-artista, ljubimo govorico, muziko in igro igralčevih oči. V vsaki izgovorjeni besedi je namreč zvočna umetnina, vsak stavek utripa svoje življenje, se pravi: ima svojo dinamiko, svojo toniko, svojo muziko. Zlasti muziko. Človeška beseda je najčudovitejša umetnina, najlepša godba. O vsem tem in podobnem v tem gledališču mnogo premišljujemo — in na tem gradimo.

Mislim, da je spredaj napisano osebno mnenje pisca teh vrstic pravilno, mislim nadalje, da je potrebno, da sem to povedal. Nisem — kakor tudi ne ves odrski ansambel — proti javni kritiki, če je objektivna in vsestransko pravilna in pravična. Kritika naj bi uporabljala v svojih ocenah relativno merilo, čigar uporabo narekujejo lokalne možnosti gledališča. Upoštevati je treba vse neogibne okolnosti, uporabljati je treba merilo, ki bi stalo nekako med profesionalnim in amaterskim gledališčem. Pravilno je, da je kritika javna, ne pa da se kritiki porazgovarjajo z režiserjem na samem, kjer zapadejo čestokrat pod vpliv tega ali onega režiserja ter po nepotrebnem skrivajo napake igralcev. S tem, da je kritika javna in resnična, je vsakemu gledališču dana možnost, da se na podlagi ugotovljenih napak nadalje izpopolnjuje v prid naše skupnosti.

Kakor ima kritik pravico izpovedati svoje mnenje, tako imajo tudi režiser, igralec ali pa kak drug zastopnik gledališča pravico, da svoje stališče javno zagovarjajo ali ga branijo. Vse to pa seveda ne zaradi morebitne osebne prizadetosti ali užaljenosti, ne v nezasluženo korist enega ali drugega, marveč zato, da bodo pojmi o našem amaterskem igranju, o njegovi teoriji in praksi jasni in čisti. Takšna in podobna izmenjava misli je lahko zelo koristna in je stvari, ki zanjo gre, v prid. Ne vidim razloga, zakaj ne bi bila kritik in kritizirani enakopravna, zlasti ne, če imata — in tako bi moralo biti — skupni smoter, to je čim večji in čim bolj uspešen razvoj amaterskega igralstva kot prispevek k dvigu splošne slovenske gledališke kulture.

Prepričan sem, da me bo pisec omenjenega članka oziroma kritike pravilno razumel, zlasti še, ker sem hotel s svojimi vrsticami pojasniti to, da je pač nujno, da se do potankosti poglobimo v določeno delo in da je prav tako potrebno, da spoznamo in vemo tudi za težave in okolnosti, v katerih gledališče živi in diha.

Mnenja sem, da je neogibno nujno, da se gledališki dejavnosti v Trbovljah posveti posebna pažnja in da je v interesu kritikov kot gledaliških družin, da najdejo skupno platformo za rešitev teh vprasanj. Teo

45-letnica Gasilskega društva v Zagorju

Prostovoljno gasilsko društvo v Zagorju bo dne 1. in 2. avgusta t. l. praznovalo 45-letnico svojega delovanja. Ob tej priložnosti bodo zagorski gasilci razvili novo društveno zastavo. Pokroviteljstvo nad prireditvijo je prevzel predsednik OLO Trbovlje, tov. Martin Gosak, zastavi bosta pa botrovala predsednik LOMO Zagorje, tov. Alojz Lukač in direktor rudnika tov. inž. Stane Zabovnik. Množične organizacije bodo zabijale v zastavo srebrne in zlate žebljičke. Srebrn žebelj stane 1000, zlat pa 2000 din. — Dne 1. avgusta bosta nastopila s samostojnim koncertom gasilski pevski zbor in društvena godba — naslednji dan bo pa razvitje zastave, gasilske vaje in zabavna prireditev. Čisti dobiček je namenjen za gradnjo Gasilskega doma. H.

*

Strela je ubila konja. — Na dolski cesti je med nevihto udarila strela v konja posestnika Franca Logerja iz Hrastnika. Eden od konj je bil na mestu mrtev, drugi je pa poginil pozneje. Ker sta bila konja nizko zavarovana, trpi lastnik precejšnjo škodo. Hvalevredno je, da sta bila konja sploh zavarovana, kajti večina konj naših posestnikov ni zavarovana. Zato opominjamo vse konjerejce in živinorejce, da si zavarujejo svoje živali proti nezgodam in sicer za dosti visoko ceno.

KULTURNI OBZORNIK

Veliko delo so skončali

Sinoči so odprli Dom „Svobode-Zasavje" v Trbovljah

Veliko delo v Spodnjih Trbovljah je končano. V pičlih desetih mesecih so iz bivšega skladišča v Bevškem, ob glavni cesti, ki drži od železniške postaje proti Trbovljam, zgradili lep Dom kulture in prosvete — prvi Dom Svobode v Sloveniji, ki je delo in last delavskega prosvetnega društva »Svoboda-Zasavje« v Trbovljah.

To društvo deluje komaj pičlo leto. Delo v tej organizaciji se spočetka nikakor ni moglo razviveti tako, kakor bi se sicer, ker članstvo in odseki društva niso imeli ustreznih prostorov; čitev ključev Doma predsedniku »Svobode-Zasavje«, nato so pa v dvorani Doma uprizorili v počastitev dneva vstaje in na čast otvoritve prvega Doma Svobode v Sloveniji dramo J. B. Priestleya »Inšpektor na obisku«. Danes na praznik dneva vstaje slovenskega ljudstva, bodo v novem Domu predvajali prvi slovenski povojni film »Na svoji zemlji«. Na terasi doma bo igral tamburaški orkester društva, kjer se bo razvila domača ljudska veselica.

Kakor vsem Trboveljčanom, je ta dom Svobode še poseben ponos društva »Svobode-Zasavje«. Z vztrajnim prizadevanjem že sedaj delujočih sekcij — dramske, pevske in tamburaške — ter še novimi sekcijami, ki bodo sledile bo to delavsko izobraževalno društvo opravičilo zaupanje, ki ga uživa pri delovnih kolektivih in prebivalstvu Spodnjih Trbovelj. Dom bo postal žarišče kulturnoprosvetnega dela v s spodnjem koncu trboveljske doline. Za to so porok starejši kulturnoprosvetni delavci tega sektorja Trbovelj, ki so že pred vojno zelo marljivo sodelovali v predvojni »Svobodi«, ki je imela prostore v Delavskem domu v Trbovljah, ter bodo sedaj pritegnili in vzgajali mlade kadre v novi »Svobodi-Zasavje«. Prepričani smemo biti, da bodo vsi, mladi in stari, v svojem krasnem novem Domu krepko prijeli za delo in postali resen tekmec ostalim »Svobodam« v Trbovljah.

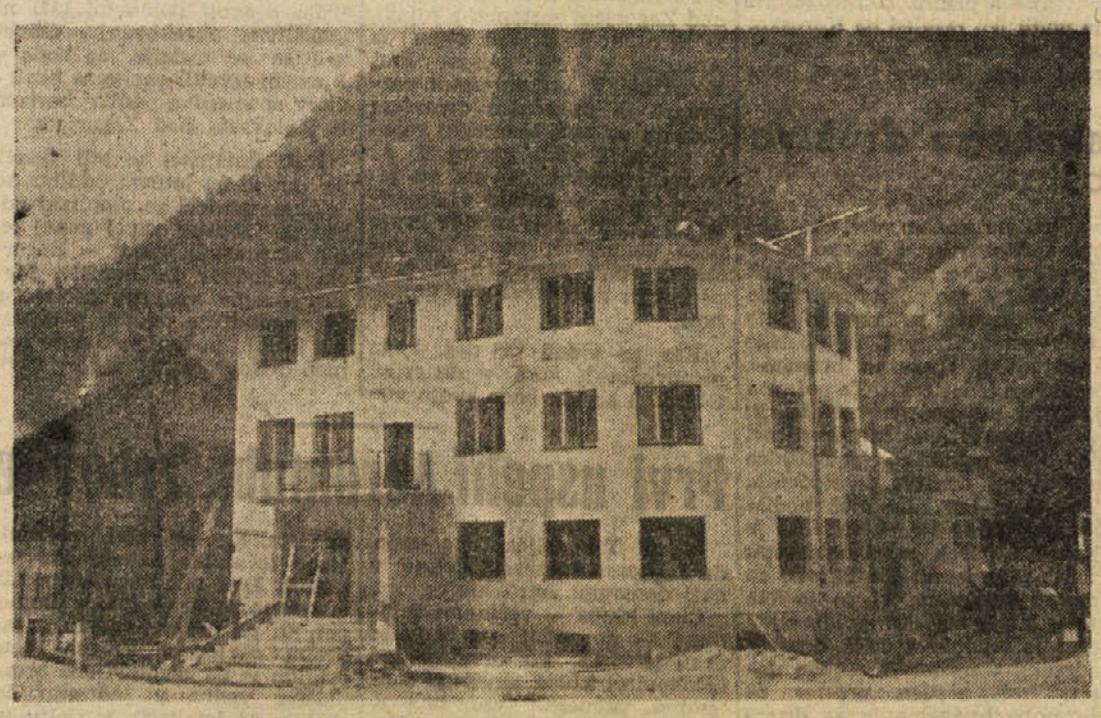

Še tiste prostore, ki jih je društvo imelo, je bilo treba oddati v stanovanjske namene.

Zamisel, da bi spodnji del trboveljske doline, kjer so naseibine Bevško, kolonija ob Savi, delavska naselja okrog cementarne in železniške postaje, dobil lastne prostore za kulturnoprosvetno delo na tem sektorju Trbovelj, je že dalje časa živela v srcih številnih kulturnih delavcev Spodnjih Trbovelj. Z ustanovitvijo društva »Svoboda-Zasavje« je pa ta ideja ponovno zaživela. Sedaj so jo sprovedli v življenje, besede so postale dejanje. — Kmalu se je sešel gradbeni odbor mladega društva »Svoboda-Zasavje« z neutrudnim predsednikom tov. Venčljem Miklavčičem na čelu. Vsi so se resno oprijeli realizacije tega lepega načrta. Z gradnjo Doma Svoboda-Zasavje so začeli 10. oktobra lanskega leta. Delo je teklo neprestano skozi celo lansko jesen in sledeče zimske mesece neutrudno in vztrajno dalje. S pomočjo delovnih kolektivov trboveljske cementarne in elektrarne, ki sta imela vse razumevanje, da se ta lepi dom čimprej zgradi, ter ob pomoči ostalih kolektivov in ustanov v Trbovljah in še drugih krajev Slovenije, prav tako s podporo OLO Trbovlje in mestne občine so vsa gradbena dela potekala brez finančnih težav.

Dom je danes v glavnem končan. Poleg delovnih prostorov za razne sekcije društva, lepo urejene gledališke in kinematografske dvorane, prostornega gledališkega odra, prostorov za igralce in odrske rekvizite, je v pritličju stavbe lepo urejena okrepčevalnica. V kleti novega poslopja bo moderno gledališče, ki še ni končano, bo pa v najbližjem času. Dom ima nadalje lepo stanovanje za upravnika stavbe, čitalnico in klubske prostore. V vseh glavnih prostorih Doma je urejena fluorescenčna razsvetljava, prav tako se bo celo poslopje v zimskih mesecih ogrevalo s centralno kurjavo — na kratko: Dom je najmoderneje urejen in je ob času najlepši v okraju. Že sam pogled na Dom od zunaj ti nudi prijetno sliko, ki se ti pa še bolj vtisne v spomin, ko si ogledaš prostore v njegovi notranjosti.

Na Dom »Svobode-Zasavje« ki je prvi Dom Svobode v Sloveniji, so Trboveljčani lahko ponosni. Dom je društvo sinoči, na predvečer Dneva vstaje, slovesno odprlo. Na slavnost so bili povabljeni zastopniki ostalih treh »Svobod« v Trbovljah, predstavniki naše ljudske oblasti, naših krajevnih podjetij in ustanov ter še drugi.

Otvoritvena slovesnost se je začela z odkritjem spominske plošče vsem žrtvam terena Zasavje, ki so v NOV darovale svoje življenje za našo svobodo. Na slavju je sodelovala tudi delavska godba na pihala »Svobode-center« iz Trbovelj. Sledil je slovesni otvoritveni govor, izrono društva »Svobode-Zasavje«. Seveda pa ne bi bilo prav, če ne bi ob zaključku omenili še toplih besed, ki jih je pred dnevi izrekel neutrudni predsednik »Svobode-Zasavje«, namreč, da se tudi po tej poti v imenu vsega članstva najlepše zahvaljuje vsem, ki so na kakršen koli način pomagali in sodelovali pri izgradnji prvega Doma Svobode v Sloveniji.

Kulturno življenje na Savi

Le malokdaj čujemo kaj več o vašici Savi pri Litiji, ki sodi pod naše Zasavje in s tem seveda tudi v območje našega Vestnika.

Če bi kdo mislil, da na Savi ni nobenega kulturnega življenja, se moti, čeravno v našem listu redkokdaj naletimo na članek, ki bi nam kaj povedal o življenju v tej vasi.

Zadnjič sem srečal nekega savskega vaščana. Nekako žalosten mi je dejal: »Veš, dragi prijatelj, ni mi vseeno, ko vidim in berem sleherni dan v časnikih o življenju širom po naši domovini, samo o nas nihče nič ne pove, čeprav se trudimo in delamo vsepovsod, kjer je treba.«

Ko sva nadaljevala pogovor, mi je rekel: »Veš, precej raztreseni smo; vsi tisti, ki imajo veselje do kulturnoprosvetnega dela, se vsak dan vozijo z vlakom v službo v razne kraje našega Zasavja. Toda prav sedaj zaključujejo vaje naše dramske družine pod vodstvom tov. Pavlice, ki uči svoje igralce dobro dramsko delo. Samo imena, ti še ne povem. To igro pričakujemo vsi z veseljem in upam, da bo v najkrajšem času že na odru. Igrali bodo sami mladi ljudje, večina od njih prvikrat, ki pa so v delo vložili precej truda in pričakujejo uspeh. Mislim, da bo ravno to spodbudno še ostale, ki stojijo ob strani, za katere pa vem, da bi zmogli in znali.«

»Še nekaj te prosim, da poveš našemu Vestniku: vsepovsod prihajajo razna društva prirejat igre in koncerte, samo na Savo ni nikogar. Pa smo vedno vse tiste, ki so prišli, dočakali in sprejeli vedno iskreno in toplo. Želeli bi si, da bi prišli tudi med nas in nas po napornem delu razvedrili, hkrati bi se pa mi od njih tudi kaj naučili, kar bi nam nedvomno koristilo v našem kulturnoprosvetnem prizadevanju.« -Mn

Topliška osnovna šola dobiva novo lice

Nedvomno so bili prebivalci Toplic v Zagorju soglasno mnenja, da njihova osnovna šola ne kaže tistega imena, ki ga nosi. Namreč zunanji izgled šolskega poslopja ni dostojno reprezentiral te prosvetne ustanove. Že pred več kot petnajstimi leti je bila potrebna obnova stavbe, toda nekdanji stari oblastniki se niso ukvarjali s tem vprašanjem, imeli so važnejše, bolj lukrativne posle. Seveda so tudi v časih okupacije divjali po njej Nemci s svojimi krvavimi škornji ter z njimi teptali osnovno pravico naše mladine.

Zato ni čudno, če so se Zagorjani, zlasti pa naša mladina, razveselili prvih del na obnovi šole. In kar je najvažnejše: šola bo dobila še nove učilnice v bivših stanovanjih, kar je vsekakor precejšen prispevek gimnaziji, ki je imela zelo malo učilnic, pa tudi osnovna šola bo dobila nove učne prostore. Tako bodo preuredili vso notranjost šolskega poslopja, hkrati pa bo tudi njegova zunanjost dobila novo lice. Za adaptacijo šole je bil določen kredit 4 milijonov dinarjev, izgleda pa, da bo premajhen. Mestna občina je s to investicijsko postavko v svojem proračunu dokazala, da v prvi vrsti skrbi za naše prosvetne institucije. -M-

Počasna graditev Delavskega doma v Zagorju

Dela na gradnji Delavskega doma so začasno ustavljena. Prenekateri Zagorjan se vprašuje, kje je pač vzrok temu zastoju. Izvedeli smo, da tega ni kriv iniciativni odbor, pač pa prepočasno izdelovanje idejnega načrta. Tega dela Mestni projektivni biro v Ljubljani že čez eno leto. Po pogodbi bi morale biti risbe že do aprila t. l. skončane. V Trbovljah so mnogo pozneje začeli s pripravami za gradnjo doma, pa so jim vendar šli na roko, tako da sedaj že zidajo. Ali je Zagorje zapostavljeno in zakaj?

Planiranje stavbišča je že skončano in bi lahko že začeli s kopanjem temeljev, nato pa z zidanjem. Lahko si mislimo, da bo še nekaj časa trajalo, preden bomo mogli začeti z nadaljevanjem del. Idejni načrt bo treba dati še na pregled reviziji pri Gospodarskem svetu LRS, nato pa bo treba izdelati glavni projekt in podrobne načrte. Če ta dela ne bodo potekala z isto hitrostjo kot doslej, potem letos sploh ni misliti na nadaljevanje gradbenih del.

Ali se opisani postopek ne bi mogel pospešiti in s tem zadovoljiti rudarje in ostalo prebivalstvo Zagorja, ki se je začelo živo zanimati za gradnjo Delavskega doma?

*

Nekaj besed o „Socialistični misli"

Ne bom nikakor pogrešil, če rečem, da je ta revija res vsestransko glasilo društev »Svoboda«, ki prinaša zanimivosti iz delovanja društev »Svoboda«, njihove težave in uspehe.

Jasno je, da je pretežni del revije literarne vsebine in da prinaša primerne stvari naših starejših, zlasti pa mladih pisateljev, ki si vztrajno pridobivajo svoje pisateljsko ime.

Toda uredništvo in uprava lista imata težave. Vsekakor je ena izmed glavnih oziroma občutnih težav pač ta, da ima revija premajhno naklado, to je da ima premajhno število naročnikov. »Svobode« jih prejemajo po dvajset izvodov, kar je zlasti za društva »Svoboda« v delavskih centrih vsekakor premalo, posebno še, če pomislimo, da je ta revija namenjena predvsem izobrazbi našega delavca. Res je, da imamo precej publikacij, vendar kdor prebere ta mesečni list, občuti, da je res delavski in da je pisan zanj. Nedvomno je pa dolžnost vseh funkcionarjev »Svobod«, da to revijo širijo med svojim članstvom, saj jim bo dragocen pripomoček pri njihovem kulturnoprosvetnem delu. -M-

Agilna ekipa potujočega kina „Svobode II" v Trbovljah

Ekipa potujočega kina društva »Svoboda« v Zgornjih Trbovljah je delavna. Pred dnevi je prikazovala po raznih krajih in kmečkih vaseh našega okraja, ki zaradi svoje oddaljenosti težko obiskujejo naše kinematografe, zvočna filma »Niki« in »Včeraj rojena«, v bližnjih dneh pa namerava skupina mladih tehnikov v tem društvu predvajati ameriški film »Ne poj mi žalostnih pesmi« in sicer:

Dne 24. VII. ob 20. uri na Dobrni, 25. VII. ob 20. uri na Izlakah, 26. VII. ob 10. uri dopoldne pri Sv. Katarini, ob 16. uri pa na Dobovcu, 27. VII. ob 20. uri na Tereziji (Trbovlje), 28. VII. ob 20. uri pa v internatu Rud. industrijske šole na Polaju (Trbovlje).

Dne 31. VII. bo ta kino prikazoval ameriški film »Pohod v džunglo« ob 20. uri na Dobrni, 1. VIII. ob 20. uri na Izlakah, 2. VIII. ob 14. uri v Čemšeniku, ob 17. uri pa v Turju, 3. VIII. ob 20. uri na Tereziji (Trbovlje), dne 4. VIII. ob 20. uri pa v Žabjeku v Trbovljah.

Ob zaključku šolskega leta na državni nižji gimnaziji v Zagorju

Ob koncu šolskega leta je profesorski zbor na nedavni zaključni konferenci pregledal delo in uspehe na državni nižji gimnaziji. Spričo aktualnosti nekaterih vprašanj, ki so jih obravnavali na tej konferenci, ne bo odveč, če se povrnemo na vsebino teh razgovorov.

Državna nižja gimnazija v Zagorju je imela preteklo šolsko leto 459 dijakov in dijakinj, ki so bili razmeščeni v 12 razredih, na en razred povprečno 38 učencev. Ob koncu leta so izdelali razred 303 učenci ali 66 odstotkov, popravne izpite bo delalo 19 odst. dijakov, razred pa bo ponavljalo 67 učencev ali 14,6 odst. Odličnjakov je bilo minulo šolsko leto le 7, 41 prav dobrih in 156 dobrih.

Pouk in napredek v šoli je oviralo pomanjkanje šolskih knjig. Slabo so vplivale na učenje razne izdaje šolskih čitank, zlasti v I. in II. razredu. Tudi cene nekaterih knjig so previsoke in jih nekateri učenci niso zmogli. Primanjkuje tudi raznih učil, predvsem za stvarni pouk fizike in kemije. Veliko pomanjkanje in revščina sta v telovadnici, kjer pogrešajo zlasti telovadno orodje in blazine. Pa tudi dolga pot iz okolice ovira nekatere učence pri učenju, zaradi česar podpira učiteljski zbor prizadevanje volivcev na Izlakah, da se na tamkajšnji osnovni šoli ustanovi osemletka ali pa odpre I. razred nižje gimnazije. Druga rešitev tega problema bi bila mogoča z ustanovitvijo dijaškega doma v Zagorju. Pa tudi menjavanje učiteljev med šolskim letom kvarno vpliva na učni uspeh. V Zagorju je bil predmetnik popolnoma izpopolnjen šele ob začetku II. šolskega polletja, torej sredi leta. Zato je treba težiti za tem, da bodo predvidene učne moči prihajale na zavod že takoj v začetku šolskega leta.

Roditeljski sestanki, skupni kot razredni, so bili letos zelo dobro obiskani, kar je dokaz, da so se starši začeli bolj zanimati za učni uspeh svojih otrok. Boljšo povezavo šole s terenom kakor tudi zanimanje za razvoj šole dokazuje tudi to, da je uprava rudnika darovala gimnaziji 200.000 dinarjev za opravo novih učilnic.

Zelo se je na gimnaziji razgibalo življenje pionirjev v raznih krožkih in sekcijah, ki so jih vodili posamezni profesorji, o čemer bomo govorili v posebnem članku.

Iz poročila ravnatelja gimnazije prof. Kumerja, ki je podal na konferenci stvarno in konstruktivno kritiko o delu na gimnaziji, povzemamo sledeče:

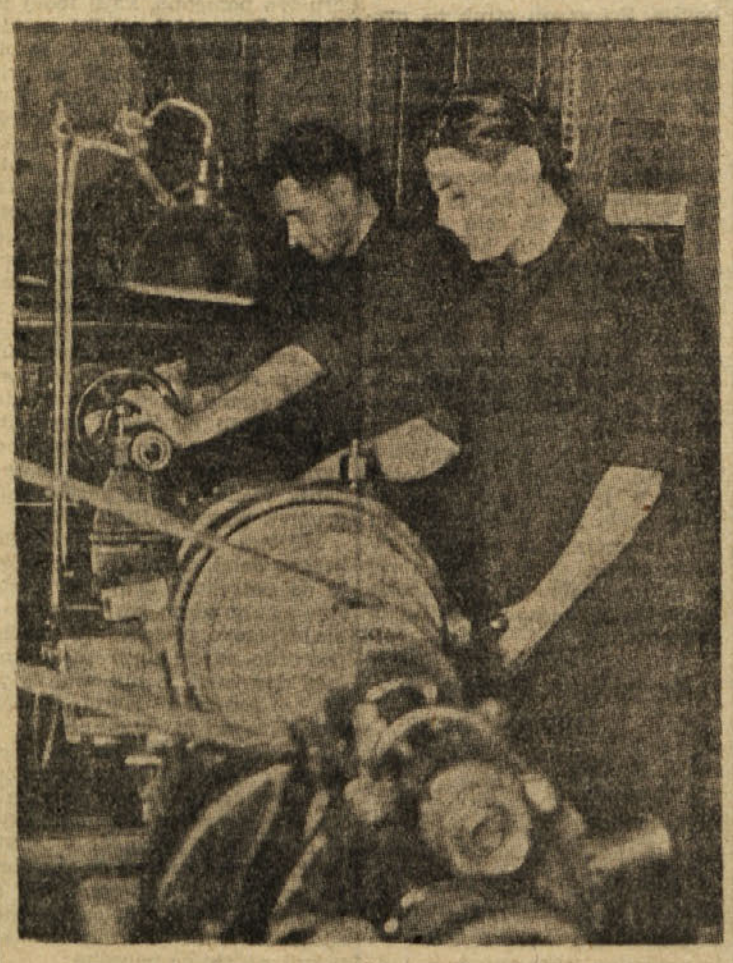

Naši mladi kadri

Vsi tovariši in tovarišice profesorskega zbora so to šolsko leto več ali manj vestno opravljali svoje dolžnosti v šoli in izven nje. Še vedno pa dajejo nekateri tovariši ali pa tovarišice prednost osebnim koristim ter sovanje interesi šole na zadnjem mestu. Ti so tudi indirektni povzročitelji anonimnih pisem, o katerih je bil govor na zadnjem roditeljskem sestanku. Tovariši in tovarišice, ki tako ravnajo, so zelo nekolegialni do ravnatelja, na katerega je padlo glavno breme obtožb, pa tudi do vseh tistih tovarišev in tovarišic, ki v redu opravljajo svoje delo v šoli in izven nje. Postopanje ravnatelja z vsemi na šoli je bilo tovariško in demokratično — z drugo besedo: akademsko. Nekateri izrabljajo to demokratičnost, drugi pa spet vidijo v njej slabost ravnatelja, ker nočejo demokracije, ker je ne razumejo. Demokracija pa nalaga poleg pravic tudi dolžnosti in jo zaslužijo le tisti, ki so pri svojem delu resni in vestni.

Zaradi pomanjkanja učnih moči so nekateri učitelji morali poučevati preko maksimalne obveznosti, nekateri celo izven učnih ur — zlasti dijake, ki so se pripravljali na sprejemni izpit za višjo gimnazijo. So pa med profesorji tudi taki, ki razen pri pouku niso imeli nobene zveze z dijaki in niso videli socialnih prilik, v katerih se naši dijaki šolajo. — Ocenjevanje je bilo na splošno objektivno. Nekateri učitelji so pa dostikrat prišli v razred nepripravljeni, krčili ure, jih svojevoljno menjavali brez predhodnega obvestila šolskega ravnatelja itd. — Taka disciplina zasluži grajo in strog ukor. Taki opomini in graje pa imajo edino le ta namen, da bi delo v šoli potekalo v redu in v skladu z zahtevami socialistične družbe. Kdor take graje in opomine jemlje drugače, ali celo osebno, ta izpričuje, da ni avtokritičen, da ne prenese kritike ter vidi v šoli le vir za svoje preživljanje — ne pa ustanove, v kateri je treba vzgajati in izobraževati mladino.

Glede izvenšolskega dela je treba ugotoviti, da so se mnogi tovariši v polni meri zavedali, kaj družba zahteva od vzgojitelja, ki naj postane res pravi ljudski učitelj. So pa med njimi tudi takšni, ki niso ničesar prispevali k izobrazbi in kulturnemu dvigu najširših ljudskih množic, bodisi zaradi svoje nesposobnosti ali pa zaradi komodnosti in osebnih interesov. — Vedno bolj se poudarja zahteva, da morajo učitelji stanovati v kraju, kjer so v službi. Na prosvetne delavce in na šole postavljajo ljudska oblast, množične organizacije in društva zahteve, ki jim ni kos le eden ali pa nekoliko tovarišev, marveč je zanje potrebno sodelovanje vseh članov profesorskega zbora. Ni tovariško, da nekateri člani zbora popolnoma mirno gledajo kako se posamezni tovariši pehajo in delajo za skupnost, sami pa posvečajo svoj prosti čas le za svoje ozke osebne koristi.

Disciplina dijakov in dijakinj je v nekaterih razredih komaj zadovoljiva. Hitro lahko opaziš, kje vodi razred skrbna razrednikova roka in kje so dijaki brez nadzorstva. Posli razrednika so častna naloga vsakega tovariša. Razrednik mora biti najboljši tovariš in prijatelj svojim dijakom, biti mora njihov zagovornik in stalni nadzornik njihovih dejanj. Največ pa vpliva razrednik na svoje dijake z lepim zgledom, zato mora biti sam discipliniran in vzornega vedenja.

Kakor vidimo, so na zagorski gimnaziji začeli na podlagi konstruktivne kritike ozdravljati šolsko delo, kar bo imelo v prihodnjem šolskem letu za posledico boljše učne uspehe — izboljšalo se pa bo tudi izvenšolsko delo učiteljev, kar bo spet v veliko korist kulturni in politični izobrazbi širokih ljudskih množic. H.

Širom po našem Zasavju

IZ LITIJE IN OKOLICE

16. avgusta bodo odprli zadružni čebelnjak v Jablaniški dolini

V litijski okolici so čebelarji zelo agilni in podjetni, kar dokazuje njihova najnovejša zamisel. Sklenili so, da si bodo postavili zadružni čebelnjak, kjer bi se stalno shajali in si izmenjavali izkušnje ter se tako izpopolnjevali v čebelarstvu.

Svoj sklep so pričeli izvajati pred tedni in zdaj je zadružni čebelnjak že pod streho. Postavili so si ga v Gradiških lazih v bližini doma društvenega predsednika tov. Pavleta Brica, po domače Dragarja. Mož je med najstarejšimi čebelarji, ima za seboj že sedem križev, je pa še ves mladeniški in podjeten ter požrtvovalen predsednik čebelarske podružnice v Litiji.

Litijska čebelarska podružnica šteje 80 članov, njihovo delovno območje pa obsega širok litijski okoliš vse do Stange, Vač Javorja in proti Polšniku. Na ozemlju te podružnice je več sto panjev, med najmočnejšimi je Državno posestvo na Ponovičah, ki ima celo posebnega nameščenca — čebelarja, ki skrbi za več kakor sto panjev.

Otvoritev zadružnega čebelnjaka v Gradiških Lazih je določena za nedeljo 16. avgusta. Čebelnjak so izdelali v glavnem s prostovoljnim delom zavedni čebelarji sami, prav tako tudi terenska dela. Čebelarske podružnice lahko pohvalimo kot eno izmed najbolj marljivih kmetijskih organizacij v vsej naši dolini.

Sedemdesetletnica starega splavarja

Letos slavi 70-letnico rojstva po Zasavski dolini poznani splavar tov. Jože Feštajn. Mož se je rodil v vasici Renko, kjer je že stoletja znana brodniška in splavarska postojanka. Jubilant stanuje v samotni hišici ob savski strugi med Renkami in Zagorjem, tik znanega splavarskega znamenja Ajdovega zrna.

Tov. Jože Feštajn, ki mu je ljudska oblast dodelila pokojnino za dolgoletno zaposlenost pri splavarskem poslu in s tem olajšala jesen življenja, zna povedati mnogo zanimivosti o mladih letih, ko je skrbel za prevoz splavov v zagorski, trboveljski in hrastniški rudnik. Staremu zasavskemu rojaku čestitamo k sedemdesetletnici.

Kolektivni dopust v litijski predilnici

V prejšnjih letih so izrabljali litijski predilničarji svoj redni letni dopust v različnih datumih in je podjetje delalo kljub temu, da je bil del kolektiva na dopustu. Tako poslovanje je seveda povzročalo precej več upravnega dela in so rasli režijski stroški. Lansko leto so pa uvedli v tovarni kolektivni dopust. Ker so pokazale izkušnje, da je tak način najboljši in za podjetje najcenejši, bodo tudi letos imeli v predilnici kolektivni dopust. Obrat tovarne bo v času kolektivnega dopusta, ki bo v zadnjih dveh tednih letošnjega julija, počival. V tem času pa bodo izvedli vsa strojna in druga popravila, da bo po vrnitvi delavcev z dopusta delo potekalo nemoteno. Kljub kolektivnemu dopustu bo pa teklo nemoteno delo v pisarnah, kjer bodo med počitnicami ugotovili vrednost obratnih osnovnih sredstev.

Za muzej NOV v Litiji

Litija je bila v času NOV med prvimi žarišči uporniškega gibanja. O tem priča tudi krepko delujoča organizacija ZB in prekrasen spomenik, postavljen sto partizanskim padlim borcem in žrtvam NOV iz Litije in okolice. Litijani so izdali tudi kot prvi knjigo o spominih na NOV. Zdaj se je začela v občinskem odboru ZB akcija za ustanovitev muzeja narodnoosvobodilne borbe. Med prvimi, ki so se zavzeli za ustanovitev muzeja, je tov. Tone Koprivnikar, s partizanskim imenom Gorki, doma z Brega pri Litiji, zdaj pa zaposlen in stanujoč v Ljubljani. Tov. Koprivnikar je že posnel precej zanimivih slik, ki so zgodovinsko važne za čas NOV in zbira tudi drugo muzealno gradivo. Pri ZB v Litiji se je zavzel tov. Gorki za postavitev muzejskega odbora, ki zbira zdaj gradivo za litijski muzej NOV. Akcija zasluži vso podporo javnosti. Vsakdo, kdor ima gradivo NOV, naj bi ga oddal ZB v Litiji za bodoči partizanski muzej.

IZ LOKE PRI ZIDANEM MOSTU

Taborjenje mladinskega aktiva v Logarski dolini

Taborjenje mladinskega aktiva v Logarski dolini. — Mladina Loke je hotela svoj načrt taborjenja uresničite že v maju, vendar ji je nestanovitno vreme to preprečilo. Tako so se mladinci odločili za julij in odšli v Logarsko dolino. Taborjenje je trajalo štiri dni. Udeležilo se ga je devet mladincev in mladink. Oviralo jih je sicer deževno vreme, a dobra volja in vzrajnost lahko vse premaga.

Utaborili so se pod Okrešljem v gornji Logarski dolini. Postavili so si šotore ter si uredili tudi kuhinjo. Dnevno so prirejali krajše izlete in tudi vzpone na bližnje planinske postojanke Planjavo in Tursko goro, od koder so občudovali ostale vrhove Savinjskih planin. Hkrati se jim je nudil lep razgled na Koroško, kjer se zrcalijo nešteta jezera, med njimi Vrbsko jezero, prav tako so imeli pogled po Dravski dolini.

Dnevi taborjenja so se kmalu bliža koncu, obiskali so tudi znani Frischaufov dom ter občudovali nadalje nov planinski hotel v Logarski dolini, ki ga je letos odprlo PD Celje.

Posloviti se je bilo treba od prelepih planin, ki so napravile na vse izletnike globok vtis. Dobro razpoloženi so se vrnili prejšnjo sredo zvečer v Loko. Verjetno bodo šli še letos na bližnje postojanke okrog Celja, na Čemšeniško planino ali na Pohorje. Lepa priložnost se jim nudi, da se udeleže od 1. do 3. avgusta medrepubliškega planinskega tabora v Vratih pri Aljaževem domu ob 60-letnici SPD. Kdor še ni član, se lahko priglasi pri PD Radeče, da bo lahko užival olajšave. Prospekt o taboru je na vpogled tudi pri tov. Dominiku Culetu v Račici.

S. S.

Nekaj zgodovine ob 70-letnici gasilskega društva v Loki pri Zidanem mostu

Kakor smo že omenili v našem listu, so v nedeljo, 5. julija 1953 praznovali 70-letnico Gasilskega društva v Loki pri Zidanem mostu. Menda ne bo odveč, če podamo ob lepem jubileju te humane organizacije nekaj njene zgodovine.

V časih pred 100 leti je bila tehnika šele v početnem razvoju in je bilo tehniško delo v gasilstvu takrat še otežkočeno, kar se je pokazalo še prav posebno pri izbruhih požara. Ti so bili v tisti dobi še pogostejši, ker so bile stavbe in poslopja zgrajena bolj primitivno (lesene zgradbe, s slamo krite in proti požaru nezavarovane). Tako je tudi Loko leta 1850 zadela huda nesreča, kjer je pogorela cela vas. Leta 1864 je izbruhnil drug požar; v tedanjem grajskem hlevu je ždel neki maček, ki se ga je prijela goreča slama. Maček je zbežal v Brenčičev hlev in nesreča je bila tu: vnelo se je poslopje! Tako je tedaj zopet zgorelo pol vasi, kakor pripoveduje gasilska kronika.

Seveda so bili vaščani silno zaskrbljeni. Začeli so prav resno razmišljati, kaj bi bilo storiti, da bi se požar omejil vsaj na eno hišo, posebno še, ker je bilo na vasi pri nekdanji kovačnici na koncu vasi eno samo korito za vodo. Takrat je pa prišel v Loko kot poštar Franc Gamšek. Z vso požrtvovalnostjo se je zavzel za vas in leta 1882 ustanovil v Loki gasilsko društvo ali »požarno brambo«, kakor so tedaj rekli. Ta požarna bramba ali požarna straža, ki jo je sestavljalo šest gasilcev, je bila nekakšna podružnica gasilskega društva v Radečah. Tjakaj je teh šest mož hodilo na gasilske vaje. Leta 1884 je Franc Gamšek začel z delom: zbral je prostovoljne darove za nakup brizgalne, ki so jo leta 1885 kupili za 800 goldinarjev (kar je bil takrat velik denarni znesek). Gamšku je uspelo dobiti tudi zasilen prostor za shrambo brizgalne in za drugo gasilsko orodje. Prav tako je pospešil izgradnjo dveh vodnjakov, ki so ju sezidali l. 1888 in 1892. Tako je bila Loka do neke mere zavarovana pred večjimi požari.

Gamšek je ostal načelnik požarne brambe do svoje smrti leta 1909. Kot načelnik mu je sledil Martin Zupančič, ki je ostal na tem mestu do leta 1921. Do leta 1900 se je poveljevalo pri gasilskem društvu še v nemškem jeziku. Tega leta se je pa gasilsko društvo odcepilo od tedanje Deželne gasilske zveze v Gradcu in se pridružilo Gasilski zvezi oziroma Gasilski župi v Žalcu. Pozneje se je društvo priključilo k Rajhenburgu, od leta 1922 dalje je pa bilo v Posavski gasilski župi v Brežicah. Leta 1909 je načelnik Zupančič vpeljal v gasilsko četo slovensko poveljevanje. Leta 1921 je prevzel načelstvo gasilskega društva poštni ekspeditor Rudolf Jenčič, Martina Zupančiča so pa izvolili za častnega člana.

Leto 1921 je za loško gasilsko društvo pomebno, kajti tedaj je novi odbor začel misliti na zidanje gasilskega doma, ki je bil nujno potreben. Iskali so primeren prostor za ta dom. Takrat se je pa začela huda borba s tedanjim graščakom v Loki Lovensteinom. Ta bi dal gradbeni prostor le pod pogojem, če bi mu občina izdala domovnico. Tega pa ni storila, kar je bilo pravilno. Boj se je še bolj poostril. Načelnik Jenčič je začel pisati na vsa pristojna mesta v tej zadevi. Tudi tedanji načelnik župe v Brežicah, ravnatelj bolnice se je zavzel za to stvar. Kljub vsemu pa deželna vlada v Ljubljani ni mogla nastopiti proti graščaku, ker ta ni bil pod agrarno reformo. Pač pa je tedanja vlada poslala gasilskemu društvu podporo 10.000 din.

Medtem je načelnik Jenčič pridno delal, da bi društvo prišlo do potrebnih denarnih sredstev za izgradnjo gasilskega doma. Njegovo prizadevanje se je posrečilo, saj je zbral 43000 din; med darovalci so bili tudi rojaki iz Amerike Karel Pražer Ivan Krohne in Ana Špec.

Še istega leta je odšel iz Loke graščak Lovenstein, graščino in posestvo je pa prevzel graščak Taussig, po rodu Dunajčan. Tudi k njemu je takoj šel načelnik Jenčič, da ga zaprosi za prostor. Pa so imeli nekaj časa tudi s Taussigom težave. No, končno se je le vdal in celo on napravil načrte za zgradbo.

Nato so začeli z gradnjo. Treba je bilo preskrbeti material, to je les, cement, apno in podobno. Na pobudo so številni posestniki darovali les za novi gasilski dom, deputacija je pa odšla v Zidani most k tedanjemu direktorju Žižku zaradi cementa in apna. Tovarna je dala ves material — cement in apno — zastonj. Opeko so kupili deloma v Sevnici, deloma pa iz celjske opekarne Smodin v Ljubečni — kamenje so pa nabrali iz loškega potoka.

Meseca maja 1922. leta so sklicali sestanek gasilcev, kjer so sklenili, da prevzame celotno zidarsko delo pri gasilskem domu polir Ivan Bobera za ceno 50 kron od kubičnega metra zidu, kar je bilo zelo poceni. Bobera je namreč dejal: »Vedno sem bil vnet gasilec, zato ne pričakujem od društva nobenega zaslužka — samo da dobim toliko, kolikor mi je dnevno potrebno za tobak.« Ker pa Bobera ni mogel sam prevzeti dela — plačeval ni namreč koncesije — so odšli tov. Jenčič, Mlinar in Leopold Baumgartner k stavbnemu mojstru Golograncu v Celju, ki je brez pomišljanja obljubil prevzeti nadzorstvo nad delom pod zelo ugodnimi pogoji. Dejal je namreč: »Od vas ne potrebujem popolnoma nič, samo da mi povrnete dejanske stroške; moja dolžnost je, da pomagam društvu.«

To sta bila dva zelo zaslužna moža za gasilsko društvo v Loki, ki so jima bili tedanji loški občani zelo hvaležni.

(Dalje sledi)

Zagorje je lep kraj

Če pogledamo Zagorje in zagorsko dolino, vidimo marsikaj lepega in bogatega, kar obdaja ta prijeten kraj in ga krasi. Poglejmo samo nove hiše, ki rastejo kot gobe po dežju! Pa tudi stare se popravljajo in dobivajo lepše lice. Poleg teh lepih hiš pa bodo lepe tudi zagorske ceste in ulice. Žal je le, da se ceste tako počasi spreminjajo. Menda velja ravno pri cestah znana rečenica: »Počasi, pa zanesljivo!« Teh znanih besed se menda marsikdo prerad drži, zato gredo dela na cesti počasi naprej (četudi bi lahko šlo marsikaj hitreje).

Poglejmo še mično zagorsko okolico. Povsod na vse strani bogata lepota. Če gremo proti Kotredežu, vidimo krasno novo stanovanjsko kolonijo, ki je dobila ime po padlem borcu Francu Farčniku.

In ne samo kolonija. Tudi drugih lepot je dovolj. Krasna polja so tamkaj in travniki, zeleni gozdovi, lepo preurejena cesta in še drugo. Gostilne so kar tri. Če te ob nedeljah morda pot zanese proti Kotredežu, tedaj se kar oglasi na primer pri »Frencku«. Postregli ti bodo z dobro kapljico. Če te pa morda srbijo podplati, boš tudi prišel na račun. Ob glasovih harmonike se lahko zavrtiš, če te je volja. Plesal boš lahko po mili volji do pozne noči. Pa ne samo pri »Frencku«. Tudi drugod boš našel podobno zabavo, tako da lahko izbiraš po želji. Pa ne samo v Kotredežu. Če se odpelješ s kolesom proti Lokam — Kisovcu ali pa če tjakaj pešačiš in greš dalje po ozki soteski do Izlak, boš spet naletel na prekrasne naravne lepote, ki pa jih čestokrat sami ne opazimo. Tujci jih pa vidijo in nas opozarjajo nanje.

J. H.

IZ RADEČ IN OKOLICE

Elektrifikacija na vasi

Kot vsi, ali vsaj velika večina delovnih kmetov, so si tudi kmečki prebivalci v vaseh Studence in Češnjice v radeški občini želeli električne luči in električne pogonske sile. Za dosego tega so prizadeti že mnogo žrtvovali in se dovolj trudili, vendar dolgo brez uspeha, tako da so nekateri že čisto obupali. Že pred štirimi leti so imeli vse pripravljeno: že postavljene drogove in urejene hišne instalacije. Treba je bilo le še napajalnih žic za daljnovod in ostalega materiala, nato bi se pa priključil tok. In ravno na to so morali čakati celo štiri leta! Pod bivšim KLO Jagnjenica se jim ta želja ni in ni hotela izpolniti. Ko pa se je ta krajevni ljudski odbor priključil k LOMO Radeče, je slednji takoj uvidel nujno potrebo in dal na razpolago 600.000 din — še manjkajoča sredstva so pa zbrali prebivalci sami. Navedeni znesek je LOMO nakazal iz denarja, ki so ga dali delovni kolektivi, ki na ta način pomagajo delovnemu kmečkemu ljudstvu.

Sedaj so kmetje omenjenih vasi zadovoljni in imajo nov, velik dokaz, kako ljudska oblast skrbi za napredek in dvig življenjske ravni delovnih ljudi. Zanimivo ob vsem tem je tudi to, da so bili zbori volivcev v navedenih vaseh — preden je zagorela v njih električna luč — mnogo bolj živahni in bolj številno obiskani, kot so sedaj, ko imajo elektriko. Zakaj?

Gasilsko društvo na Jagnjenici

To društvo je zelo agilno, dasi ima le malo članov, kar dokazuje, da je med prebivalstvom premalo razumevanja za to prepotrebno, humano društvo. Pač pa je v njem vključeno mnogo pionirjev, ki pridno vadijo in dajejo mnogo upanja, da postanejo iz njih nekoč dobri gasilci. Letos si je to društvo končno po velikem trudu kupilo motorno brizgalno, kar je za tako majhno podeželsko gasilsko enoto gotovo lep uspeh.

Vprašanje pa je, kaj bo z gasilskim domom na Jagnjenici, za katerega že dolgo stojijo temelji — opeka pa, pripravljena za zidanje, že od leta 1950 na velikem kupu propada. To pač ne dela časti ne gasilcem ne celotnemu prebivalstvu kraja, ki bi moralo pri tej gradnji pomagati in sodelovati.

Kaj pa Prosvetni dom na Jagnjenici

Zelo potreben bi bil na Jagnjenici tudi Prosvetni dom, za katerega so že izdelani načrti. Člani Prosvetnega društva imajo do dela vso voljo in so pripravljeni veliko žrtvovati, toda manjka jim treh stvari: denarja, denarja in spet denarja. Ker se pa to vprašanje ne tiče samo Prosvetnega društva, marveč vsega prebivalstva, krajevnih množičnih organizacij in same ljudske oblasti, upajmo, da se bomo že v doglednem času lahko lotili te gradnje ob sodelovanju in pomoči vseh, ki jim je kulturni dvig naše vasi in zgraditev socializma na vasi pri srcu in ki so za dosego tega cilja odgovorni.

Starši so odgovorni za moralno vzgojo otrok

Šola na Jagnjenici je letos zaključila šolsko leto že v novi učilnici, ki so jo zgradili ob pomoči Prosvetnega društva in Sveta za prosveto pri OLO Trbovlje. Pri vzgoji otrok pa premalo sodelujejo starši, ki se ne zavedajo, da so za vzgojo otrok odgovorni v prvi vrsti oni sami, za njimi pa šola. Kako malo se starši brigajo za šolo vidimo v tem, da je na jagnjeniški šoli manjkal vsak učenec povprečno 13 šolskih dni, kar je porazno. Zgodil se je celo primer, da so starši naučili hčerko, naj v šoli reče, da je bila bolna, v resnici je pa bil otrok ta čas zdrav pri svoji teti samo zato, da je šolarka pazila na njene otroke. **S takim načinom domače vzgoje bo šoli pač težko izoblikovati odkritosrčnega človeka.** Starši naj vendar pomislijo, kaj bo v bodočnosti s takim otrokom, kdo mu je bil boljši prijatelj in vzgojitelj, ali šola ali dom, in kdo je v prvi vrsti kriv za morebitne poznejše zablode takega otroka. **Proč torej s takim načinom vzgajanja otrok, ki je nadvse škodljiv in kvaren!**

Ne pačimo krajevnih imen!

Da je okupator pačil naša krajevna imena, bi bilo razumljivo, ne moremo pa razumeti, da si kaj takega lahko privošči tudi Uprava za ceste, ki je namestila nove table z označbo krajevnih imen, kar je sicer zelo pohvalno, toda ljudje v Jagnjenici so zelo ogorčeni nad napisom »Jagnjca«, saj se kraj vendar lepo imenuje »Jagnjenica«. Od cestne uprave je to res vsega obsojanja vredno. Če table ne bodo hitro izmenjali in postavili pravilen napis kraja, jo bodo ogorčeni prebivalci sami »popravili«, ali bolje rečeno: »pospravili« — in to v potok!

Vim.

Rojaki iz Amerike na obisku na Izlakah

Pododbor Izseljeniške matice v Zagorju je pred dnevi priredil v Počitniškem domu na Izlakah nad Zagorjem sestanek z rojaki, ki so prišli na kratek dopust iz Amerike v svoj rojstni kraj Kolovrat. V prijateljskem razgovoru in prisrčnem domačem vzdušju so naši ameriški rojaki poudarili velik razvoj, ki ga je naša dežela doživela od takrat, ko so se izselili v Ameriko. Ogledali so si mnoge kraje naše domovine; povsod so zasledili velik napredek na vseh področjih naše družbene dejavnosti.

Kar so videli pri nas, bodo pripovedovali tudi v Ameriki. Obljubili so, da bodo svoje vtise priobčili tudi v slovenskih listih, ki izhajajo v Ameriki, in z njimi razgalili vse tiste, ki širijo o svoji domovini laži in izmišljena obrekovanja. Obvezali so se nadalje, da bodo v Ameriki izvedli akcijo za postavitev spomenika padlim borcem iz Kolovrata nad Zagorjem.

Naši izseljenci so bili veseli, da jim je na letnem oddihu na Izlakah mudeči se pionirski odred iz Trbovelj zapel nekaj lepih slovenskih pesmi. — Zagorski pododbor Izseljeniške Matice sprejme vsakega izseljenca, ki se mudi na oddihu v domačih krajih, in mu posreduje resnico o Novi Jugoslaviji.

H.

Prvi uspehi Aerokluba Trbovlje

Mnogi Trboveljčani ne vedo, da že deset mesecev deluje v naši domovini Aeroklub.

Člani kluba — večinoma mladinci — do sedaj o sebi niso dosti govorili. Pogumno so po ustanovitvi kluba lanskega septembra prenašali vse začetne težave. Pristojni činitelji v Trbovljah niso hoteli razumeti koristi in potrebe, da se v Trbovljah razvije prelepi sinji šport, ki naj v mladini zbudi ljubezen do domovine. Vodstvo kluba se teh neprilik ni ustrašilo, temveč je sprovajalo svoj program. Njegov namen je bil vzgojiti nadobudno delavsko mladino, ki je bodočnost naših narodov, v samozavestne ljudi, ki bodo znali ljubiti svojo domovino. Hotelo je zajeti v svoj klub vse mladince, ki imajo veselje do letalstva ter jih s smotrnim spoznavanjem letalske tehnike usposobiti za dobre jadralne in pozneje v motorne civilne in vojne pilote. Ta naloga se mu je v polni meri posrečila.

Pozimi sta bila dva tečaja — jadralni in padalski. Tečaj je končalo 40 udeležencev. Zaključni izpiti so bili združeni s pogostitvijo tečajnikov. Na to domačo slovesnost so bili povabljeni vsi vidnejši predstavniki oblasti in podjetij, vendar sta se odzvala le predsednik OLO Trbovlje in predsednik mestne občine V prijetno dolžnost si štejemo zahvaliti se tovarišu predsedniku Martinu Gosaku, ki je naše težave v polni meri razumel ter nas materialno in moralno podprl. Prevzel je tudi pokroviteljstvo nad klubom. Vso podporo smo našli nadalje v tovarišu načelniku Vojnega odseka Trbovlje, ki nam je izposloval lepo dotacijo in uniforme za člane.

Aeroklub je tako okrepljen nadaljeval s svojim delom in teoretično znanje prenesel v prakso na zelene poljane in sinje višave. Po številnih izletih v Zagreb in Brežice ter Celje, na letališča je začel pošiljati svoje tečajnike na sosedna letališča. Dva mladinca sta odšla v zvezno pilotsko šolo v Rumo, pet jih pa gre v avgustu v jadralni center v Vršac. Vsem ostalim je pa zagotovljena brezplačna vadba v jadranju in skokih na letališčih v Celju in Mariboru. Prav posebno razumevanje kaže za naše člane Aeroklub »Žarko Majcen« iz Maribora, ki jim da vse na razpolago ter občuduje hladnokrvnost naših padalcev; ni strahu v srcih revirskih mladincev, ki se z veseljem poganjajo iz letal in skačejo s padali iz vsake višine. Naši padalci so že toliko napredovali, da se bodo udeležili III. republiškega tekmovanja v Postojni.

Vsakemu je jasno, da je za uspevanje kluba potrebno, da si čimprej uredi svoje letališče. To pa je v Trbovljah združeno s terenskimi težavami. Začasna rešitev bi bilo zasilno letališče na izsipališčih rudniškega dnevnega kopa. Upajmo, da se bodo vsaj sedaj zganili faktorji v Elektrarni, Cementarni, Strojni tovarni »Miha Marinko«, na rudniku, pri mestni občini in ostali, ki so bili doslej gluhi za vse klubske prošnje glede materialne podpore.

V jeseni hočemo izvesti nad Trbovljami velik letalski miting z odskokom padalcev. Seveda letala še ne bodo mogla pristati, priletela pa bodo iz svojih baz ter priredila razne akrobacije in manevre. Na ta miting opozarjamo prebivalstvo že sedaj.

Ob koncu želimo klubu obilo uspeha v njegovem delovanju, na odločilne činitelje pa apeliramo, da v prihodnje v polni meri podprejo delovanje kluba z materialno podporo. Dolžnost nas vseh je, da nudimo vodstvu Aerokluba vso pomoč za uspešno izvedbo začrtanega programa.

V.

TURISTIČNO IN OLEPŠEVALNO DRUŠTVO V TRBOVLJAH

sporoča, da bo v četrtek, dne 23. julija 1953, ob 5. uri popoldne v rudniški restavraciji v Trbovljah

USTANOVNI OBČNI ZBOR

društva, in vabi vse ki se zanimajo za olepšavo trboveljske doline, da se ga udeleže v čim večjem številu.

Pripravljalni odbor

Skrb za nove kadre

Na rudniku Zagorje so organizirali strojepisni tečaj, ki ga obiskuje 11 tečajnic, ki so z uspehom končale 4 razrede drž. nižje gimnazije v Zagorju. Trajanje tečaja je odvisno od marljivosti učenk. Učijo se namreč »slepega« tipkanja in vzporedno s tem tudi korespondence. Nekaj najboljših tečajnic bodo po skončanem tečaju sprejeli na rudniku v službo.

Pionirjem in mladini

Naši pionirji na poč in cah

DOPOLDNE OB RIBNIKU

Komaj se je sonce povzpelo na nebo, že je bilo ob ribniku vse živo. Tu sem videl Tončka, ki je hodil letos še v prvi razred,

s trnkom v roki. Tam spet četo večjih fantov v čolnu napravljene v Indijance. Ob ribniku so še: Jože, Janez, Brane, Stane.. Lahko bi našteval še naprej, toda če vam povem, da je bilo to dopoldne vse živo od dvajsetih obiskovalcev ribnika, mislim,da je dovolj.

Tudi kopalcev ni manjkalo: vsakdo je bil vesel, ko je prišel iz ribnika ves svež na tople deske, segrete od poletnega sonca. Naenkrat zaslišim krik: »Jano, Jano!« Bil je Jože. Ujel je veliko ribo in se hotel z njo pred menoj malo postaviti. Dejal mi je: »Mašina, ali si ti že kdaj ujel tolikšno ribo?«

»Ne,« sem mu odgovoril malo osramočen. Nato sem ga povabil v ribnik in ga na vso jezo (ker je imel takšno srečo) nekajkrat potunkal pod vodo.

Med tem časom je zazvonilo v zvoniku dvanajst. Zasidrali smo čoln in odšli lačni proti domu na kosilo. Jano.

Pripomba: Prednje pismo nam je poslal Jano Koprivc, dijak III. c razreda gimnazije v Trbovljah, ki se nahaja na počitnicah v Krmelju na Dolenjskem.

Kako letujejo naši pionirji

Trbovelljski pionirji taborijo nad kopališčem na Izlakah. Tudi moj sin je bil med njimi. Ker je imel takrat rojstni dan, sva jo z njegovim sošolcem Milošem mahnila na kolesu na Izlake.

Ko sva prišla tjakaj, nisva natančno vedela, kje taborijo. Zato sem najprej vprašala v šoli. Tamkaj taborijo najmlajši. Da bi bilo bliže, jo zavijem kar za šolo in pogledam nehote v kuhinjo; resnično, prijetne dobrote so bile tamkaj pripravljene.

Torej daljel Ko se pripeljem nasproti kopališča, že zagledam na jasi nad njim šotore Tako lepo jih je bilo videti, da mi je bilo žal, da nisem imela s seboj foto aparata. Takoj so me opazili in že so bili okrog mene. Nasmejani in zadovoljni so čebljali in mi vsevprek pripovedovali, kako živijo. Tudi svojo kuhinjo imajo.

»Pa mi menda vendar nisi prinesla hrane s seboj, saj je imamo tu več kot preveč,« me je sprejel sinko.

Nato smo odšli vsi skupaj v kopališče. Ker je bila to prva izmena pionirskih letoviščarjev, so mi poročali, kaj vse so še po svojem prihodu uredili; vse malenkosti so bile važne, ker so jih pač sami napravili

Tudi za dnevni red letovanja sem se pozanimala pri tovarišici, ki jih vodi. Pripovedovala mi je, kakšne težave so imeli s kopanjem. Kopališki odbor je bil mnenja, da je dovolj kopanje po dvakrat na teden Ugnala ga je v kozji rog, nakar so se kopali vsak dan. Pionirji so jo ji pa že kar prvi dan zagodli; trije navihanci so jo začeli na vse mile viže prositi, naj jih nauči plavati. Nekoliko sumljivo se ji je vse skupaj zdelo, ker so vsi delali vtis športnikov, privolila je pa vendar, ker so tako lepo prosili. Pri tem so delali izredno resne obraze in šli so verno za njo v bazen.

»Toda, fantje, jaz znam plavati samo prsno in še pri tem pazim, da si ne zmočim glave.«

»Nič zato,« so ji odgovorili »naučite nas vsaj to. Toliko smo jih že prosili, pa nismo uspeli.«

Tako jim je tovarišica-voditeljica pokazala začetne vaje z nogami. Še vedno so se navihanci držali resno.

»No, poskusite sedaj vi! To je začetek.«

Takrat so se pa vsi zagnali in ji prekravlali nekajkrat kratki bazen in se vrnili. Obrazi so jim kar žareli od zadovoljstva. »Grdobe navihane,« se je smejala tovarišica z njimi; silno so bili zadovoljni, da so jo tako imenitno potegnili.

Tudi nočno stražo imajo Menjajo se. To je zanimivo in romantično. Ponosni so na tak red. Vsakemu se zdi, da je še posebno važen, kadar je na straži.

Dež jih ni prav nič jezil. Imeli so dnevni šotor, v katerem so jih šaljivci zabavali. Milan je najraje govoril o Indijancih, ker je pri njem trenutno zelo v časteh Karl May. Ali pa napravijo šaljivi nogomet, ali kakšno drugo imenitno predstavo kar na dežju. Saj so vsi Črni pantri, in ne vem še kakšna nova imena imajo med seboj, tako dobro utrjeni, da se za nobene vremenske neprilike ne zmenijo.

Čeprav me je na povratku temeljito močil dež, sem bila vendar zadovoljna. V izmenah je sadilično, hrano tudi, in vsa deška mo po 22 otrok, nadzorstvo imajo fantazija ima dovolj priložnosti za izživljanje. Kaj hočemo starši še več? Kdor ne verjame, kako dobro se naši otroci počutijo na počitnicah, naj jih gre obiskat — in vsem hudobnim jezikom bo odklenkalo. *Branka*

*

Prvi taborniki — pionirji na Izlakah

Dne 29. julija 1953 smo prišli v taborišče. Šotori: »Črni panter«, »Sinji galeb«, »Planika«, »Srna« in »Sivi brat« so postavljeni nad izlaškim kopališčem. Tu smo preživeli v veselem razpoloženju 12 dni. Dnevi so nam hitro potekali Čeprav nam je vreme pošteno nagajalo, smo si znali pripraviti mnogo veselih in prijetnih uric. Ob slovesu izrekamo tovarišu upravniku, tovarišici ekonomki, vzgojiteljicama in kuharicama iskreno zahvalo.

Taborniki I. izmene okraja Trbovlje.

Pionirska nagradna križanka

Pionirka Marija Praunseisova iz Trbovelj, Bevškega štev. 19, nam je poslala v rešitev sledečo križanko:

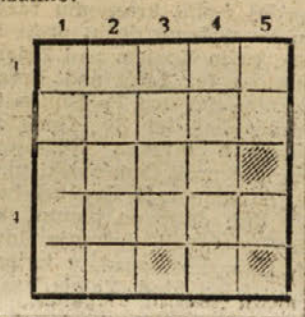

Vodoravno in navpično: 1. važen del avtomobila; 2. potrebuje jo invalid; 3 znano moško ime; 4 sladek sadež (množina); 5 egipčanski bog.

Črke: AA, EE. H. II. M, N, OOOOOO, P. RRRR, TT.

*

Rešitve nam pošljite najkasneje do nedelje. 19. julija zjutraj. Izžrebani bo dobil od uredništva našega lista lepo knjižno darilo.

Branka:

Kdo je kriv?

Resnična povest:

(Nadaljevanje in konec)

»Ja, fant, vse ni prav in nemara boš imel še sitnosti. Ampak če pošteno misliš in hočeš, lahko ostaneš pri nama. Zaenkrat boš naše koze in ovce pasel, nato ti bom pa že našel kakšno delo Le tvoje papirje bo nekako treba dobiti. Povem ti pa: če boš pošten in dober, te bova imela rada in boš lahko pri nama, če ne — bo pa seveda drugače. No ja, pojdi Reza, umij ga in naj gre danes spat!«

Umil sem se in spal na postelji. Od srca sem jima bil hvaležen za vse in sklenil, da bom vse napravil, kar bom mogel, da bom lahko ostal, saj sta bila videti tako prijazna in dobra.

Do konca počitnic se stric ni dosti brigal za moje papirje. Ko pa se je začela spet šola, je le začel misliti nanje. Kar bal sem se; zdelo se mi je, da bo kmalu konec teh lepih in prijetnih dni. Končno sem našel človeka, ki sta me imela rada. Vse sta jima napravil prav, nikoli me nista tepla. Vse sta mi lepo pokazala; Janez, to se napravi tako, to tako!

Peljal me je v šolo Upravitelj si je zapisal ime in kraj, kjer sem hodil v šolo, in obljubil, da bo pisal tja po papirje. Prišel sem v razred in kmalu opazil, kako si nekateri fantje nekaj prišepetavajo Ko sem se jim med pavzo hotel približati, so me zavrnili. »S teboj se ne bomo razgovarjali, ker si tak; kradel si denar!«

Debelo sem jih pogledal in se odstranil. Še sanjalo se mi ni, da sem začel hoditi v šolo v kraj, kjer sem kradel. Tisti žalostni in hudi dnevi so mi nekako zbledeli, odkar sem bil pri stricu Mihi Kaj sedaj? Obupno je bilo sedeti s tem občutkom v šoli. Komaj sem čakal, da sem prišel domov in stricu potožil. »Jejhata, jejhata, fant, to je pa zanič; naj jih vrag pocitra! Mogoče so ravno tisti, ki so te takrat nagovorili. Dobro si jih oglej, da se boš znal zagovarjati, če bo treba. Jaz se bom že potegnil zate, če bo le kaj pomagalo.«

Zvečer sva sedela na klopi. Kar nič nisem bil zgovoren; stric me je tolažil, kolikor je vedel in znal. Tako iz srca sem mu bil hvaležen! Nisem mu znal tega povedati, le tesno k njemu sem sedel Razumel me je. Ni me objel in tako sva tiho sedela, dokler naju ni teta Reza poklicala k večerji.

Drugi dan sem si fante ogledal v šoli in res: bili so isti! Nič nisem rekel, pustil sem jih pri miru. Prišli so moji papirji in upravitelj me je poklical k sebi. Nekam čudno me je gledal in me začel izpraševati. Nerad sem odgovarjal. Ko je videl. da ne prideva nikamor, mi je naročil, naj pride stric Miha v šolo. Doma sem stricu povedal kako in kaj. Drugo jutro sva šla skupaj tiho v šolo. V šoli sploh nisem mogel poslušati pouka, tako me je skrbelo. Po šoli me je stric že čakal; skupaj sva šla domov. Povedal mi je, da je z mojimi papirji prišlo tudi pismo, v katerem ni bilo dobre besede zame, in tako težko je prepričal upravitelja, da ni vse res in da sem v resnici čisto drugačen fant.

Ko sem doma zložil zvezke iz torbice, da bi vzel s seboj malico na pašo, sem našel med zvezki sto dinarjev. Debelo sem pogledal! Saj vendar nisem imel denarja s seboj Sploh ga nisem imel, še ukradenega sem dal stricu, naj ga shrani. Ves preplašen sem stal sredi sobe in gledal teh nesrečnih sto dinarjev. Še opazil nisem, kdaj je prišel stric v sobo. »Odkod imaš denar?« me je vprašal. Razložil sem mu, da ne vem, odkod se je vzel denar in da mi ni jasno, kako je prišel med zvezke. Stric je zmajal z glavo. Prosil sem ga, naj denar shrani in da naj nekaj stori.

Na paši sem bil zelo raztresen; ves čas sem premišljeval, odkod ta denar.

Ko sem prišel spet v šolo, me je že čakal učitelj in prišel je tudi upravitelj. Peljala sta me v pisarno. »Zakaj si ukradel sto dinarjev?« Debelo sem ju gledal; bolj ko sem jima razlagal, manj sta mi verjela. Trdila sta, da so drugi povedali, da sem kradel jaz in da me na šoli ne bodo več gledali. Poslali me bodo tja, kamor sodim — še prej pa me bodo izročili sodišču. Prijokal sem domov. Stric Miha je takoj tekel v šolo in prišel žalosten domov. »Ves svet se je zarekel proti tebi, fant moj!«

In tako sva prišla danes domov s sodišča. Tam je bila moja mati, očim, stara mama in še cela vrsta drugih ljudi. Stara mati me je gledala žalostno in jezno, mama je jokala, moj očim bi me pa bil najraje kar na sodišču pretepel. Edino varstvo mi je bil stric, toda še tega bom izgubil...,

»Ves svet se je zarekel proti tebi, fant moj!« je tarnal stric ves čas. »In tako rada sva te imela s teto. Tako priden si bil! Kako nama bo dolgčas po tebi!«

»Toda — kam me bodo poslali, stric? Jaz tega ne razumem. Kaj je to, poboljševalni zavod? Zakaj ne morem in ne smem ostati pri vama?« Gledal sem oba vprašujoče. Oba jočeta in še jaz. »Zakaj me ne pustijo pri edinih dveh ljudeh, ki me imata rada in ki me razumeta? Zakaj moram spet med tuje ljudi, ki me ne bodo razumeli in ki jih ne maram?...«.

Smešna racionalizacija

Bilo je v Hrastniku pred vojno. Seveda so tudi takrat na rudniku mislili na mehanizacijo in racionalizacijo, ki naj bi prištedila na produkcijskih stroških in morda tudi kakšnega človeka.

Zvedelo se je, da pripravlja sam direktor nekaj posebnega. Ves teden je hodil v delavnico, kjer se je delalo, nihče pa ni vedel, kaj. Naposled je direktor povabil nekega delovnega popoldne ožji štab na separacijski prostor, kjer naj bi se novotarija predvajala.

Tisti čas smo s konjem prevažali vozičke premoga od jaška do separacije, jalovino, zasip in jamski les izpod vzpenjače in proti Podkopnemu rovu. Za poslugo sta bila dva delavca. Starejši je konja prigovarjal ob glavi, mlajši pa je moral nositi vago da ni udarjala konja po zadnjih nogah.

Direktor je hotel nadomestiti mlajšega vozača z leseno kroglo, montirano na os, ki jo je bilo treba pripeti na vago. S tem, da se je vrtela, je nosila tudi vago.

Ko so Mišku pripeli kroglo in je stopil čez tračnice z enega na drugi tir, je krogla zadela najprej ob prag, nato pa še ob tračnico, odskočila in udarila konja po nogah Preplašeno se je konj spustil vzdolž tirov v tek, naravnost proti Bobnu, mehanizacija pa za njim Čim večja je bila hitrost, tem bolj je krogla odskakovala in tolkla konja po nogah. Tudi komisija je z glasnim odobravanjem pohitela za nosilcem novotarije, ki ji je pa kmalu izginil izpred oči.

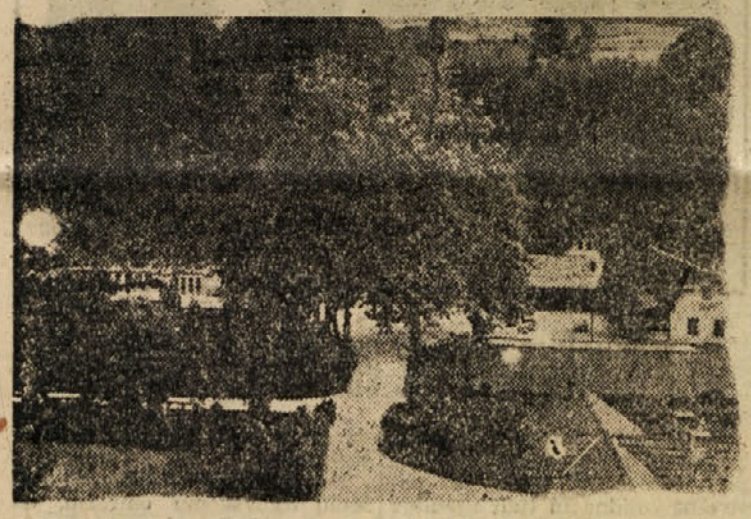

Kopališče Izlake

Lester:

Bolniška post la

(Prispevek bolnika, ki se zdravi v zdravilišču)

Mnogokrat srečujemo v mestu ljudi, kako begajo sem in tja, vsak za svojim opravilom. Pozdravi neznanec ali neznanka, zazre se mi v obraz in že beži naprej. Gledam za njim in se grenko nasmehnem. Da, ugrabljen sem iz tega sveta, nekako zaznamovan, vsaj zaenkrat. Ljudem so dandanes še vedno zazdi, kadar čujejo besedo tuberkuloza, kakor da so se srečali s smrtjo. Razumljivo je, da ima vsakdo pred boleznijo strah — a da bi moral biti ta strah prav paničen, no, tako strašna pa ta bolezen vendarle še ni! Seveda ne morem tega trditi o vseh, ali mirno lahko rečem, da jih je velika večina.

Stopil sem malo naokoli po našem zdravilišču od sobe do sobe. Kako so različne, tako po velikosti in obliki, še bolj pa po ljudeh, ki prebivajo v njih. Nekatere so velike, z visokimi okni, ki so vedno na stežaj odprta, da lahko zajameš zrak s polnimi pljuči. Druge so manjše, s podolgovatimi okni in motnimi stenami. V njih je mir in tišina, in ponekod lahko čuješ celo uro, kako tik-taka na omari. Tu in tam pade beseda, pa še ta je otožna in grenka, da bi se človek zjokal, toliko gorja se je zbralo na en sam kup. Pogled mi preleti z obraza na obraz: glej, starci in mladeniči, dekleta in žene, vsi priklenjeni na posteljo, da se ne ganejo z nje. Od vseh je najhuje gledati mlade ljudi, iztrgane iz vrtinca življenja, ki so izžeti in trudni kot starci z bledimi, koščenimi obrazi, vročičnimi očmi, ki so tako polne prošenj in se ob viziti pomikajo za zdravnikom, kakor za življenjem. Da, mladi ljudje, ki se jim je hrepenenje ustavilo, ki jih vse preveva samo ena želja in misel: zdravje! To so vsi tisti, ki so prišli prekasno in jim vsi zdravniki tega sveta in znanost ne pomorejo več O, kako srečen bi bil zdravnik, ki bi mu bilo znano, da bi s svojimi rokami delil zdravje kakor kruh! Kako srečen bo zdravnik ali znanstvenik, ki bo nekoč le našel najpopolnejše zdravilo proti strašnemu bacilu tuberkuloze! In tudi starejši, možje velih let ki se pomikajo že po večnem nagibu usode proti grobu, niso nič manj uporni, nič manj željni življenja, kakor kateri koli drugi! Več ko je kdo preživel, teže se mu je ločiti od te borne zemljice, teže je vedeti, da je konec, da odpotujemo tja, od koder ni več vrnitve!

Seveda so tukaj tudi drugi, ki so na poti okrevanja, in teh je največ. V njihovih sobah je vedro in skorajda prijetno, kolikor pač more biti prijetno v zdravilišču, kjer je ves tvoj posel ta, da čim manj delaš, dobro ješ in veliko ležiš, počivaš. To poslednje je najtežavnejše za ljudi, ki čutijo v sebi zagon energije, da morajo delati, notranje izgorevati, dokler slednjič ne prekipe. Vendar se človek privadi na vse. Hudo je tudi to, da ne veš, kdaj pride tisti srečni dan, ko boš dosti zdrav, da te odslove. Ob prostem času je na razpolago šah in radio. Pesem nas popelje po naši lepi domovini in ob dobrem čtivu kaj hitro pozabiš, da si bolan, ločen od domačih in često med neštetimi tovariši in sotrpini s svojimi skrbmi, in vendarle popolnoma sam. Uprava nam priredi vsaj enkrat tedensko kinopredstavo. Tudi razne amaterske družine nas obiskujejo in prinesejo s svojimi malimi močmi le drobce kulture med nas. Veseli smo jih vselej, kadar jih pozdravimo v naši sredini, saj to nam je dokaz, da tudi drugi še mislijo na nas in niso pozabili na to, da smo tudi mi členi verige, ki veže naš narod, kakor enega moža.

Najdeš si tovariša ali celo prijatelja in končno: vse se prezivi in z dobro voljo si končno enkrat zopet deloven član naše skupnosti.

Zahvala, ki smo jo dolžni zdravnikom in sestram, tem ljudem, ki dan in noč bede za nas, se ne da izreči z besedami, niti poplačati z denarjem. Kaj in koliko ti ljudje store in nam pripomorejo, ve le tisti, ki je dalj časa dihal z nami isti zrak. Vendar je tudi naša dolžnost, da jim pomagamo, kjer le moremo po svojih skromnih močeh in to najlaže storimo, če ubogamo njih nasvete in se jim čim pokorneje podredimo.

Prijatelj mi je pripovedoval, da je nad nekim češkim sanatorijem napis »Želimo ti, ki prihajaš, da si ob vstopu v naše zdravilišče zlomiš noge!« Slaba želja, bi človek dejal. Vendar je izrečena iz srca in z najboljšim namenom. Vzrok nje pa je zgodba oziroma dogodek, ki se je primeril že pred desetletji nekemu pacientu. Ob vstopu v zdravilišče si je namreč zlomil nogo. Zaradi tega je moral več mesecev mirno ležati. Dobra hrana in zrak so storili svoje, ne preveč oslabljeni organizem je tudi nekaj prispeval in ko so mu sneli mavec z noge, so na rentgenu ugotovili, da se je stanje na pljučih neverjetno izboljšalo in kmalu je zapustil zdravilišče krepak in zdrav.

Sam sem bil težko bolan, ko sem prišel, vendar s pomočjo najnovejših zdravil in z dobrim kirurškim posegom sem končno le na poti okrevanja in imam upanje, da se bodo nekoč za mano zaprla ta vrata, za katera želim pač vsakomur, da jih čim manj pozna Vendar, kdor jih prestopi, naj ne obupa, ravna se naj po navodilih zdravnika in ako mu je še možna pomoč, mu je zdravniki ne bodo kratili. Nekateri ljudje se strašno boje kirurgovega noža in sploh operacij. Tem porečem le to, da mora slednji v življenju marsikaj prestati in veliko težje so duševne bolečine, razrvanost duše ali vesti, kakor pa tiste telesne bolečine, ki nam pa končno le povrnejo najdražje, kar moramo tudi najbolj čuvati: **zdravje!**

LE S PRAVOČASNIM PREGLEDOM SI BOMO OHRANILI DRAGOCENI ZAKLAD — ZDRAVJE!

T. B.:

Kmetovalci trboveljskega okraja na poučnem izletu v Prekmurju

»Kdor se hoče kaj naučiti, mora po svetu iti!« Ta pregovor je nastal v časih, ko ni bilo ne knjig ne časopisov, ne radia ne fotografij in filmov. Takrat je res moral vsak, ki je hotel kaj znati, mnogo potovati. Zlasti rokodelski pomočniki so morali za več let na pot iz kraja v kraj, od enega mojstra do drugega, da so po vrnitvi lahko postali sami mojstri v svoji stroki.

Dandanes se lahko marsičesa naučimo doma, iz knjig in časopisov, iz filmov in preko radia. Ta način učenja je res udobnejši kot naporno potovanje. Toda to, kar vidimo na lastne oči, laže in bolj razumemo ter nam ostane bolj v spominu. Zato je potovanje še vedno najboljša, četudi ne najlažja šola.

Tudi naši kmetovalci se radi udeležujejo skupnih potovanj v druge okoliše, na kmetijske šole in vzorna državna posestva ter v kmetijske znanstvene ustanove. Letos je že več kmetijskih zadrug našega okraja priredilo krajše, enodnevne poučne izlete, Okrajna zadružna zveza pa je v dneh 28. in 29. junija organizirala dvodnevno ekskurzijo v Prekmurje.

Ekskurzije se je udeležilo 45 kmetovalcev in kmetijskih strokovnjakov iz desetih kmetijskih zadrug. Med njimi je bilo deset gospodinj, najstarejša med njimi, tovarišica Marija Lovrač iz Podlipovice pri Izlakah, je pri svojih 68 letih junaško vzdržala naporno potovanje in dokazala, da človek ni nikoli prestar za učenje. Največ udeležencev je bilo iz Kmetijske zadruge Trbovlje, ki je za svoje člane prispevala del stroškov, kar je posnemanja vredno. Tudi KZ Izlake je poslala na strokovno ekskurzijo lepo število svojih članov, gospodarjev in gospodinj. Iz drugih zadrug je pa bilo le po nekaj, čemur se tudi ni čuditi, ker so bili predvideni stroški precej visoki — okrog 2000 dinarjev — in za večino kmetovalcev brez pomoči zadruge težko zmogljivi. Vendar menda nikomur izmed udeležencev ni žal denarja, ki ga je žrtvoval za to pot. Saj so videli toliko poučnega in zanimivega, da je bilo za dva dni skoraj preveč.

Udeleženci ekskurzije so se zbrali v nedeljo, 28. junija zjutraj na trboveljski postaji in se odpeljali z avtobusom najprej do Medloga pri Celju, kjer so si ogledali gospodarska poslopja in nasade Vrtnarske šole Medlog. Posebno všeč je bil vsem preprosto, a praktično in sodobno zgrajen svinjak, ki mu menda ni para v Sloveniji. Ogledal naj bi si ga vsak kmetovalec, ki namerava obnoviti svinjaki.

Po lepi Savinjski dolini, med hmeljniki in zorečimi žiti, je veliki avtobus odpeljal ekskursiste dalje. Ustavili so se spotoma v Šentpetru, kjer so si ogledali zanimive izkopanine iz rimskih časov. Savinji, ki je pred mnogimi stoletji porušila in zasula te rimske grobnice in jih prav na ta način ohranila vse do danes, moramo biti hvaležni, da danes lahko občudujemo visoko razvito umetnost takratnih rodov. Kdo ve, koliko podobnih stvari še skriva naša zemlja, ki jih bodo morda odkrili šele pozni zanamci ali pa sploh nihče!

S takšnimi in podobnimi mislimi so se izletniki odpeljali proti severu proti Saleški in Mislinjski dolini. V Št. Ilju pri Velenju so si ogledali sadno plantažo vsem našim kmetovalcem znanega drevesničarja Antona Jelena, ki dokazuje s svojim delom, da marljiva roka lahko tudi na najhnem posestvu vzorno gospodari.

Na nadaljnji poti so se izletniki za trenutek ustavili tudi v soteski Huda luknja, ob znameniti podzemeljski jami, ki je pa sedaj zapuščena.

V okolici Slovenjega Gradca so naši kmetovalci občudovali bujne in zdrave krompirjeve nasade; z zanimanjem so si pa spotoma ogledali tudi znameniti »križni« kozolec v Turiški vasi, ki ima 18 oken, po dve dvojni na vsako stran neba.

V Dravogradu so videli izletniki prvo izmed številnih elektrarn v naši dravski dolini, pri Vuzenici drugo, že skoraj dograjeno, pri Vuhredu pa tretjo v gradnji. Nekdo izmed udeležencev ekskurzije je pri pogledu na velikanska gradbišča pripomnil: »Zdaj se pa ne bo več čudno zdelo, zakaj ni dobiti cementa! Koliko ga samo tukaj vsak dan zazidajo!«

V Radljah (Marenbergu) so si naši kmetovalci ogledali veliko državno posestvo in poskusna polja semenske postaje Kmetijskega poskusnega in kontrolnega zavoda. Najbolj so jih zanimali uspehi pri odbiri ali selekciji krompirja, ki jasno prikazujejo, da imajo gomolji vsakega krompirjevega grmiča drugačna dedna svojstva in dajejo drugačne rastline. Ti poskusi so živ in očiten dokaz, kako važna in nujna je odbira semenskih rastlin. Škoda le, da je ploha pregnala naše kmetovalce prehitro s poskusnih polj. Ogledali so si tudi hleve z rumenorogato in rumenopafkljato marijadvorsko živino, ki bo sicer kmalu izginila, ter svinjake, kjer jih je najbolj zanimala reja plemenskih merjascev v majhnih, pasjim hišicam podobnih hlevčkih za vsakega posameznega merjasca. Za ogled strojev žal ni bilo več časa, čeprav bi naše kmetovalce zlasti zanimal stroj za ličkanje koruze in črpalka, ki potiska gnojnico nad sto metrov visoko v hrib.

Gospodinje so si medtem ogledale gospodinjsko šolo Radlje, kjer je bilo letos tudi več gojenk iz našega okraja. Okolica šole je pravcat rožni vrt, le žal da je prav v času našega obiska deževalo in so raje vsi hiteli pod streho h kosilu, nato pa v avtobus naprej.

Na vožnji proti Rušam so izletniki videli našo najstarejšo dravsko veleelektrarno Fala, v Rušah pa našo največjo tovarno apnenega dušika, s katerim vsi naši napredni kmetovalci že dolgo gnojijo polja, zlasti pa travnike. Vsi udeleženci so občudovali velikanske peči, v katerih žari električni ogenj, ki daje slepečo svetlobo in tolikšno vročino, da talj kamenje in premog, ki ga delavci z dolgimi lopatami mečejo v peči, nato pa bežijo stran, ker nihče ne vzdrži dalj časa v strašni vročini. V teh pečeh se apnenčevo kamenje spoji s premogom v karbid, ki ga potem porivajo na vozičkih v dolge peči, kjer plin vsrka vase dušik, ki se s karbidom spoji v gnojilo »apneni dušik«. Tega nato v velikanskih mlinih zmeljejo in polnijo v pločevinaste in lesene sode, pa tudi v papirnate vreče, podobno kot trboveljski cement. Udeleženci so imeli tudi srečo, da so videli izlivanje raztopljene kovine »ferokroma« iz talilnih peči v vozičke iz iste tvarine, ki vzdrži tolikšno vročino. Vozički iz železa bi se od žareče kovine, ki škropi ognjene kaplje daleč na okoli, sami raztopili!

Medtem ko je na enem mestu te tovarne tolikšna vročina, delajo na drugem koncu iste tovarne tolikšen mraz, da zmrzne celo zrak in se spremeni v tekočino. Če v tak »tekoči zrak« namočiš na primer cvetko in jo potem vržeš na tla, zazveni in se razdrobi, kakor da bi bila iz stekla. V tovarni spreminjajo zrak v tekočino zato, da ločijo dušik od kisika. Dušik uporabljajo — kot že omenjeno — za izdelovanje apnenega dušika, kisik pa polnijo v jeklenke, ki ga kovači uporabljajo za varjenje kovin.

Naši kmetje so bili po ogledu te tovarne mnenja, da je v njej vse zelo zanimivo, da pa je delo v tovarni še težje kot kmečko.

Iz Ruš je vodila naše izletnike pot v Maribor, kjer so si ogledali poslopja in nasade Srednje kmetijske šole in Inštituta za sadjarstvo. Naše kmetovalce je zlasti zanimala klet za shranjevanje sadja, kakršne bi nujno potrebovali tudi v vseh naših sadnih okoliših.

Zaradi enega samega žeblja, ki je prebodel gumo avtobusa prav sredi Maribora, so si izletniki — hočeš nočeš — morali skoraj dve uri ogledovati mesto in poskušati mariborska vina. To sicer ni bilo težko — toda zamujen čas je bil kriv, da izletniki niso mogli obiskati še Kmetijske šole na Svečini in državno posestvo Plač, kakor je bilo v načrtu, marveč so se odpeljali skozi prekrasne Slovenske gorice naravnost v Radgono ter se za pol urice ustavili v znanem zdravilišču Slatina Radenci, kjer so si privoščili radenske kisle vode ob izviru — seveda ne same...

(Dalje prihodnjič)

Prvi planinski zlet Ločanov

Planinsko društvo Radeče je še mlado, saj je bilo ustanovljeno šele v decembru 1951. leta. Letos se je že precej razmahnilo, saj šteje okrog 230 članov, ki pa se še vedno priglašajo. Med njimi jih je okrog 70 samo v območju občine Loka pri Zidanem mostu. Seveda je med njimi mnogo mladine in pionirjev.

Že večkrat smo se pripravljali na skupinski izlet v območje našega okraja, vendar nam je neprestano deževje načrt preprečilo. Končno smo pa le določili datum in sicer 27. in 28. junij. Odpotovali smo ob treh popoldne iz Loke proti Trbovljam. Sedem nas je bilo, da smo lahko uporabili objavo z znižano vožnjo. Na postaji v Trbovljah smo vstopili v avtobus in še kmalu pripeljali do rudniške restavracije. Pri trboveljski knjigarni smo zavili navkreber in kmalu dospeli do hribovitega predmestja Trbovelj — do Klemka. To je lepo naselje, ki se ponaša s Prosvetnim domom »Tončke Čečeve«. Od tu je lep razgled na Trbovlje, zlasti na rudniške kolonije. Nato smo se začeli vzpenjati po planini, pa spet skozi hladen gozd, dokler nismo prišli po kratki, a strmi vzpetini do cilja — do Počitniškega doma trboveljskih rudarjev na Partizanskem vrhu ali Sv. Planini. Upravnik doma nas je vljudno sprejel. To ni dom, marveč hotel, ki je prav udobno urejen, kjer se takoj počutiš domačega. Postrežba je bila solidna. Tisti večer nas je presenetila domača godba iz Trbovelj, ki so jo sestavljali mladinci, ki so se prišli poslavljat tu gori, preden gredo služit v JLA. Nastalo je majhno planinsko rajanje ob zvokih prijetne godbe. Prenočili smo v udobnih posteljah, ker tu ni skupnega ležišča.

Drugo jutro smo se že na vse zgodaj čudili krasnemu razgledu po nočnem dežju proti Kopitniku in Kozjem nad Zidanim mostom ter Lisci nad Bregom oziroma Sevnico. Pa Kum nas je pozdravljal, ter Sv. Gora nad Savo in Mrzlica. Nadaljevali smo pot proti Čemšeniški planini, do kamor je dve uri hoda. Pot drži dalje po planini, kjer smo srečavali jutranje lovce. Šli smo skozi gozd, v katerem je prijeten hlad. Zajela nas je megla, da smo se morali za nekaj časa ustaviti — nato se je pa pod nami nenadoma razprostrla Savinjska dolina od Šmartnega do Gore oljke, pa skoro do Vranskega, kamor se vije glavna cesta Celje-Ljubljana. Prišli smo do naselja Sv. Lenart nad Znojilami.

Tu smo pa zgrešili pot, ker je slabo markirana in slabo vidna. Namesto da bi šli po gozdu na levo, smo se obrnili na desno. Strmina je bila vedno hujša, a steza vedno ožja in vedno bolj zaraščena. Končno smo le prodrli iz objema gozda ter se znašli na odprtini sredi kopriv, robidovja in malinja. Kaj sedaj? Mladinki Ančka in Majda sta bili v vodstvu »planinske ekipe« in sta morali pač prvi okusiti »božanje« kopriv in robidovja po nogah. Pa smo si zapeli tisto znano »Dobra volja je najboljša« in šlo je čez »drn in strn« — pardon: čez robidovje in koprive ali pa narobe, kakor je pač naneslo. Turistom, ki bodo šli kdaj na Čemšeniško planino, priporočamo, da sledijo »naši markaciji«, kajti z veliko večjim užitkom prideš do cilja, če greš skozi ovire, kot pa da hodiš po udobno markirani stezi. Tako smo dospeli na vrh Čemšeniške planine, od koder se nam je nudil lep pogled po strmini navzdol na več vasic žagorske mestne občine. V koči (1206 m) smo imeli nekoliko daljši oddih, kjer smo se sončili, medtem ko so se okrog nas spuščali posamezni prameni dežja. Ob enih popoldne je sledil odhod v dolino, ki pa je bil nad vse prijeten. Kmalu smo prišli na točko, s katere se nam je nudil edinstven razgled: pred nami je bila Mozirska planina, nekoliko dalje Velika kopa na Pohorju, pa Uršlja gora nad Slovenjim Gradcem ter še zasnežene Kamniške planine z Grintovcem in Moravška dolina. Spustili smo se strmo navzdol proti Čemšeniku, ki je lepa gorska vas z elektriko in Zadružnim domom v gradnji. Žejo smo si gasili s slastnimi borovnicami.

Naš končni cilj so bile — Izlake, kamor smo prispeli po lepi poti ob potoku ob treh popoldne. Naj vam povemo, da so Izlake s svojim toplim vrelcem najlepša in najbolj privlačna letoviščna točka trboveljskega okraja. Vas se ponaša z novo šolo, ki je podobna palači, z Gasilskim domom in krasno kopališko restavracijo. Sedaj ravno širijo cesto proti Trojanam, ki jo bodo skozi Izlake asfaltirali, da bodo še bolj prikupne za letoviščarje, ki jih ob nedeljah kar mrgoli kamor prihajajo z avtobusom, avtomobili ali pa motorji. Tudi mi smo si osvežili telo v kopališču. Tako »regenerirani« smo nadaljevali pot proti Lokam-Kisovcu, ki je bila prav pijetna, ob kateri rastejo nove hiše kar vidno. Ob potoku Mediji srečaš mnogo žag. Loke nad Zagorjem so veliko rudarsko naselje, ki je podobno predmestju Zagorja.

Tu smo vstopili v avtobus in kmalu prišli mimo zanimivih rudarskih objektov rudnika in skozi mesto Zagorje na železniško postajo. V udobnem pulmanu smo prispeli do Zidanega mosta. Od tu pa spet peš proti Loki, ker tedaj ni vozil vlak proti Zagrebu. Pa glej srečo! Kmalu od postaje nas je dohitel voz nekega domačina. Prijazno nas je povabil vseh sedem na voz. Tako smo med prepevanjem narodnih in partizanskih pesmi še ob svetlem kmalu dospeli v Loko. Polni lepih vtisov s tega zanimivega izleta smo se poslovili med seboj z željo, da se spet kmalu snidemo na planinah.

Planincem iz Loke priporočamo, da se opogumijo in sledijo naši prvi turi. Mnogi pravijo, da je najlepša planinska točka — Lisca. Kdo temu oporeka? Treba je pa spoznati tudi druge vrhove naših lepih planin. Dne 3. in 4. avgusta se bo nudila vsem planincem lepa priložnost, da se napotijo v Vrata v Aljažev dom, kjer bo Planinsko društvo Slovenije slavilo svoj 60-letni jubilej. Planinsko društvo Radeče že zbira člane za ta izlet. Od tam se bo vsakemu nudila prilika, da se povzpne na očaka naših planin — na Triglav, kamor ni težko dospeti in od koder se ti nudi lep razgled na naš Jadran in po ostalih vrhovih naših Julijskih Alp in Karavank.

Š. Š.

Že zarana so partizani krenili iz vasi. Pot pred njimi je še dolga, polna nevarnosti in zased

S trgovskim omrežjem nismo zadovoljni

V Zagorju imamo državne, zadružne in kmetijske trgovske poslovalnice. V vseh je postrežba solidna in tudi ureditev izložb ter čistoča v poslovalnicah in skladiščih je zadovoljiva. Toda stranke vendar mrmrajo in se nepovoljno izražajo o trgovini zaradi prepičle izbire blaga in potrošniških predmetov na splošno. Mnogo predmetov široke potrošnje sploh ne dobiš oziroma ne dobiš ustreznih vzorcev, zaradi česar hodijo ljudje kupovat v Trbovlje, Celje ali Ljubljano. Imamo pa spet konkretne primere, kjer je isti konfekcijski predmet dražji kot v Ljubljani, čeprav sta vzorec pa tudi kvaliteta slabša, tako n. pr. pri srajcah. Mislimo, da bi naše poslovalnice danes že lahko imele bogatejšo izbiro in da se ne bi bilo treba izgovarjati, češ da bo ta ali predmet le redkokdo kupil. Saj ni treba naročevati na debelo, vendar je treba imeti na zalogi od vsakega predmeta določeno količino, da se ustreza želji vsakega potrošnika.

Potrošniki zelo zamerijo našemu trgovskemu omrežju, da ni organiziralo nobene poslovalnice z zelenjavo, sadjem in s poljskimi pridelki sploh. V Zagorju imamo privatnega trgovca z zelenjavo in ostalimi poljskimi pridelki. Ta pa prodaja brez konkurence, zato ni prav nič čudno, če je bil n. pr. mladi krompir kar za 10 din dražji kot v sosednjih Trbovljah. Pa tudi pri drugih predmetih cene v primeri z drugimi trgi niso zadovoljive. Gospodarski svet LO mestne občine je sicer na predlog zborov volivcev že obravnaval vprašanje ureditve tržnice v Zagorju in na Selu, toda rešiti bo treba tudi vprašanje nakupa pridelkov. Zakaj ne bi pri vsaki tržnici prevzelo eno ali drugo podjetje prodajo poljskih pridelkov? Ali so morda vodstva naših trgovskih podjetij prekomodna, da bi se ukvarjala s tako trgovino?

V Kresnicah preiskujejo savsko dno za novi most

V Kresnicah pri Litiji so si že mnogo pred drugo svetovno vojno želeli most preko reke Save. Takratni režimi so Kresničanom in drugim okoličanom obljubljali most pred velikimi volitvami, ali taki obeti so bili le priboljšek k volilnemu gulažu... Zato pa mostu ni bilo in ni bilo. Po osvoboditvi so Kresničani spet sprožili staro misel, da bi se med Kresnicami in Vernikom zgradil most. Lani so se te zamisli oprijeli čisto resno. Na čelo odbora je bil izvoljen agilni šolski upravitelj Ivan Tomc. Na poziv gradbenega odbora se je razgibala vsa okolica in kmetje so začeli podpisovati svoje obveze v denarju, lesu, vožnjah in drugih dajatvah. Nato je gradbeni odbor stopil v stik z ljudsko oblastjo, zlasti so našli razumevanje pri okrajnem ljudskem odboru Ljubljana-okolica.

Zdaj so se preddela za postavitev mostu pri Kresnicah že začela. Te dni je začel s preiskavo savskega dna geološki zavod Slovenije. Strokovnjaki Geološkega zavoda so postavili na reki Savi dva odra, enega na kresniški, drugega na levem bregu pri Verneku ter so začeli s sondažnimi deli. V dno so zavrtali svedro in iščejo primerne plasti, kamor bodo kasneje postavili mostovne nosilnice.

Gradbeni odbor za novi most je naročil že tudi potrebne načrte, ki jih je izdelal strokovnjak Ljubljanske univerze prof. Lapajne. Bodoči savski most bo visečega sistema, počival bo na debelih jeklenih vrveh. Most bo dolg 170 metrov, širok pa 6 metrov, širina vozišča bo merila tri metre. Most bo počival na dveh mornikih, ki bosta 80 metrov vsak sebi.

Razumljivo je, da ves okoliš pozorno spremlja pripravljalna dela za novi kresniški most. Na postavitvi mostu je zainteresiran širok okoliš do Vač in celo Moravč, saj ni vse od Šentjakoba ob Savi pa do Litija nobenega mostu.

O ugotovitvah geološke komisije bomo poročali ob zaključku pripravljalnega dela. Kakor smo obveščeni že sedaj, je komisija našla zadovoljive plasti karbonskega škriljevca v globini 5 metrov pod savsko strugo, ki bodo verjetno zadosti vzdržni, da bodo na njih počivali nosilci bodočega kresniškega mostu.

Solze partizanskih vdov

Čuden naslov kaj ne? Pa je vendar resničen. Ko grem po cesti in srečavam otožne vdove naših padlih borcev, se oko orosi tudi meni. Zakaj vendar? Kar spomnimo se nazaj na dneve, ko so se naši možje borili po naših gozdovih za srečnejšo in lepšo prihodnost nas vseh in zanjo dali tudi svoje najdražje, kar so imeli — svoje življenje. Koliko nesrečnih žena je takrat jokalo noč in dan! In kaj ne bi jokale! Saj smrt ni iztrgala ženi samo moža, ampak tudi otrokom skrbnega rednika in dobrega očeta. V edino tolažbo nam je bilo to, da bodo tudi za nas poskrbeli za lepše življenje; doživele bomo pokojnino in mirno živele s svojimi otroki.

In bilo je tudi nekaj let tako. Marsikatera vdova je pa sprevidela, da ji bo pokojnina le premajhna za hrano in obleko zase in za otroke. Videla je nadalje, da ji otroci rastejo iz dneva v dan in da potrebujejo vsak dan več. Odločila se je, da si bo poiskala kje kakšno službo da si še sama nekaj zasluži, da bo otrokom lahko kupila vsaj najnujnejše, kar morajo imeti. Tako je potekalo leto za letom. Otroci so rastli in začeli hoditi v šolo. Vsak razumen človek pa ve, kako je materi, ko gleda in opazuje svoje doraščajoče otroke. Sama skrb iz dneva v dan, kako jih bo pripravila za šolo. Poleg teh skrbi so pa prišle še večje brige.

Časniki so začeli pisati o ustavitvi pokojnin in o starosti ovdovelih žena. Marsikatera partizanska vdova je dejala: »Takrat, ko se je moj mož boril v hosti, ga nihče ni vprašal, koliko let ima njegova žena, ki je doma.« Sedaj, ko smo same, nas pa gnjavijo s pokojnino. Po nekaj mesecih takih in podobnih govoric je res prišlo do tega. Pokojnine so ustavijo.

Ko je prišel prvi julij, so bili čeki naših pokojninskih nakazil precej suhi in skromni. Marsikateri vdovi se je tresla roka, ko je držala v roki pero ali svinčnik da podpiše ček. Pa kaj se ji ne bi pri današnji draginji! Danes ji bo manjkalo marsikje in marsikaj.

Prizadete smo seveda v prvi vrsti tiste vdove, ki smo v službah. Vprašujemo se pa vendar, zakaj je tako. Ali je morda v naših domovih res takšno »zlato življenje«, kot to slišim marsikje od mnogih drugih žena, ki imajo še može?

Ne bi jim želela, da bi tudi te žene doživele čas, ko bi tudi one morale ostati brez moža in se morale boriti za denar, kot se moramo partizanske vdove, če hočemo našim otrokom res ustvariti lepše življenje, kot ga imamo me. Tudi te žene bi potem garale in to podnevi v službi, ponoči bi pa morale delati doma, če bi hotele imeti otroke spodobno oblečene, čiste in zašite. Te žene lahko vse to napravijo pri belem dnevu, in ko pride noč, gredo lahko k počitku. Me pa moramo vse to delati ponoči, pa še ni doma vse v redu.

In spet se vprašujemo: ali niso bili tudi naši možje v službi in si prislužili iste pravice kot vsi drugi? Zakaj se je pokojnina ustavila tem vdovam, če so uslužbene, saj če katera dela, vendar s tem koristi sebi in skupnosti? Zdi se mi potrebno poudariti, da so možje, ki so o tem razpravljali in končno tudi tako odločili, videli pri teh vdovah le njihove »lepe« dohodke, niso pa videli njihovih žuljavih rok in zmučenih teles. Zato se nam danes solzi oko, ker se čutimo močno prizadete, ker smo le me, ki garamo in delamo, prikrajšane in nimamo danes tistega, kar so nam prislužili naši možje!

J. H.

KOTIČEK ZA GOSPODINJE

Kaj naravmo v vrtu še ta mesec

Povrtnina. — Grah in fižol pridno trgamo. Na gredice, s katerih smo pospravili zgodnji grah, zgodnje kolerabice in solato, takoj posadimo zimsko endivijo, glavnato solato, kodrasti kapus rožni kapus in mangold. Če zgodnjega krompirja nismo sadili preveč na gosto, posadimo zdaj vmes zimsko zelenjavo (belo zelje, ohrovt, kodrasti in rožni kapus). Pozni grah, ki smo ga obtrgali, po močnem dežju rad še enkrat obrodi.

Zadnje dni meseca posejemo gredice, ki so prazne in ki smo jih vnovič globoko prekopali, letošnje seme črnega korenja, ker ima potem drugo leto lepše korenine kakor tisti, ki ga sejemo spomladi. Tudi za krebuljo je bolje, če jo sejemo že zdaj, ker spomladi vsejana navadno le počasi raste.

Zgodnji letošnji grah posejemo lahko še v drugo. Paradižnikom porežemo vse stranske poganjke glavne poganjke pa sproti privezujemo. Kakor hitro prične delati zelena gomolje, ji porežemo zgornje stranske korenine, da se gomolji lepše razvijejo. Zeleno, paradižnike in cvetačo moramo večkrat zaliti z gnojnico.

Rože. — Odcvetele vrtnice porežemo hkrati z dvema ali tremi listi, ki so pod cvetom, da dobimo lepe odganjke za jesensko cvetje.

Zadnje dni tega meseca razmnožimo najlepše nageljne s potaknjenci ali pa z grebeni. Dalije privežemo k palicam.

Rastline v lončkih je treba sem pa tja zaliti z gnojnico (najboljši je razredčeni kravjek: kurji in zajčji gnoj je zanje preoster in jim več škoduje, kakor koristi). Tudi prst v lončkih moramo vedno na vrhu rahljati, da se ne naredi skorlup.

Škodljivci. — Kapusov belin leže zdaj svoja rumena jajčeca na spodnjo stran listov kapusnic; ta jajčeca moramo sproti pokončavati. Mlade gosenice, ki žive spočetka skupaj, in sive listne uši, ki jih nahajamo na zelju in ohrovtu, zmečkamo, preden se preveč razmnože.

Dr Minko Bric
Novo Celje

Na vlaku

Ko je pripeljal vlak na celjsko postajo, se je vsula velika množica ljudi izza železne pregrade proti vagonom. Bila je sobota in vsakdo je hitel, ali na nedeljski oddih ali pa k svojim domačim. Z veliko težavo sem se preril do stopnic vagona, ko me neka mati z otrokom v naročju očitajoče pogleda in reče: »Boste ja pustili otroka naprej.« Komaj sem dobro reagiral na njene besede, me je že spodrinila in si s komolci utirala pot v notranjost vagona. Sedeža jaz nisem dobil, sem pa na zelo ozko odmerjenem prostoru stal, zdaj na eni, zdaj na drugi nogi na hodniku.

Vlak je hitel proti Ljubljani. Da bi mi čas hitreje potekel, sem začel opazovati svoje sopotnike. V oddelku za matere in otroke so bili sami očetje brez otrok, matere z otroci pa so se tiščale v kupejih za kadilce. Z veseljem sem opazil, da je moja znanka s stopnic dobila prostor v oddelku za kadilce. Ni bila sama z otrokom, tudi trije drugi otroci so vriščali v prenapolnjenem kupeju.

Kot zdravnik sem postal pozoren na dva potnika, katerih zunanjost ni kazala najboljšega zdravja. V spomin sem si poklical vse tuberkulozne bolnike in kaj hitro uvrstil tudi ta dva med nje. Vedel sem, da imata obadva odprto pljučno tuberkulozo.

Pogovor v kupeju za kadilce je postal živahen. Tudi moji znanki s stopnic je žarel iz oči vroč in vesel temperament. Začeli so s pogovorom o vremenu, kakor je pač stara navada pri ljudeh, ki se prvikrat peljejo skupaj. Od vremena so prišli na bolezni, na prehlad, ki je v takem spremenljivem vremenu tako pogost, na kašelj, ki tako rad spremlja prehlad, in še na druge, zanje aktualne teme in probleme.

Ves ta pogovor je spremljal in prekinjal mučen kašelj obeh tuberkuloznih bolnikov. Kašljala sta, ne da bi dala robec ali roko pred usta. Ali sta to delala hoté ali nehoté, o tem si nisem bil na jasnem. Bila sta prijazna in matere so jima zaupale od časa do časa svoje malčke, da jih pozibata na svojih kolenih, da bi one lahko nemoteno pokadile cigareto. Steklenica vina je potovala od materinih ust preko tuberkulozno-bolnih v usta nežnih otrok. Prešern smeh je zaoril med njimi in kmalu je prišlo do bližnjega spoznavanja in to s stikanjem rok in poljubovanjem. Moja znanka s stopnic je bila z vožnjo zadovoljna in je prišla na svoj račun. Na prihodnji postaji sem izstopil.

Po poti do doma sem premišljeval o veliki nizkotnosti nekaterih tuberkuloznih bolnikov, ki delajo s svojim nedisciplinira nim ponašanjem nevarnost za celo okolico, in o nekaterih nespametnih materah, ki na ta način lahko postanejo ubijalke svojih lastnih otrok.

ANEKDOTE

Angleškemu pesniku T. S. Eliotu je poslala davkarija obrazec za davčno napoved, ki jo je vestno izpolnil. Pri vprašanju na obrazcu: »Kdo je pri poslu še udeležen?« je T. S. Eliot pomislil trenutek in brez obotavljanja napisal: »Samo davčna uprava!«

Hamburški nogometaš Posipal se je sešel z nekim mladeničem, ki se je hotel postaviti. Širokoustil se je, da je pred dnevi takoj po zajtrku pretekel 12 kilometrov v pol ure. Končno je vprašal Posipala: »Ali bi tudi vi zmogli kaj takega?« — Nogometaš je premeril širokoustneža in mu hladno odgovoril: »Dragi moj, teči sicer ne bi mogel — pač pa lagati!«

*

Znanega ameriškega humorista Marka Twaina je nekoč vprašal neki mladič: »Ali je res, da ste pasli govedo, preden ste postali pisatelj?«

»Res je,« mu je odvrnil Twain, »zato pa še danes lahko že od daleč spoznam vsako govedo.«

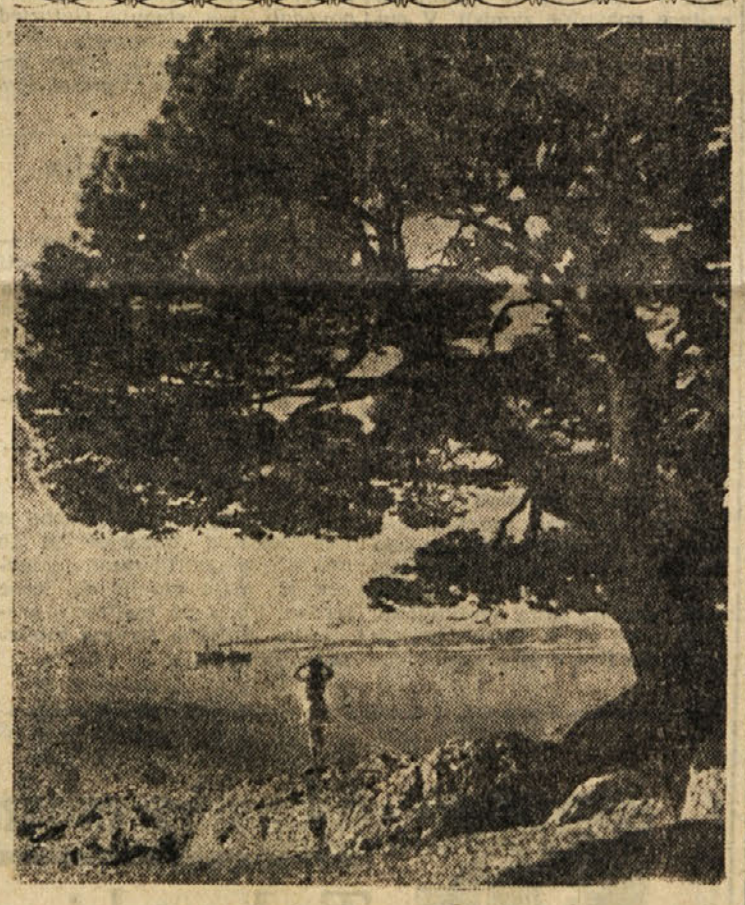

Motiv iz okolice Makarske

Francoski kriminalni film
PANIKA

Neznanec je v nekem pariškem predmestju umoril starko Nobletovo in jo oropal. Inspektor Michelet storilca ni mogel hitro najti. Samo mehanik Alfred je povedal, da je bilo žrtvi ukradeno 7000 frs. Iz zapora se

Prizor iz filma »Panika«

je vrnila Alfredova ljubica Alice. Skrivaj sta se sešla, kajti Alice je šla sedet namesto njega v ječo. Meščani so začeli sami iskati morilca Nobletove v ekscentričnem dr. Hiru, astrologu. Alfred, resnični morilec, je to mnenje še podpihoval in ga širil, kajti Hire je bil nevarna priča zanj. Alfred ga je hotel zaklati, pa mu ni uspelo. Zato je pa storila Alice vse, da bi rešila ljubčka suma umora. Omrežila je dr. Hira, nato pa skrivaj zanesla v njegovo sobo torbico umorjene. Alfred je zbobnal skupaj ljudi, in ko doktorja ni bilo doma, so vdrli v njegovo stanovanje in našli dokaz, da je morilec. Ko se je dr. Hire vrnil z dežele v svojo četrt, so ga pričakali razjarjeni, nahujskani meščani. Padli so po njem in ga hoteli linčati. Zbežal jim je na streho, ljudje in policija pa za njim. Hiru je spodrsnilo in komaj se je še ujel za žleb, toda moči so mu popustile, pomoč je bila prepozna. Padel je in se ubil. Priče ni bilo več. Ne, še mrtev je Hire pokazal na pravega zločinca. V doktorjevem fotografskem aparatu so našli nerazvit posnetek starkinega umora. Morilec je bil Alfred.

*

Nemški film
„MAJA V TANČICI"

Svetovno znani plesni pari Nemčije, Francije, Belgije, Italije, Holandske, plesna skupina hamburške Državne opere, Mladinski balet, Hiller-Girls, vodne vile, revijski plesi in baletne točke, šlagerji.

Vse mesto govori o reviji, ki je večer za večerom polnila nočni lokal s čudnim naslovom po znani Goyevi sliki »Maja v tenčici«. Umetniško vodstvo zabavišča sta imela Rubin — nadrealistični slikar in njegova prijateljica Melly. Vsakdanji program: sedem revijskih scen, vmes pa dražljive plesalke, plavajoče vodne vile, pevke in pevci, kvarteti, mednarodni plesni pari, artisti in komiki, šlagerji, »humor« in ritem.

Krona vsega tega bučnega sporeda je »umetnica« Helga Pitt, drugače marljiva hčerka Prickwitzovih, ki je doma veljala za bolniško sestro na kliniki dr. Kirsta. Helga je noč za nočjo plesala v lokalu in služila družini denar, oče, zagrizen nasprotnik plesa in gledališča, je pa mislil, da ima zmerom nočno službo. Dr. Kirst je vedel za skrivnost, Helgina mati, ki je postala garderoberka v zabavišču, pa ne. Nazadnje je tudi gospod Prickwitz prijel za delo; prodajal je sekt. Ponudit ga je šel seveda v zabavišče. Tam je sedel večer za večerom dr. Kirst, tam so se našli zdaj presenečeni Prickwitzovi. Helga Pitt je postala Helga Prickwitz in namesto dr. Kirstova bolniška sestra v sanatoriju — njegova žena. Garderoberka se je spremenila v gospo Prickwitzovo, lastnik lokala Huber si je pa zaradi dosti norčavega sporeda napolnil listnico.

Poverjenikom Prešernove družbe!

1. Prosimo, da nam sporočite najkasneje do 25. julija število do tedaj vpisanih članov Prešernove družbe ne glede na to, ali so članarino že plačali in ste jo odvedli ali ne. POSEBEJ navedite število tistih članov, ki zanje pričakujete, da se bodo vpisali v članstvo tedaj, ko jim boste obenem že tudi ponudili knjige (t. j. meseca novembra).

Najkasneje 1. avgusta moramo tiskarnam sporočiti naklado, v kateri naj tiskajo letošnje knjige Prešernove družbe. Zato opominjamo poverjenike in vso javnost, da bomo poznejša sporočila in vpise le težko upoštevali.

2. Do 1. septembra nam nadalje sporočite, koliko in katere izmed petih knjig želite vezane v polplatno oziroma platno. Doplačilo za vezavo koledarja v polplatno je 100 din, v platno pa 200 din, za vsako izmed ostalih knig pa v polplatno 80 din in v celo platno 160 din.

3. POHITITE Z VPISOVANJEM ČLANOV. Ker bo stala Družbo vsaka zbirka 500 din, storite vse, da zberete ČIM VEČ PODPORNIH IN USTANOVNIH ČLANOV. Imena podpornih in ustanovnih članov, ki bodo plačali članarino do konca tega meseca, bomo priobčili lahko še v koledarju za leto 1954, sicer pa šele v naslednjem letu.

Kadarkoli nam pišete, nam sporočite tudi natančen naslov, kjer navedite tudi pošto in železniško postajo.

GLAVNI ODBOR PREŠERNOVE DRUŽBE.

Kino »Svoboda-center« v Trbovljah (Delavski dom)

predvaja nemški revijski film

»MAJA V TANČICI«

Predstave od petka do sobote.

Kino »Svoboda« v Trbovljah II

predvaja francoski kriminalni film

»PANIKA«

Predstave od sobote do ponedeljka.

Razpored predstav bo razviden z lepakov.

Rojstva, poroke in smrti

Meseca junija je v trboveljskem okraju umrlo 33 ljudi, rodilo se je pa 78 otrok. Poročili so se sledeči:

Dol pri Hrastniku: delavec Vincenc Kolander in delavka Hedvika Dolanc.

Hrastnik: delavec Jože Span in poljska delavka Ljudmila Bizjak; delavec Franc Rizmal in nameščenka Jožefa Kraus; trg. poslovodja Mihael Ačkun in administratorka Milena Urana.

Loka pri Zidanem mostu: delavec Leopold Očko in gospodinjska pomočnica Kristina Krajšek; upokojenec Jernej Plavec in gospodinja Frančiška Kajtna; železničar Leopold Weber in trg. pomočnica Ivana Kuhar.

Podkum: krojač Jože Medvešek in kmetovalka Vida Podbevšek; mlinar Henrik Potrpin in gospodinja Ana Medvešek.

Radeče: delavec Albin Martinič in delavka Pavla Kramžar, roj. Fon; kmečki delavec Janez Knap in gospodinjska pomočnica Frančiška Oblak; kmečki delavec Rudolf Sotlar in gospodinjska pomočnica Julijana Ratajc.

Trbovlje: sedlar Ivan Vidic in cestna delavka Alojzija Flere; šofer Franc Sirk in gospodinjska pomočnica Marija Logar.

Trojane: kmetovalec Janez Sešlar in gospodinja Leopoldina Zotlar.

Zagorje: pomožni kovač Otmar Polc in delavka Frančiška Železnik; rudar Franc Lazar in gospodinjska pomočnica Justina Matko; delavec Egidij Rep in gospodinja Frančiška Bokal; predmetni učitelj Karel Klanjšek in učiteljica Marija Dovič; čevljar Viktor Hribar in delavka Silva Fučkar.

C. K. 18

Enajst let pozneje

Ko je začutil v svojih rokah njeno vitko, gibko telo, si je mislil: presenetil sem jo! Tega ne bi smel storiti.

Tudi ona se ga je začela braniti. Poskusila ga je suniti od sebe. Glavo je nagnila stran.

Takrat jo je pa prijel čvrsteje. Pritisnil je njeno glavo k svojemu obrazu. Poljubljal in poljubljal jo je neprestano, divje, obupano.

Končno jo je izpustil.

Opotekla se je in se naslonila z rameni na neko drevo, čigar deblo se je lesketalo kot srebro. Ni ga pogledala. Strmela je mimo njega tja v daljavo, kakor da ga sploh ne vidi.

»Ne smeš odpotovati... Kostanca!« jo je prosil. »Sedaj ne več!« Hotel je govoriti glasno, zapovedujoče, toda njegov glas je zvenel kot tiho šepetanje.

Tu pa je Konstanca zajokala. Tih, neslišen je bil njen jok. Njen obraz je bil mil, nespačen. Le solze so ji drle iz oči; zlatorjava barva teh oči je postala naenkrat črna.

Ob njenem joku mu je postalo grenko pri srcu. Stopil je k njej in jo zgrabil za ramena. »Kaj je?« jo je vprašal jezno. »Zakaj jočete? Ali je... ali je res tako strašno, če vas ljubim?«

Ni mu odgovorila, samo njene roke so tipale in iskale nervozno okrog pasu; končno je našla robec in si ga pritisnila na oči. Njegove roke so še vedno ležale na njenih ramenih.

»Govorite, prosim!« jo je rotil. »Spregovorite vendar besedo! Ali je bilo res tako strašno, kar sem storil?«

Tedaj pa je nad njim zavpila. Kar naenkrat. Glasno. Divje. Dobesedno bruhnilo je iz nje: »Ne!« je zakričala. »Ne!« Nato pa, kakor da je spet prišla k zavesti, mu je rekla tiho, komaj slišno: »Vi... vi vendar o meni nič ne veste...«

On pa ji je odgovoril: »O, kako dobro je, da ne vemo ničesar eden o drugem...«

—

Kakšna jesen! Povsod je zorelo grozdje. Jagode na grozdju so bile velikanske. Trta se je šibila pod težo grozdov. Na sadnem trgu v Kataniji ni bilo več prostora za pisane košare z grozdjem. Nebo pa je bilo še bolj temnomodro kot kdaj koli. Ob večerih so vzdihovale in jokale iz vseh kotov, iz vsake kavarne omamno zveneče mandoline, kakor bi bile omotene, pijane... Še vedno je pritiskala silna vročina. Bila je neznosna, dušeča. Noči niso prinašale nobenega olajšanja od te moreče sopare. Silvina se je premetavala v svoji postelji in strmela budna, brez spanja v gube moskitne mreže nad seboj, ki je bila videti kot zvon. S široko odprtimi očmi je poslušala glasen, vabljiv smeh, ki se je slišal v njeno sobo iz vrtnega gledališča v vili Bellini. Ta smeh je bil od noči do noči vedno bolj glasen in zapeljiv...

Preživljala je noči brez spanja. Že na vse zgodaj je vstajala, kakor hitro je zaslišala raznašalce mleka. Potem je šla k zajtrku na eno ali drugo izmed številnih teras, ki so bile prilepljene na pisano vilo družine Marziani. V višine je gledala doli na vso bujnost tropskega vrsta, na vso to divjo mešanico najrazličnejših rastlin, ki so rastle, se bohotile in širile v neizprosnem boju za svoj prostor pod soncem.

Brez cilja je tavala in begala po cestah mesta, kupovala s pisanih vozičkov oranže in agrume ter prispela tako brez posebnega truda na morsko obalo. Prostor za kopanje. Nikogar ni bilo tamkaj v teh zgodnjih jutranjih urah, nihče je ni videl, ko se je v svojem črnem kopalnem kostumu predajala valovom.

Morje je bilo mlačno in nemirno. S svojimi mehkimi šapami je udarjalo na obalo in se spet umikalo, se vrtinčilo v bliskajoče pene ter risalo svoje srebrne črte nad temno globino.

Silvina se je prepuščala valovom, da so jo nesli po mili volji. Na ustnicah je okušala slano vodo in premišljevala, kako lepo bi bilo, če bi se potopila.

Pred tremi dnevi se je vrnila z izleta na Etno. Pred tremi dnevi jo je Niko poljubljal pod oljkami. Od takrat ni več vedela, kaj dela in kaj naj stori. Prehitro in z vse preveliko silo jo je navalilo spoznanje, da Nika ne sovraži, da ga sploh ni nikoli sovražila. Da, tako je bilo. Kako bi se sicer moglo zgoditi, da je že tri dni trepetalo v njej presladko čustvo: »Ljubi me! Ljubi me!« Toda vsakokrat je premagala to čustvo; poskušala si je priklicati v spomin dogodek pred enajstimi leti v Forchi, a vsi ti spomini so bili prešibki, preslabotni proti novemu čustvu, ki jo je sedaj prevzelo. Kaj je storil takrat? Nič! Padla je v prepad. Nesrečno naključje in nič drugega. Otresla si je grenke kaplje z ustnic. Toda njegov beg? Niko vsekakor živi v mislih, da je njegova Silvina mrtva, da je ni več. In obveznosti je imel! Tu je bil na primer njegov brat Jörn, na katerega je bil tako navezan.

Začela se je smejati sama nad seboj. Sama je iskala zanj najrazličnejša opravičila in jih tudi našla. Sedaj, po tolikih letih!

Plavala je nazaj k obali in se vlegla v vlažen pesek. S kopalne čepice ji je curljala voda. Snela jo je z glave in si stresla lase. Ali je Niko res brez krivde? Ne, ni! Ni brez krivde. Pa tudi z menoj je tako. Pozabiti moram. In spet se je zasmejala. Začutila je znova, kako raste v njenem srcu vroč, bolesten občutek sreče, po kateri je hrepenela toliko let.

Vstala je in se dvignila na kolena. Z zameglenimi, zasanjanimi očmi je gledala tja po morski gladini. »Če mu povem, da sem Silvina, me bo morda celo spodil!« Tako je govorila sama s seboj in mislila in mislila. Smeh na njenih ustnicah je zamrl. Toda v takem primeru bo napravila z njim natančen obračun! »Vse njegove napake proti mojim. To, kar je storil on proti meni, in to, kar sem zagrešila jaz.«

In ko je prispela s svojimi oranžami in celim naročjem cvetja domov, je bil Hassolt že pri zajtrku. Očital ji je, da so njeni jutranji sprehodi norost. »Na obali se lahko temeljito prehladiš!«

V ostalem je bil v takem nastrojenju, da si slabšega misliti ne moreš. Že cele tri dni je iskal in lovil Jürgena Vopelija. Poklical je njegov laboratorij v Borgu in telefoniral tudi v Agrigento. Jürgena Vopelija pa ni bilo nikjer. In poleg tega sedaj še to čudno vedenje Silvine, odkar se je vrnila z zadnjega izleta. Če jo je vprašal, kje naj bi bil Jörn, je brezbrižno skomignila z rameni. In če jo je spet vprašal, kako je bilo na izletu, mu ni rekla drugega kot: »Lepo je bilo!« To pa je tudi bilo vse. Več sploh ni govorila. Hodila pa je sedaj z nekim čudnim, novim izrazom v obrazu, ki mu je dal misliti.

Nekaj se je moralo pripetiti. Toda kaj? Hassolt se je napotil v Borgo, kjer je bil Jörnov laboratorij. Odšel je tja v pričakovanju, da bo našel tamkaj vsaj rdečelaso dekle, ki so jo klicali za gospodično Cordo. Morda bi mu vedela ona povedati, kje je Jörn. Toda ko je prišel tjakaj, je našel povsod zaklenjena vrata.

Ko se je vračal domov, se je zagrizel v fiksno idejo, da se mu Jürgen Vopeli morda nalašč izmika. Pa je opustil to misel in se spet povrnil na čudno zadržanje Silvine v zadnjih dneh po izletu. V mislih si je predstavljal, da je bila več ur v družbi z Nikom. Ali jo je na tej dolgi poti na vrh ognjenika morda spoznal? Ali se mu je mogoče ona dala spoznati? Ali je sploh vedel, kaj doživlja Silvina v svoji notranjosti in kaj se je zgodilo? Nič ni vedel.

V Via Pastore se je srečal z Vecchionijem. Imel je na glavi spet svoj slamnik, ki ga je nosil postrani. Leno je pohajkoval. Ko ga je Hassolt zagledal, se je spomnil na skrivnostno pripombo, ki jo je napravil ta Italijan pri ogledovanju saracenskega bodala, namreč: da bi mogel o tem povedati neko majhno povest.

Hassolt ga je zaklical po imenu. Ko se mu je Vecchioni nad nepričakovanim srečanjem veselo nasmejal, ga je Hassolt že začel izpraševati

(Dalje prihodnjič)

Za kratek čas

10 novih kemičnih prvin

Od leta 1937 do danes so odkrili deset novih kemičnih prvin. Štiri teh prvin spadajo v okvir Mendeljeve prirodične lestvice 92. kemičnih elementov in zavzemajo sedaj tista mesta, za katera so do tedaj samo domnevali, da jih morajo izpolniti štiri neznane kemične prvine. Periodični sistem ali lestvico kemičnih prvin je dognal ruski kemik Dimitrij Ivanovič Mendelev, ki je živel od leta 1834 do leta 1907 skupaj s kemikom Mayerjem. Na periodični lestvici so kemične prvine razvrščene po točno določenem pravilu in po svoji specifični ali vrstni teži, tako da so lahko dognali tista mesta, katerih semičnih prvin še niso do zadnjega odkritja poznali. Zanimivo je, da so te prvine šele v zadnjem času odkrili. Ostalih šest novih kemičnih prvin pa ne spada v omenjeno periodično lestvico. Najlažja kemična prvina na lestvici je vodik, najtežja pa uran. Šest kemičnih elementov, ki ne spadajo v periodični sistem kemičnih prvin, je težjih kot uran. Zato spadajo v skupino tako imenovanih transuranskih prvin.

Vsaka kemična prvina ima svojo atomsko število. Tako imajo na primer štiri še nedavno neznane prvine, ki so jih odkrili po letu 1937, atomske številke 43, 61, 85 in 87 na periodični tablici kemičnih prvin.

Kemični strokovnjaki morajo vselej dokazati, ko odkrijejo novo kemično prvino s kemičnimi poskusi, in ima tista prvina svoje posebne kemične lastnosti, po katerih se razlikuje od vseh ostalih, in da se od ostalih prvin lahko loči.

Pred letom 1937 so izvedenci jedrne fizike že toliko poznali ustroj atomov in njihovih jeder, da so lahko osnovano domnevali, da štirih neznanih prvin periodične lestvice kemičnih prvin ni najti na naši zemeljski obli v prirodi, da morajo biti radioaktivne in da bi jih morda lahko izdelali.

Po letu 1937 so kot prvo odkrili umetno kemično prvino atomska številka 43. Italijanska znanstvenika C. Perrier in Emilio Segré sta namreč računala, da morata dobiti kemično prvino atomske teže 43, če bombardira atom molidbena, ki ima atomsko težo 42, z jedrom atoma težkega vodika, ki ima atomsko težo 1, in sta enostavno zaključila, da 42 in 1 je pač nujno 43. Poskusi, ki sta jih izvedla, so dokazali, da sta imela prav. Jedra težkega vodika ali euterona so v ta namen ustvarili s ciklotronom kalifornijskega vseučilišča. Z vodikovimi jedri bombardirani molibden so poslali raziskovalcema Perrier in Segre v Italijo. Ta kemična snov je bila radioaktivna. Njena količina je bila tako neznatna, da je niso mogli niti videti skozi najsodobnejši drobnogled.

Med znanstveniki je navada, da vsak sam krsti svoje odkritje z imenom, ki se mu zdi najbolj primerno. Italijanska učenjaka sta šele po desetih letih objavila, da sta dala novi kemični prvini ime tekmezij po sorodni besedi grškega izvora tehnika. S tem imenom sta hotela poudariti, da je kemična prvina, ki sta jo odkrila, prva, ki jo je človek izdelal s tehničnimi sredstvi.

Cerkvena poroka v kletki

Pred nedavnim je zagrebški »Horizont« objavil zanimiv članek z naslovom: »Firma Vatikan & Comp.« Posnemamo nekatere misli, iz katerih je razvidno, kako nesramno a včasih vendar uspešno borbo vodi Vatikan, da bi v svojih rokah obdržal vse vire, ki se mu sicer izmikajo, a so mu potrebni za kopičenje ogromnih denarnih sredstev, da podpira boj reakcionarnih sil proti delavstvu ter oživljanje fašizma po svetu. Kljub takemu prizadevanju Vatikana in njegovih valptov pa ljudje v naprednih deželah čutijo vedno manj potrebe po veri in verskih obredih. Da bi držali ljudi pod svojim vplivom, se oprijemljejo novih, atomski dobi odgovarjajočih oblik. Tako so vatikanski emisarji v Parizu za božič 1952 izobesili plakat s takim napisom: »Sin božji vas pričakuje na polnočnico — v kinu Batignolles«. Pri Parižanih je to izzvalo ogorčenje in posmeh, čeprav so navajeni tudi drugih senzacionalnih in kričečih plakatov.

Kakšnih sredstev se Vatikan poslužuje, da drži ljudi okoli svojih pastirjev, kjer mu to več ne uspeva z običajnimi verskimi obredi, in da veča svoje dohodke, kažejo še te sličice:

Vatikan je odobril cerkveno poroko, ki je bila z vsemi cerkvenimi obredi izvršena v kletki med dvema zverinama. Sporočil je celo, da je tej poroki prisostvovalo mnogo vernikov in da zverini nista prav preveč renčali. Vatikan je tudi pohvalil duhovnika cerkve Sv. Elizabete, ki je krstil dva mlada leva in izvršil cerkveni obred krščenja med odmorom predstave v nekem cirkusu. Vatikan je celo dal za zgled vsem duhovnikom duhovnika iz Amerike, ki pri službi božji vernikom v razvedrilo prikazuje razne »hokus-pokuse« s tem, da iz nekega posebnega tulca vlači razne predmete in pri tem govori: »Če jaz to lahko napravim, a vi tega ne razumete, kaj lahko šele Bog v svoji vsemogočnosti napravi.« Pred kratkim pa je bilo deležno posebnega vatikanskega blagoslova dekle, ki se vsako nedeljo pojavlja na prižnici v cerkvi, da s svojo lepoto in ženskimi čari priteguje veliko ljudi — predvsem moških — k molitvam.

Starega pregovora: »Cilj posvečuje sredstvo« kot vidimo, se krčevito oprijemlje vsa vatikanska agentura Oba, cilj in sredstvo, pa sta vredna obsodbe.

Da je cilj vseh teh ceremonij izžeti iz vernikov čimveč denarja, navajam še druge otipljive dokaze:

Katoliški list »Ebony«, ki izhaja v Ameriki, je prišel do nadvse pohvalne zamisli. V eni svojih številk je objavil naslednje: »Kako bom dobil magično formulo, da uspešno molim? Kje bom molil? Kako si bom zapomnil, kako bom prišel do denarja, kako se bom spoznal z vplivnimi osebnostmi? Napravite poskus za pet dni. Pošljite nam karto za odgovor in vaš naslov. Priložite samo en dolar. Mi vam bomo poslali magično formulo, kako moliti Boga. Uspeh je zagarantiran. Če ne boste imeli uspeha, nam pišite še enkrat in mi vam bomo vaš dolar vrnili. Mi ne potrebujemo denarja (?!). Pišite nam ponovno. Naš naslov je: Atomic 507 Fifth av. Dept. New York 17 NY.«

V nekaterih cerkvah v Ameriki so montirali posebne nabiralnike za denar. Več denarja ko kdo vrže v nabiralnik, dalj časa sveti električna svetilka pred tem ali onim svetilnikom. Prav tako se v Lurdu Marija prikazuje tem dalj časa, kolikor več denarja ste vrgli v poseben nabiralnik. Da je Vatikanu mnogo bolj kot vernost potreben denar, kaže še sporazum med veliko tovarno osvežujočih pijač »Franch« in Vatikanom. Po dogovoru je za javnost izdala plakat, na katerem je prikazan Kristus, ki proč obrača glavo, ko mu rimski vojak ponuja gobo, namočeno v kisu. Pod podobo pa piše: »Če bi mu ponudili osvežujočo pijačo znamhe »Franche« — ne bi obrnil glave.« —

VSEJ JAVNOSTI!

Obveščamo vse prijatelje dobre knjige, da smo dali letošnje knjige v tisk. Najkasneje do 1. avgusta morajo tiskarne vedeti naklado knjig. Zato nam morajo poverjeniki in knjigarne do 25. julija sporočiti število članov. Da v jeseni ne bo kdo ostal brez knjig Prešernove družbe, pohitite z vpisom v družbo. Članarino 240 din lahko plačate tudi pozneje in v obrokih.

Posebej apeliramo na vse, ki to morejo, da se vpišejo v prešernovo družbo kot podporni ali pa ustanovni člani; podporna članarina je za posameznike od 500 din navzgor za kolektive pa od 5000 din. Ustanovnina znaša 25.000 din. Imena tistih podpornih in ustanovnih članov, ki bodo nakazali denar do 25. julija, bomo objavili tudi v koledarju.

Podprite prizadevanje Prešernove družbe in omogočite neomejeno širjenje napredne ljudske knjige.

GLAVNI ODBOR PREŠERNOVE DRUŽBE.

Za dobro voljo

Pisec filmskega scenarija, po katerem bi igral prvo vlogo Hans Moser, se je pred dokončno stilizacijo hotel posvetovati z Moserjem. Domenila sta se za sestanek. Moser je vprašal: »Kje se dobiva?« Pisec je odvrnil: »Kjerkoli že.« — »In ob kateri uri?« — »Mi je tudi vseeno!« Nato Moser: »Dobro, prišel bom točno!«

— — —

Kellerja, znanega pisca novel, sreča v zgodnji jutranji uri dijak, opotekajočega se po ulici. Keller ga vpraša: »Ali mi morete povedati, kje stanuje Gottfried Keller?« Dijak se zasmeje rekoč: »Saj ste vi Keller« — »Tepec neumni, to sam vem. Vprašal sem te, kje stanujem.«

Redna registracija motornih vozil

Sporočamo vsem interesentom, ki še niso dali registrirati svojih vozil v teku leta 1953, da bo ta registracija dne 25. julija 1953 pri Tajništvu za notranje zadeve OLO Trbovlje in sicer od 10. do 13.30.

Iz pisarne tajništva za notranje zadeve OLO Trbovlje

Službo dobe

Sprejmemo takoj v službo 5 kvalificiranih mizarjev in 10 mlajših nekvalificiranih delavcev, ki imajo veselje do lesne stroke. Plača po tarifnem pravilniku. **Splošno strojno mizarstvo, Trbovlje.**

Preklic

Preklicujem obdolžitve o sumničenju, izrečenem proti Silvi Šketako. Silva Golobič, Hrastnik

Razpis

strokovno praktičnih izpitov za osebje v trgovini

Na podlagi Pravilnika o strokovni izobrazbi osebja, ki je zaposleno v trgovini (Uradni list FLRJ štev. 17-172/52), člen 19. ter na osnovi navodil in sklepa odbora za vzgojo kadrov pri Trgovinski zbornici

RAZPISUJE

Trgovinska zbornica v Trbovljah strokovno-praktične izpite in sicer po sledečem razporedu:

V dneh 24., 25. in 26 avgusta v Hrastniku, dne 28. in 29. avgusta v Radečah, dne 3., 4. in 5. septembra v Zagorju, dne 8., 9., 10., 11., 17. in 18. septembra 1953 pa v Trbovljah.

Zadnji dnevi so določeni za popravne izpite iz lanskega leta in za zamudnike.

Kandidati so dolžni takoj izpolniti priglasnico, ki naj jo po svojih upravah dostavijo komisiji za strokovne izpite pri Trgovinski zbornici v Trbovljah.

Obrazec »Prijava« imajo vsa državna podjetja (uprave). Za družni sektor, to je za Kmetijske zadruge pa Okrajna zadružna zveza v Trbovljah, na katere naj se kandidati obračajo.

(Iz tajništva Trgov. zbornice Trbovlje)

Šport v Zagorju

Prejšnjo nedeljo so gostovali kegljači »Bratstva« iz Hrastnika« v Zagorju. Kosali so se tamkaj na novem dvosteznem kegljišču s kegljači »Proletarca«. Zagorjani so v tej tekmi podrli 277, Hrastničani pa 237 lesov.

Na nogometnih igriščih so bile tri tekme. Pionirji iz Okrogarjeve kolonije so proti Zagorjanom zaigrali s 3:0, mladinci Proletarca in Bratstva iz Hrastnika pa 2:0. Prvo moštvo Bratstva je premagalo nogometaše Proletarca s 3:1.

KRIŽANKA

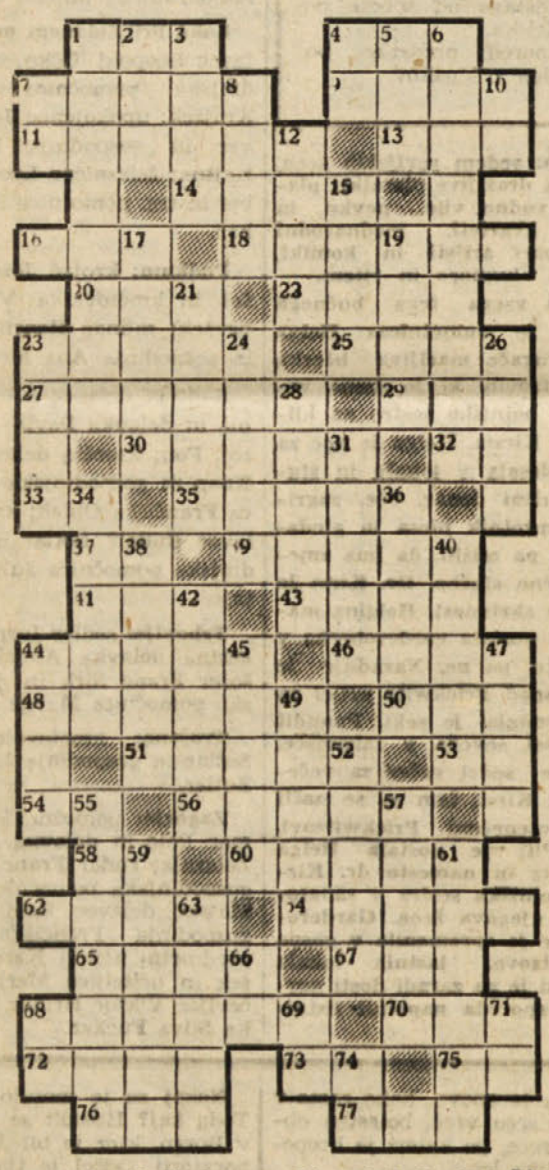

Vodoravno: 1. mladinska organizacija (kratica); 4. poljska cvetica; 7. določena barva; 9. otok v Dalmaciji; 11. obotavljajoče, izmikajoče; 13. obdobje; 14. pladnji (množ.); zaščitna organizacija (kratica); 18. nečlenar; 20. močan, silen; 22. vodna žival; 23. kraj v Istri; 25. plevel; 27. enovit, homogen; 29. žensko ime (ljubkovalno); 30. zli duh; 32. veznik; 33. igralna karta; 35. ga najdemo v panju; 37. množična organizacija (kratica); 39. čitam; 41. orožje primitivnih narodov; 43. Mohamedancem sveto mesto; 44. plin; 46. domača žival; 48. težak, delavec; 50. delo (srbsko); 51. posoda za natakanje; 53. veznik, pogojnik; 54. grška črka; 56. novačenje, nabiranje; 58. kratica za Slovenija-avto; 60. ptič, tudi naš kipar; 62. prečni drog v kozolcu; 64. trgovski popust; 65. skrajšano moško ime; 67. zver; 68. igra obraza (tujka); 70. hitro poteče, mine...; 72. rastlina, plezalka; 73. francoski člen; 75. predlog; 76. osebni zaimek; 77. dragocena tekočina.

Navpično: 1. ljub, zaželen; 2. mesec; 3. je na svatbi; 4. dva različna soglasnika; 5. latinski pozdrav; 6. prebivalci feničanske kolonije v starem veku (izmenj. oblika imena); 7. humano društvo (kratica); 8. pripadnik mongolskega naroda; 10. egiptovsko božanstvo; 12. število; 15 reka v Španiji; 17. zavetišče, ustanova; 19. padavina; 21. mesto v Ukrajini; 23. dekle (v narečju); 24. šibkost, slabost; 26. moško ime; 28. prenašam; 31. nenasitnost; 34. rimsko mestece v Dalmaciji; 36. zamenica za prislov: kot; 38. okamenina, izkopanina; 40. zakotni zdravnik; 42. sredstvo proti malariji; 44. tisti, ki (oziralni zaimek); 45. športni čoln; 47. mesto v Južni Arabiji; 49. naš šahovski mojster; 52. obrtnik; 55. izolator; 57. hišno ime rojstne hiše dr. Franceta Prešerna; 59. kozaški poglavar; 61. okrasni prostori v parkih; 63. pokrajina v Grčiji; 66. ameriški vzklik zadovoljstva (kratica); 68. kratica za mestni svet; 69. ločilni in protivni veznik (pesniška oblika); 70. pomožni glagol; 74. veznik, naslonka (pesniška oblika).

Prodam šivalni stroj »Singer«. Potočnik, Trbovlje, Loke 12.

Mestna klavnica Trbovlje

čestita delovnemu ljudstvu k DNEVU VSTAJE!

Rudniška restavracija

Mirko Šribar Trbovlje

čestita vsem svojim gostom ob *Dnevu vstaje*

ter se še v bodoče priporoča za obisk

Delovni kolektiv in uprava

GRADBENEGA PODJETJA

MEGRAD TRBOVLJE

čestitata

K DNEVU VSTAJE!

Kolektiv in uprava

Mestnega gostinstva Trbovlje

čestitata svojim c. obiskovalcem *ob Dnevu vstaje*

Obiščite naše gostinske obrate, kjer vas bomo postregli z najboljšimi alkoholnimi in brezalkoholnimi pijačami

MESTNO PODJETJE

AVTOPARK

TRBOVLJE

čestita k Dnevu vstaje

in se vljudno priporoča s svojim tovornim in osebnim prevozom

Kolektiv

KNJIGARNE TRBOVLJE

čestita ob Dnevu vstaje vsem odjemalcem, ljubiteljem knjig kakor vsemu delovnemu ljudstvu in se priporoča tudi v bodoče

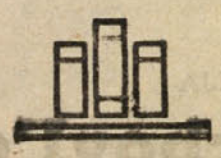

Kupujte v čimvečjem številu v našem podjetju: knjige, tiskovine, učila in šolske potrebščine!

Trgovinska in gostinska zbornica okraja Trbovlje

čestita svojemu članstvu kakor tudi vsemu prebivalstvu svojega okraja k prazniku slovenskega ljudstva

DNEVU VSTAJE

MESTNI KOMITE ZKS

IN

LJUDSKI ODBOR MESTNE OBČINE RADEČE

ČESTITATA VSEMU PREBIVALSTVU OBČINE RADEČE K PRAZNIKU SLOVENSKEGA LJUDSTVA — DNEVU VSTAJE

Borbene pozdrave ob prazniku Dneva vstaje, 22. juliju, pošiljajo delovnemu ljudstvu okraja Trbovlje

KOLEKTIVI IN UPRAVE KOMUNALNIH PODJETIJ,

KURIVOPROMETA

TER PODJETJE ZA PRIDOBIVANJE PREMOGA

na Savi pri Radečah

PRI ZIDANEM MOSTU

TRGOVINA Z ALKOHOLNIMI IN BREZALKOHOLNIMI PIJACAMI NA DEBELO

VINO-LJUBLJANA

Tržna ulica 6

ČESTITA VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU K *DNEVU VSTAJE — 22. JULIJU*

KUPUJE IN PRODAJA ISTRSKA, BRIŠKA, VIPAVSKA, ŠTAJERSKA, DOLENJSKA IN DALMATINSKA VINA, ŽGANJE, LIKERJE, BREZALKOHOLNE PIJAČE ITD. — VEČJE KOLIČINE POSILJAMO VAGONSKO ALI DOSTAVLJAMO S KAMIONI

KOLEKTIV IN UPRAVA

RESTAURACIJE ZIDANI MOST

pošiljata borbeni pozdrav vsem svojim gostom ob 22. juliju, DNEVU VSTAJE slovenskega ljudstva.

Oglasite se pri nas, lepo vas bomo postregli! — Na svidenje!

Vsem svojim odjemalcem čestitata k 22. juliju kolektiv in uprava

MESTNEGA PODJETJA „MESO" v Trbovljah

Vsak dan vam nudimo sveže meso vseh vrst in kvalitetne mesne izdelke. Na svidenje!

DELOVNI KOLEKTIV IN UPRAVA

TOVARNE DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRIA

Radeče pri Zidanem mostu

pošiljata borbeni pozdrav k DNEVU VSTAJE — 22. juliju!

Delovni kolektiv in uprava

Splošnega trgovskega podjetja v Radečah

čestitata k prazniku Dneva vstaje ter se priporočata za obisk svojih poslovalnic!

Mestni odbor ZB Radeče

ČESTITA K DNEVU VSTAJE!

Pohitite z nami v sredo, 22. julija, na grob narodnega heroja Milana Majcna in k odkritju spominske plošče žrtvam fašizma na Brunku!

Borbene pozdrave delovnemu ljudstvu pošiljata ob prazniku DNEVA VSTAJE, 22. juliju vsem svojim naročnikom in odjemalcem ter po njih delovnim kolektivom

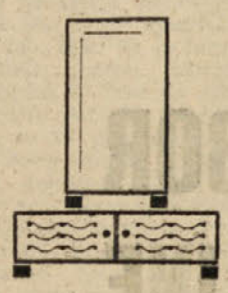

DELOVNI KOLEKTIV IN UPRAVA

Splošnega strojnega mizarstva

V TRBOVLJAH

KOLEKTIV IN UPRAVA

TRGOVSKEGA PODJETJA

„Preskrba" Trbovlje

pošiljata borbene pozdrave ob Prazniku vstaje — 22. juliju!

Obiščite naše poslovalnice in zadovoljni boste!

BORBENI POZDRAV OB PRAZNIKU SLOVENSKEGA LJUDSTVA,

DNEVU VSTAJE — 22. JULIJU

pošiljata vsem svojim potrošnikom in se priporočata za nadaljnji obisk

KOLEKTIV IN UPRAVA

Mestnega trgovskega podjetja, Trbovlje

Mestna klavnica in prekajevalnica

v Radečah

UPRAVA IN DELOVNI KOLEKTIV ČESTITATA K PRAZNIKU DNEVA VSTAJE

ter se priporočata za obisk v svojih poslovalnicah, kjer vam stalno nudimo sveže meso vseh vrst in različne mesne izdelke najboljše kvalitete

---

K DNEVU VSTAJE, 22. JULIJU, ČESTITATA DELOVNI KOLEKTIV IN UPRAVA

INDUSTRIJE GRADBENEGA MATERIALA

ZIDANI MOST - RADEČE

Priporočamo in nudimo vsem graditeljem hiš in cest naše kvalitetne, lahke in cenene gradbene plošče, žgano apno, apnenčevo moko — cement

---

DELOVNI KOLEKTIV IN UPRAVA

CEMENTARNE V TRBOVLJAH

ČESTITATA VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM IN PREKO NJIH VSEM, KI SE POSLUŽUJEJO NAŠIH IZDELKOV, K PRAZNIKU VSTAJE SLOVENSKEGA LJUDSTVA — 22. JULIJU!

Poleg celotnega kolektiva in uprave se čestitkam pridružuje tudi Delavsko prosvetno društvo »Svoboda — Zasavje« ki otvarja v Spodnjih Trbovljah v počastitev tega praznika prvi Dom Svobode v Sloveniji.